

דבר ה כנסת

11

יא/ מושב רביעי ישיבות שפ"ג - שפ"ה / ז' - ט' בטבת התשמ"ח / 28 - 30 בדצמבר 1987

הישיבה השלוש-מאות-ושמונים-ושלוש של הכנסת האחת-עשרה

יום שני, ז' בטבת התשמ"ח (28 בדצמבר 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לריון מוקדם - הצעת חוק להסדר זכויות עובדים לעת כינוס נכסים, דירוג תאגיד או פשיטת רגל, התשמ"ח - 1987, מטעם חברי הכנסת א' נמיר ו' קיסר; הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון - קוורום) - מטעם חבר הכנסת רפאל איתן; הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון - דחיית שירות לתלמידי ישיבות), התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת אהרן נחמיאס; הצעת חוק חסינות חברי הכנסת זכויותיהם וחובותיהם (תיקון - סייג לחסינות), התשמ"ח - 1987, מטעם חברת הכנסת גאולה כהן; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון - ועדה מיעצת), התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (תיקון), התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הצעת חוק ייעול המשק, התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק חינוך חיצוני במוסדות להשכלה גבוהה, התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת יצחק פרץ; הצעת חוק לשכת עורכי הדין (תיקון - ביטול תעריפי מינימום), התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק ימי העבודה והמנוחה, התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת מאיר כהנא.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה למזכיר הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה - א. הצעת חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה), התשמ"ח - 1987; ב. הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע ואתרי הלאום (תיקון מס' 7), התשמ"ח - 1987; ג. הצעת חוק הבנקאות (רשמי)(תיקון מס' 5), התשמ"ח - 1987.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת - א. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 34), התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת דב בן-מאיר; ב. הצעת חוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות (מס' 12), התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת עובדיה עלי.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית - הצעת חוק לתיקון ולהארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (יהודה והשומרון וחבל-עזה - שיפוט בצבירות ועזרה משפטית), התשמ"ח - 1987.

ב. שאלות ותשובות

2. בניית השכונות אושרה זמן רב לפני שהוכנה התוכנית לסלילת הכביש האמור, ותוואי הכביש האמור תוכנן לאור נתון זה. כדי לשמור על מטרות סלילת הכביש, ועל-ידי כך למנוע בנייה נוספת בשתי השכונות האמורות, פורסמו צווי איסור בנייה ברצועה של 100 מטר משני צדי הכביש.

3613. שביתת נכי צה"ל

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את ראש הממשלה ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

ברצוני לשאול:

1. מה עושה אדוני למען סיום נאות של שביתת נכי צה"ל מול ביתו?

2. האם קיבלו משרדי הממשלה הנוגעים בדבר הוראה לקדם משמעותית את רוחת נכי צה"ל, ובמיוחד אלה המתגוררים באזור ירושלים?

3. האם נשקלה ההצעה להשתמש בכספים מחוץ-לארץ שנתרמו לקרן הביטחון לשיפור מצבם של הנכים?

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מזמין את שר הביטחון להשיב על שאלות בכתב שהופנו אליו. ראשונה - שאלתא מס' 3357, בבקשה.

3576. שכונות ערביות חדשות ליד שכם

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר הביטחון ביום י"א באב התשמ"ז (6 באוגוסט 1987):

נמסר כי בצדי כביש שנשלח זה לא כבר ליד שכם ומטעמי ביטחון נועד לעקוף ריכוזי אוכלוסייה ערבית בשכם, הולכות ומוקמות בימים אלה שתי שכונות ערביות חדשות. אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן - כלום אין בכך משום סיכול מטרות סלילתו של הכביש?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

ימשיך לשרת אחר־כך? בתום שישה, ארבעה או חודשיים — כדי לשלב הפחות יהיה העיקרון שווה.

שר הביטחון י' רבין:

העיקרון שווה, משום שחייל בשירות חובה משרת שישה חודשים נוספים בשירות סדיר נוסף. לכן, אחרי שישה חודשים אלה הוא מקבל משכורת בתנאי שירות קבע, מה שאין כן לגבי החייל המתנדבת לקצונה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יש לי עוד שאלה, אבל אני מבינה שאיני יכולה לשאול.

3631. אלימות בצה"ל

חבר הכנסת אמי' לין שאל את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בעיתון "דבר" מיום 5 באוקטובר 1987 מסופר, כי החייל חנוך דנמן, זיכרוננו לברכה, סבל קשות ביחידתו. מפיו של חבר היחיד ביחידה, איש חב"ד, אליהו בן־הרוש, נמסר כי ביחידה שוררת אווירה קשה: חיילים אלימים השתלטו על היחידה וכופים על החיילים למלא את רצונם ואף לעמוד בסידור העבודה שהם קובעים. התמונה הכללית המתקבלת מתיאור הנעשה ביחידה שבה שירת החייל דנמן שנרצח היא קשה מאוד.

ברצוני לשאול:

1. האם ערך פיקוד צה"ל בריקה כדי לברר אם יש אמת בתיאור זה?

2. אילו פעולות עושה צה"ל כדי להבטיח שכחידותיו לא תהיה תופעה של אלימות והשתלטות חיילים אלימים על חבריהם?

3. האם יש אמת בגרסה שלפיה הצריפו מפקדי היחידה של דנמן, שחיילים אלימים, בעלי זרוע, יסדירו את העניינים ביחידה וכך יתאפשר להם להיעדר ממנה לתקופות ממושכות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. בימים אלה חוקרת המשטרה הצבאית את נסיבות מותו של טרואי חנוך דנמן, זיכרוננו לברכה. גורמי החקירה הונחו לבדוק ביסודיות גם את הטענות שעניינן האווירה אשר שררה ביחידתו של המנוח. עם סיום החקירה יועבר התיק אל הפרקליטות הצבאית לבחינת ההיבטים המשפטיים של האירוע.

אין בידי להתייחס לאמיתות הפרטים המופיעים בכתבה, אשר פורסמה בעיתון "דבר" בעניין זה, כל עוד לא הושלמה החקירה ולא נסתיים הטיפול המשפטי בתיק.

3634. נוהלי כתיבת מכתבים בצה"ל

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

זה עתה פורסם בשמן ("מעריב", ג' בחשוון התשמ"ח, 26 באוקטובר 1987), כי "צה"ל אינו מתכוון לשנות את נוהלי הכתיבה הצבאית ולאפשר הוספת כ"ה בראש מכתבים רשמיים הנשלחים על־ידי קציניו". כן הובא בשמן, כי "קצינים רתיים יכולים, אם רצונם בכך, להוסיף ב"ה בראש מכתביהם האישיים או במסמכים אישיים או במסמכים המיועדים לציבור מסוים".

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראש הממשלה העביר אלי את השאלתא שלך מס' 3613.

1. ביירונו העלו, ששני נכי צה"ל שובתים מול בית ראש הממשלה. שני נכים אלה, שדרגת נכותם היא 30%, מקבלים את כל שהם זכאים לו על־פי דרגת נכותם ובמסגרת החוק והנהלים. שני הנכים מקבלים תשלום חודשי נאות, ואין אנו רואים מקום ליוזמה ספציפית בעניינם.

2. אין כל צורך בהוראה כמוצע בשאלתא.

3. אין כל צורך לעשות שימוש בכספים כמוצע.

3630. משכורותיהן של קצינות צה"ל

חברת הכנסת ח' גרוסמן שאלה את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

נורע לי כי משכורתה של קצינה חיילת, החוזמת על שירות קבע, וזה למשכורת שקיבלה בזמן השירות הסדיר, ואילו משכורתה של קצין, החוזמת על שירות קבע, היא משכורת של שירות קבע. ההסבר שניתן לעובדה זו מסתמך על ההבדל שבין משך שירותה בקבע של הקצינה לעומת זה של הקצין.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים דברים אלה?

2. אם הנימוק להבדלי השכר בין קצין לקצינה הוא משך השירות לאחר החתימה — האם שכרו של קצין במחצית הראשונה לשנת שירותו בקבע הוא כמו שכרה של קצינה באותו פרק זמן?

3. אם לא — האם אין בכך אפליה של הקצינות שחתמו על שירות קבע?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 2. הנתונים המוצגים אינם מדויקים.

חייל ססיים קורס קצינים מתחיל לקבל שכר בתנאי שירות קבע לאחר ססיים את תקופת שירותו הסדיר, שהיא 30 חודש על־פי חוק שירות ביטחון ועוד שישה חודשים שירות סדיר נוסף. חיילת שסיימה קורס קצינים תקבל משכורת בתנאי שירות קבע לאחר שסיימה את תקופת שירותה הסדיר, שהוא 24 חודש על־פי חוק שירות ביטחון ועוד שישה חודשים שירות סדיר נוסף על־פי הוראות קבע אכ"א — אגף כוח אדם.

כזכור, בנוגע לנכרים קבע חוק שירות ביטחון את תקופת השירות הסדיר ל־24 חודש, ורק אחר־כך הוספו שישה חודשים, דבר שאינו חל על בנות. מכאן השוני בעיתוי מתן משכורת הקבע.

3. לא.

היורד ד' בן־מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת חייקה גרוסמן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

ראשית, אדוני השר, אני מודה לך על התשובה המהירה. לא עברו אלא חודשיים מאז הגשתי את השאלתא, וחשובה מהירה כזאת היא דבר די נדיר בכנסת הזאת.

שנית, למה שלא ייקבע עיקרון שווה לחייל ולחיילת לא בנוגע למשך השירות, אלא בנוגע למועד שממנו הם יתחילו לקבל שכר בתנאי קבע, ללא תלות במשך הזמן שכל אחד מהם

וכללו, בין השאר, שביתות מסחר חלקיות, הפצת כרוזים וסממאות וכן קיום כנסים באוניברסיטאות.

הפרות הסדר החרפו למחרת, יום ב' 12 באוקטובר; בעיקר ברמאללה ובכית'לחם, וכמהלכן אף היו פגיעות בנפש במקומות אלה.

הדברים מדברים אפוא בער עצמם.

2. צה"ל מסייע למשטרת ישראל ככל שהוא נדרש.

3640. הריסת מבנה ליד קבר-יוסף

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בעיתון "הארץ" מיום ה' בחשוון התשמ"ח, 28 באוקטובר 1987, פורסם, כי בלילה שבין יום ב' ליום ג' פורק באתר קבר-יוסף, הסמוך למחנה בלאטה שליד שכם, מבנה (מסגרת מתכת) שהקימו בני הישיבה המקומית, ישיבת "עוד יוסף חי". מבנה הישיבה נועד להחליף שני אוהלים שהוצבו בחצר שליד קבר-יוסף. המקום משמש חדר אוכל ומנוחה לכחורי הישיבה באתר קבר-יוסף.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע על כך לכבוד?

2. האם נכונה האינפורמציה, כי המבנה שפורק הוקם בידע שלטונות צה"ל ביהודה ובשומרון ובאישור מושל אזור שכם?

3. האם נכון מה שנמסר לי, כי הדרך שבה הוצא הדבר אל הפועל לא היתה תקינה, ואיש מאנשי הביטחון לא התריע מראש ששלטונות הביטחון מתנגדים להקמת המבנה?

4. האם פירוק המבנה אינו גורם לכך, שאין לחלמידי הישיבה מקום אכילה ומנוחה?

5. האם אין בכך משום סיכון חייהם, שהרי בעבר הושלכו בקבוקי תבערה על האוהלים שליד האתר?

שר הביטחון י' רבין:

1. כן.

2. לא, האינפורמציה אינה נכונה.

3. לא.

4. לאחר פירוק המבנה הוקמו מחדש שני אוהלים, אך תלמידי הישיבה פירקו אותם. לפיכך, העדר מקום לאכילה ולמנוחה אינו נובע מפירוק המבנה אלא מטעמים הקשורים בתלמידי הישיבה.

5. במקום הוקמה גדר גבוהה להגנה מפני השלכת בקבוקי תבערה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

דב שלנסקי (הליכוד):

מה מפריע להתקן גג אסכסט?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שלנסקי, עכשיו קיבל חבר הכנסת ורדיגר רשות לשאלה נוספת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני שר הביטחון, ראשית, אני מודה לך על התשובה

אם דברים אלה נכונים, הרי עולה מהם כי על הזמנה כללית יוכל מפקד מטיבה, למשל, לכתוב "כ"ה", אך יהיה בידו לצרף אליה מכתב אישי שיוכתר "כ"ה".

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הדברים הללו?

2. אם כן — מה היא הנמקתן לשלילת הזכות להוסיף כ"ה בראש מכתב רשמי?

3. האם הוציא משרד הביטחון או צה"ל הגבלה אחרת כלשהי על כתיבת מכתבים רשמיים עלידי קציני צה"ל? אם כן — האם תוכל לציין דוגמה או דוגמאות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. צה"ל אינו בא לשלול דבר ולהוסיף דבר. כל מה שנקבע הוא, שהכללים הקבועים בפקודות הצבא מאז קום המדינה — שרירים וקיימים.

3. מאחר שלא הוצאו כל הגבלה חדשה בנוגע לנושא התשובה על מכתבו — אין מקום לציין דוגמה או דוגמאות.

3636. אחריותם של "נאמני הרה"בית"
למהומות בשטחים

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

לפי הפרסום בעיתון "מעריב" מ-26 באוקטובר 1987, הינך מאשים את קבוצת "נאמני הרה"בית", שהיא "יצרה את הפרות הסדר שהיו ביו"ש" כאמצע חודש אוקטובר.

בפרסום בביטאון רשמי של אש"ף בשם "פלשתין" (שהוא מהווה אנגלית לשבועון "אל-חיוה") מ-16 באוקטובר 1976 מציין אש"ף, שהמהומות התחילו ב-1 באוקטובר והמשיכו ב-6 בו עם הריגת מחבלים כעזה.

ברצוני לשאול:

1. האם דבק השר בטענתו ש"נאמני הרה"בית" גרמו למהומות ביהודה ובשומרון?

2. עקב המצב בהרה"בית, שבו שולטים בפועל גורמים עצומים את מדינת ישראל, לרבות אש"ף וחוגים דתיים מעזה — מה עושה מערכת הביטחון כדי לסייע למשטרה להבטיח את שלום הציבור במקום?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כשבע הראשון של חודש אוקטובר היתה עלייה מסוימת במספר הפרות הסדר, שהתבטאה בעיקר בשיבושי לימודים. הפרות סדר אלו היו מוגבלות.

ביום ה', 8 באוקטובר, נודע בירושלים על כוונת "נאמני הרה"בית", לעלות למחרת, יום ו', 9 באוקטובר, להרה"בית. על רקע זה הועיקו גורמי דת מוסלמיים את "ההמונים" לכוא ביום ו' להרה"בית ולמנוע את עליית היהודים אליו.

ביום א', 11 באוקטובר, היו הפרות סדר בהרה"בית עקב ניסיון העלייה של "נאמני הרה"בית" למקום. הפרות סדר אלה התפשטו עוד באותו יום גם לרמאללה, לכיריית ולבית'לחם,

חיילים כי עליהם לשמור את נשקם מכל משמר. חייל המאבד את נשקו נותן על כך את הדין בפני בית דין צבאי או בפני קצין שיפוט, הכול לפי נסיבות העניין ובהתחשב במידת ההתרשלות מזה ובשאלה אם נמצא הנשק בסופו של דבר אם לאו מזה. ככלל, כתיידין נוהגים להטיל על חייל המאבד את נשקו עונש מאסר לרציו בפועל.

2. הוצאת נשק מרשות הצבא, החוקתו שלא כדון והגעתו לידי גורמים בלתי מוסמכים וזכה להתייחסות מיוחדת במערכת הביטחון. אנו מקוים כי רמת הענישה המחמירה של כתיידין והגברת אמצעי הביקורת והשמירה יביאו לצמצום המקרים. אותם דברים אמורים לגבי אובדני נשק.

תקוותנו היא, כי המערכת המשולבת של הדרכה לחיילים בצירוף גישתם המחמירה של גורמי החקירה והמשפט יביאו לצמצום המקרים, ואכן הם בתהליך של הצטמצמות.

3644. פגיעה בנכה צה"ל

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

רצוף בזה מכתב ששלח פקיד בכיר של מדינת ישראל לנכה צה"ל שביקש להיעדר מהעבודה לצורך טיפולים רפואיים, ובו כותב הפקיד הבכיר: "אני רואה בחומרה שהסתרת את עובדת היותך נכה צה"ל בעת קבלתך לעבודה לקראת שנת הלימודים התשמ"ז, ומסקנותיו הקשורות בכך תובאנה לידיעתך בנפרד".

הנכה ומשפחתו נפגעו מתוכנו זה של המכתב.

העתק המכתב נשלח אליך על-ידי אותו נכה בצירוף מכתב שלו, ובו תגובתו — רצ"כ תצלום מכתב הנכה.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדק העניין והפרטים המובאים כאן נכונים?
2. אם כן — מה בדעתך לפעול בנדון?

3. אף שתגובת הנכה במכתב לכבודו הועלתה על הכתב בעידנא דריתחא — האם הוא לא היה זכאי לחשובת כבודו?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

1 — 3. הבעיה המתעלית כשאלתא מוכרת מפניית קודמות של הנכה, והנושא נבדק על-ידי גורמי השיקום.

לנכה הוסבר בכתב ובעל-פה, כי מרבית הטיפולים הרפואיים שהוא נזקק להם יכולים להתבצע שלא בשעות העבודה, וכך עבודתו כמורה לא תיפגע, למעט אותם טיפולים בבית-החולים.

כאשר נכה צה"ל מסתדר בעבודה ככוחות עצמו, כפי שהיו הדברים גם במקרה המוכח בשאלתא, אין עליו חובה כחוק לגלות את עובדת היותו נכה צה"ל. עם זאת, אם נהוג באותו מקום עבודה למלא שאלון פרטים בדבר מצב הבריאות, סבורני שיהיה זה נכון אם המועמד לעבודה יגלה את הפרטים המבוקשים, בפרט אם מדובר במשרה הרושית נוכחות מלאה וקבועה.

המוסד שבו מועסק הנכה אינו נמצא בתחום האחריות של משרדי, ואני סבור שהכירור צריך להיעשות על-ידי משרד העבודה והרווחה שבאחריותו המשותפת נמצא המוסד שבו למד המלחנן.

המהירה. חברת הכנסת חייקה גרוסמן דיברה על חודשיים, ואני מדבר על פחות משלושה שבועות.

לעצם הנושא, פשוט קשה לי להבין, מדוע יש התנגדות חזקה כל כך לא למגורים של אותה קבוצה במקום, אלא לניהול החיים הרגילים והיומיומיים של לימוד, אכילה, שתייה ומנוחה בו. אני חושב, שדווקא בימים אלה מתן אפשרות לחלמידי הישיבה לחיות וללמוד כיהודים באזור שנמצא בינתיים בגבולות מדינת ישראל — הוא המועט שבמועט שאנו יכולים לעשות.

שר הביטחון י' רבין:

אני רוצה לתקן: האזור אינו נמצא בגבולות מדינת ישראל, אלא במסגרת השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל.

דב שילנסקי (הליכוד):

האזור נמצא בגבולות ארץ-ישראל.

שר הביטחון י' רבין:

בגבולות ארץ-ישראל — כן, על כך אין ויכוח.

דווקא בימים אלה אינני רוצה לומר את דעתי על מיקום הישיבה הזאת, יש לי מה לומר על כך. ברם, לא אומר זאת בימים אלה.

אני עומד בסיכומים שבין משרד הביטחון לבין הישיבה הזאת, והם נחתמו לפני כניסתי לתפקידי כשר הביטחון, ולא אשנה אותם ולו בפסיק, לא לכאן ולא לכאן. זוהי המדיניות שלי, ואנקוט את כל הצעדים לממש אותה.

3641. גנבת נשק מצה"ל

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 19 באוקטובר 1987 פורסם, כי חלק מכלי הנשק שנחפסו כרצונת-עוזה אצל גופים ערבים, או אצל עבריינים, נגנב מצה"ל או נמכר על-ידי חיילי צה"ל.

ברצוני לשאול:

1. אילו עונשים ננקטים כלפי חיילים המאבדים או מוכרים את נשקם?
2. מה בדעת השר לעשות כדי לצמצם או למנוע מקרים אלו?

שר הביטחון י' רבין:

1. חיילים שעברו עבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא נותנים את הדין בפני כתיידין הצבאיים ונידונים לעונשי מאסר לתקופות ארוכות. להלן דוגמאות מספר של גזרי-דין אשר ניתנו על-ידי כתיידין הצבאיים: 1. חייל מילואים שנכח מיחידה צבאית חמ"ק — תת-מקלע "עוזי", נידון לעשר שנות מאסר, מתוכן חמש לרציו בפועל; 2. חייל מילואים פרץ למחסן נשק של צה"ל וגנב שישה כלי נשק מסוג רובה "סער" M-16 — כלי הנשק הללו נמכרו על-ידי שותפו של החייל למעשה העבירה לכדואי שהעבירם לתושבי עזה. כלי הנשק נמצאו בלי שנעשה בהם כל שימוש. העונש — שמונה שנות מאסר לרציו בפועל; 3. חייל גנב מיחידתו רימוני רסס בשני מועדים שונים, ובסך הכול 29 רימונים, והרימונים נמצאו מחציתם בידי גורמים ערבים. העונש — 12 שנות מאסר, מתוכן חשע שנים לרציו בפועל.

אשר לאובדני נשק, הרי בצה"ל מקפידים בהדרכתם של

יודע מי, ואיני יודע לאיזו מטרה. נראה לי תמדה שהמטרה תאמר כי היא אינה מנהלת חקירה, ושהשר יסתפק בתשובה כזאת.

שר הביטחון י' רבין:

אני מעריך שהיא ניסתה לחקור ולא העלתה בידה קצה חוט.

3667. איחוד משפחות ערביות

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החוץ ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

ברצוני לשאול:

1. מה היא מדיניות הממשלה בכל הנוגע לאיחוד משפחות, מדיניות הגורמת לכניסת אוכלוסייה ערבית לארץ ישראל?

2. האם קיימת מגמה של איחוד משפחות בירדן, או כארצות ערביות אחרות? אם כן — בכמה משפחות מדובר מאז 1967?

3. האם יש לממשלה ולמשרד מדיניות ברורה בנושא? אם כן — מה היא? אם לא — מדוע אין מדיניות בנושא חיוני זה?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שר החוץ העביר את השאלת מס' 3667 אלי.

1—3. התשובה מתייחסת אך ורק לגבי איחוד משפחות באזורי יהודה ושומרון ובאזור חבל-עזה. בכל הקשור לתחומי מדינת ישראל, בכלל זה מזרח-ירושלים, יש לפנות למשרד הפנים.

המינהל האזרחי מעניק היתר לאיחוד משפחות באזורי יהודה ושומרון ובאזור חבל-עזה אך ורק במקרים חריגים שבהם יש עניין הומניטרי או ממשלי מיוחד. כל בקשה נבדקת לגופה וההחלטות מתקבלות על-ידי ראש המינהל האזרחי.

מדיניות זו קיבלה גיבוי חד-משמעי בפסק-דין שניתן על-ידי בג"ץ, ובכלל זה פסק-דין של נשיא בית-המשפט העליון, אשר אישרו את העובדה כי מתן היתר לאיחוד משפחות הוא פרוגרסיבי של הממשל.

מדיניות זו נהוגה מאז 1984.

2. איני יודע.

3748. סף הגיוס של בנות לצה"ל

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר הביטחון ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

נמסר לי כי לאחרונה הועלה סף הגיוס לבנות ולא כל הבנות חייבות הגיוס מגורסות לצה"ל.

ברצוני לשאול:

1. האם מידע זה נכון?

2. אם כן — מה היא הסיבה לכך ומה הוא מספר הבנות (באחוזים) שסף הגיוס לגביהן הועלה ו/או שאינן מגורסות לצה"ל?

3. אם מידע זה אינו נכון, מה המידע הנכון?

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דב שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

ראשית, אני רוצה להפנות את תשומת לבו של כבוד השר שהיה פה שיכוש בהדפסה. בשאלה 3 ציינתי שתגובתו של הנכה שנאמרה בעידן דריתחא אינה נראית בעיני — כשאלתה זה אינו מופיע. למען ההגינות רציתי להוסיף את זה, כי אין לי כל טענה כלפי משרד הביטחון.

אבל השאלה שלי הייתה: מדובר במשרד ממלכתי שכתב לנכה, ולא חשוכ על מה הוויכוח ביניהם. המתלונן לא התבקש למלא שאלון מסוג זה ולא נשאל אם הוא נכה. אבל המשרד הממלכתי כותב: "אני רואה בחומרה שהסתרת את עובדת היותך נכה צה"ל בעת קבלתך לעבודה".

ובכן, אני חושב — וזאת בעצם שאלתי — שכאשר מגיעה למשרד הביטחון ידיעה כזאת, כאשר נכה מציג בפניהם מכתב שבו משרד ממלכתי או ציבורי אומר לו: אתה "פושע", התקבלת לעבודה ולא אמרת שאתה נכה צה"ל — אני חושב שבמקרה כזה משרד הביטחון צריך להגיב, אפילו בחומרה. למען ישמעו וייראו משרדים אחרים ולא ינהגו בדרך זו, כאילו זו בושה להיות נכה צה"ל.

שר הביטחון י' רבין:

חבר הכנסת שילנסקי, אקח לתשומת לבי את מה שהערת ואבקש מאגף השיקום לפנות למסד הזה.

דב שילנסקי (הליכוד):
תודה רבה.

3646. מטעני חבלה בבתי-ספר בח'אן-יונס

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר שבשנת הלימודים הקודמת נתגלו חמישה מטעני חבלה בבתי-ספר ערביים בח'אן-יונס?

2. האם נכון הידבר שבשנת הלימודים הזו נתגלו שבעה מטענים בבתי-ספר ערביים בח'אן-יונס?

3. אם כן — האם מתנהלת חקירה, כנגד מי ומה היא העלתה?

שר הביטחון י' רבין:

1. בתקופה האמורה כשאלתא נתגלו שלושה מטעני דמה.
2. בתקופה האמורה כשאלתא נתגלו תשעה מטעני דמה, ולא שבעה מטענים כפי שכותב חבר הכנסת צוקר.
3. על-פי הודעת משטרת ח'אן-יונס אין מתנהלת חקירה בנושא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מודה על תיקון המספרים, אם כי בסך הכול היו 12 מטענים.

אשר לתשובה על השאלה השלישית, אני מודה, אני די נדהם נוכח התשובה. אם אכן היו מטעני דמה בבתי-ספר, מישוה הנית אותם שם כנראה כדי להשיג מטרה כלשהי. איני

מוטריה בעניין זה. ואם אפשר אשאל, האם יש כוונה לתקן את החוק כדי שהמקלטים יהיו מוכנים גם לקדם סכנה של מלחמה כימית, כי כאזו זהו היא איננה עוד, כנראה, דמיונית?

שר הביטחון י" רבין:

על-פי החוק, הרשות המקומית היא הרשות המוסמכת — ואני סבור שזה גם נכון לגופו של עניין — ומתפקיד מערכת הביטחון ומשרד הפנים, באמצעות הג"א, לעמוד על המשמר, שאכן הרשויות המקומיות תבצענה את חובתן, ונעשה זאת.

3757. תנועת יהודים בכביש
רמאללה-השפלה

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

נמסר לי, כי כוחות הביטחון מנעו תנועת רכב של יהודים בלבד בכביש רמאללה-השפלה במשך חג הסוכות. לכלי רכב ערביים הותר לנסוע בכביש זה.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים האלה נכונים?
2. אם כן — מה היתה הסיבה לנוהג זה?
3. האם הושגו מטרות ביטחוניות כלשהן בשיטה זו?
4. האם יש בכוונת מערכת הביטחון לחזור על הפעלת שיטה זו?

שר הביטחון י" רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 4. הדברים אינם נכונים.

3758. ביקור טירוניות בשבת
ב"בה"ד"12

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

פורסם בעיתונות כי אסור לבקר טירוניות בשבתות ב"בה"ד"12, בשל הצורך לנסוע בשבת.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. האם בדעת השר לשנות הוראה זו?

שר הביטחון י" רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. אישורים לביקור משפחות בבסיסי צה"ל שבהם נערכים קורסים נקבעים על-פי הנהלים המסדירים נושא זה בצה"ל זה שנים, וזאת הן בשבת והן בימי חול.

יצוין כי מגימוקי ביטחון אין מתירים בשבת כניסת כלי רכב של מבקרים לשטח הבסיסים האמורים.

3824. צו מינהלי לתרשם בקה"ל-עירייה

חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר הביטחון ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

באתרונה הוציא אלוף פיקוד צפון צו מינהלי, האוסר על מר פא"מ' (שמו המלא מופיע במקור) את היציאה מכפרו,

שר הביטחון י" רבין:

1 ו-3. לאחרונה אכן עודכן סף הגיוס האיכותי לנשים.

2. א. עודכן הקריטריונים נעשה מתוך רצון לגייס לשירות רק את הנשים המתאימות מבחינה איכותית לשירות בצה"ל. על-פי הנתונים, הפעלת סף הגיוס המעודכן תהא הן לטובת המערכת הצבאית והן לטובתן האישית של החיילות; ב. אחוז הנשים שלא ייכללו בשירות צבאי כתוצאה מהשינוי שבו מדובר הוא בערך בהיקף של 3.7% מכלל השנתון של הכנות הבאות כחשבוני לגיוס לצה"ל.

היור"ד בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, אחלק את שאלתי הנוספת לשתיים: א. כמה מוסיפים 3.7% אלה על סך אחוז כל הבנות שאינן משרות בצה"ל בשל איכות ירודה? ב. במה שונה סף העדכון שהורד לגבי הבנות מסף העדכון של הבנים המגויסים לצה"ל?

שר הביטחון י" רבין:

אשר לשאלה הנוספת הראשונה — אין בידי הנתונים. אעביר אותם אלייך בהזדמנות הראשונה.

אין בסיס השוואתי בין נתוני איכות של בנים ובנות, פרט לתכונות, כי הצרכים מבנים ומבנות בשירות הצבאי הם שונים, ולכן קשה לעשות הבלה. אבל, אוכל להעביר אלייך גם את מערכת נתוני האיכות וסף הגיוס של בנים ואת מערכת הנתונים, את סף הגיוס שהיה ואת סף הגיוס שהועלה לגבי בנות.

3749. פיגור מקלטים בבתי משותפים

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

לאחרונה נודע לנו על דאגתם של אנשים המופקדים מטעם ועדי הבתים ברחבי הארץ על הטיפול בחדרי ביטחון בבנייניהם. אלה סתומים או מלאים בגלל כמות גדולה של חפצים שהשאירו השכנים, על-פי הרוב כלא אפשרות לזיהוי הבעלים.

ברצוני לשאול:

האם מעריך משרד הביטחון שהנושא דורש טיפול, ואם כן — מה הוא הטיפול?

שר הביטחון י" רבין:

בהנחה שהכוונה היא לפינוי מקלטים בבתי משותפים, אשר נועדו לשמש את דיירי הבית — הנושא מוסדר בחוק התגוננות אזרחית, התשי"א — 1951, ועל-פי חלה חרבה על דיירי הבית לפנות מתוך המקלט את כל המיטלטלין שבו, לשמור על ניקיונו וכו'. אם אין דיירים ממלאים את החובה על-פי החוק, רשאי הרשות המקומית לפנות את המקלט מן המיטלטלין, והחייב בפינוי יישא באחריות פלילית ואזרחית.

היור"ד בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר הביטחון, השאלה נשאלה על רקע של מציאות מסוימת, שיש בה סימנים של הזנחה ואי-הקפדה על החוק הזה. האם אינך סבור, שמן הראוי היה לגרום לכך שהפיקוח יהיה דווקא על-ידי הג"א, או מערכת הביטחון? ההנחה היא, לשאלה נשמעים לאין שיעור יותר ולכן יש הרבה יותר סמכות

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אכן, בעקבות כל מה שקרה, מה יכול לומר לנו היום שר הביטחון, כדי לחזק את הרוחות שם, שאכן התנועה בכבישים ברצועת-עזה תוכל להתנהל בשקט ואפשר יהיה לנוע בלא לפחד מכל אותם דברים שהיו בזמן האחרון?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אולי תיתן לשר לענות לי ואל תפרע לי?

דב שילנסקי (הליכוד):
מצטרפים לוועדת הפנים ונוסעים אתה לעזה.

שר הביטחון י' רבין:
אינני רוצה להוסיף על מה שמסרתי לפני שבוע בהודעה מטעם הממשלה על המצב כאזור יהודה, שומרון ועזה. רק אוסיף ואומר, שמאז יום מתן ההודעה חלה רגיעה מסוימת, ואני מאמין שהתושבים הפועלים בעזה, החיים בעזה ובאזור כולו, אכן יעשו את המירב והמיטב יחד עם כוחות הביטחון להביא לרגיעה נוספת ולהגברת תחושת הביטחון.

3871. מתן פטור מצה"ל לנשים
חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר הביטחון ביום י' בכסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):

נמסר לי כי כל בת שלמדה בתקופה כלשהי בבית-ספר ממלכתי-דתי, או בפנימייה דתית, ולומדת היים בבית-ספר ממלכתי, או בפנימייה ממלכתית, רשומה כדתית ומשוחזרת אוטומטית משרות כצה"ל.

ברצוני לשאול:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם כן — האם שלם השר עם הנחיה זו?
3. אם לא — אילו צעדים בדעת השר לנקוט?

שר הביטחון י' רבין:
לפי מיטב הירדע לי המידע הכלול בשאלתא אינו נכון. אם חספקי לי שם קונקרטי של בת שנעשתה כזאת לגביה, אבדוק את הדבר.
היו"ר ד' בן-מאיר:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, אני אמציא לך את כל הנתונים ואת כל הפרטים. אני רק מבקשת, שהטיפול יהיה חסרי מבחינת הבת ומבחינת מוסד הלימודים שהיא לומדת בו.

3906. הסכם על הפסקת אש בלבנון
עם אש"ף

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום י"ח בכסליו התשמ"ח (9 בדצמבר 1987):

בריאיון לשבועון "אלי-יום אל-סאבע" מ-23 בנובמבר 1987 אמר יאסר ערפאת, כי ישראל ינסה לבדוק אפשרות של הסכם להפסקת אש עם אש"ף בלבנון. כן הוא אמר, שהוא מסר פרטים על כך בוועידת הפסגה שהתקיימה לאחרונה ברכת-עמון.

ברצוני לשאול:

1. האומנם היה ניסיון כמתואר לעיל?

מחייבו להיסגר בכיתו משקיפת השמש ועד וריחתה ומורה לו להתייזב אחת לשבוע במשטרת עירון.

הג"ל, בעל חנות ספרים בבקת-אל-עריבה, הוא ראש ועד ההורים של חלמידי בתי-הספר בכפרו והוא פעיל בחיי הציבור במקום. גילוי דעת של כל ועדי ההורים בכפר מאשר את פעילותו של הג"ל.

ברצוני לשאול:

1. מה טעם מצא אלוף הפיקוד להגביל ולעצור בביתו אדם בלי משפט?
2. האם לא תורה לאלוף הפיקוד לבטל את הצו הג"ל לאחר? אם לא — מדוע?

שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אלוף פיקוד הצפון עשה שימוש בסמכותו על-פי תקנה 110 לתקנות שעת-חירום, 1945, בהיותו סבור כי הגבלתו של פריד אברהם אבר-מך נחוצה כדי להגן על ביטחון הציבור בישראל וביטחונה של מדינת ישראל, וזאת לאור פעילותו העוינת והמסוכנת של האיש.

2. הצו הוא בתחום סמכותו כדין של אלוף פיקוד הצפון ואין מקום לביטולו.

3826. ביטחונם האישי של עובדי המדינה בעזה

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר הביטחון ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

יושב-ראש עובדי המדינה בעזה ועובדי המינהל האזרחי כה קבע בימים אלו, כי יש סחף בביטחון ברצועת-עזה, כי עובדי המדינה העובדים שם חוששים לנוע בכבישים, וכי כיום אפשר לססע לאורך קילומטרים רבים ברצועה בלא לראות אף לא חייל אחד, דבר היוצר תחושה של חוסר ביטחון בקרב עובדי מדינה אלו.

ברצוני לשאול:

1. האם שלטונות צה"ל מודעים למצב זה?
2. מה בכוונת שלטונות הביטחון לעשות כדי להחזיר לעובדים הללו את תחושת הביטחון בעת עבודתם ותסיעותיהם?

שר הביטחון י' רבין:
השאלתא נשאלה לפני האירועים האחרונים, ולכן דומני שהיא לא תקפה. עם זאת אני רוצה לציין, שעובדי המינהל האזרחי בעזה המשיכו בפעולתם גם בתקופה של האירועים האחרונים. ברצוני לציין שהם באו לעבודה, פעלו ואיש מהם לא נפגע.

היו"ר ד' בן-מאיר:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני השר, התחושה של יושבי רצועת-עזה והתחושה של האזרחים הבאים לרצועת-עזה כיום היא — — —

שר הביטחון י' רבין:
לא שאלת על חבל-עזה, שאלת על עובדי המינהל. דיברת על יושב-ראש עובדי המדינה בעזה ועובדי המינהל האזרחי.

2. האם נשקל לערוך ניסיון כזה, אם זה לא נעשה, ולחזור בכך למצב ששרר בשנת 1981/82, לפני הפלישה ללבנון?

שר הביטחון י' רבין:
1. לא ידוע לי.

2. ממשלת ישראל הצהירה לא פעם אחת, כי היא אינה רואה באש"ף וב"פתח" ובמי שעומד בראשם פרטנר למשאומנות.

היו"ר ד' בן-מאיר:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתחיהו פלד.

מתחיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
האם העובדה שבשנת 1981/82, השנה שקדמה לפלישה ללבנון, הובטחו השקט והביטחון לאורך גבול הצפון בעקבות הסכם הפסקת האש בין ממשלת ישראל לבין מפקדת אש"ף — הסכם מפורש שנחתם על-ידי שני הצדדים בתיווכו של מר פיליס תביב — איננה מעידה על כך שזה, כנראה, הסידור הטוב ביותר כדי להבטיח את השקט בגבול הצפון?

שר הביטחון י' רבין:
כלי להתייחס לעבר, ואינני מוסמך להתייחס כאן למה שהיה בתקופה שבה לא כיהנתי כשר בממשלה, אין היום, לפי מיטב ידיעתי, שום דבר שאתה מצטט אותו מתוך העיתון, כלא כל קשר למדיניות שהצגתי כאן.

3945. צמודה צבאית בעניין חברת החשמל המזרח-ישראלית

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון כיום כ"ה בכסליו החשמי"ח (16 בדצמבר 1987):

לפני כשבוע הועבר הדיכין מחברת החשמל המזרח-ישראלית לחברה הישראלית, זאת בתום 10 שנות דיכין וכתורש לאחר שעבר החוק בכנסת.

ההסדר שמדובר בו הוא אורחי ונוגע בסוגיות פוליטיות מובהקות. למרות מהותו זו הוטלה צמודה צבאית על פרסום הידיעה.

הסדיר התחיקה בכנסת הסתיימו, החברה מסרה בירדן על הצומד להתרחש, וסיום הדיכין לא נפל בהפתעה, שכן הוא נקבע כבר ב-1938.

בקרב העובדים לא ניכרה כל תכונה והם שיתפו פעולה בהערכות לקראת ההסדר.

ברצוני לשאול:

1. מי החליט על הטלת איסור פרסום ההסדר מיום ה' ועד יום א'?

2. מה היו המניעים מאחורי החלטה זו?

3. האם היא היתה בידעת השר?

4. האם אין בהטלת צמודה בנושא זה משום שימוש בלתי מרוסן בכוח?

שר הביטחון י' רבין:
1. המחליט היה הצנזור.

2. מגיעת פגיעה בסדר הציבורי, שלום הציבור וביטחון המדינה, כפי שהצנזור מוסמך לכך על-פי החוק.

3. כן, בדעבר.

4. לא. הצנזור פעל בהתאם לשיקול דעתו וסמכותו כחוק.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, בקשר לשלוש השאלות השבת לי לגבי הצד הפורמלי, החוקי — שסמכותו של הצנזור להטיל את האיסורים שהוא הטיל, ואינני חולק על זה. בשאלותי, בעיקר ברכיביות, עסקתי בשאלת ההיגיון של הצנזור בהטלת איסור מסוג זה. נדמה לי שמקרה זה שייך לסוג המקרים שבהם עבר הצנזור את הקו הרק המבחין בין צנזורה מטעמים פוליטיים לבין צנזורה מחמת הצורך החיוני, המוסכם על הכול, ככל מה שקשור בשמירת סודות ביטחוניים. הרי פה ידוע היה מתי החברה תיסגר. 50 שנה מראש ידעו בדיוק מתי יהיה היום הזה, משום שהדיכין היה ל-50 שנה. 50 שנה מראש ידעו מתי יהיה יום סיומו של הדיכין. ידעו על ההכנות להעברה מהחברה המזרח-ישראלית לחברה הישראלית חודשים מראש. והנה, באופן לא ברור — לא ברור לכל מי שמכיר את העניין מבפנים ומקורב, לרבות כל העיתונאים שעסקו בזה — לתימונה הרב הוטלה צנזורה במשך שלושה ימים, בשעה שהעניין היה ידוע חודשים מראש.

שר הביטחון י' רבין:

אני תווד ואומר: זה היה על-פי שיקול דעתו של הצנזור, מתוך חשש שפרסום הצינור המדויק, כפי שהיה בידיעה, עלול ליצור תסיסה שתפגע בסדר וביטחון הציבור.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם בדעבר אתה מוכן לומר את זה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דוד צוקר, תודה.

אדוני השר, בינתיים נכנס חבר הכנסת אמנון לין וביקש שתשיב על השאלתא שלי, או שתשלח לו את תשובתך.

שר הביטחון י' רבין:

אני אשלח לו את התשובה. אם לא כן, תיצור פה תקדים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

זה לא תקדים. כששר עונה על שאלות וחבר כנסת מאחר, תמיד מאפשרים לשר להשיב לאותו חבר כנסת. אם לא קשה לך, אני מבקש ממך שתשיב לחבר הכנסת אמנון לין.

הרשע מצא (הליכוד):

אתה יוצר תקדים.

שר הביטחון י' רבין:

אני חושב, אדוני הישב-ראש, שאתה יוצר תקדים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אדוני השר, זה לא תקדים.

דוד מגן (הליכוד):

אני מציע לישב-ראש לאמץ את רוחב הלב של חבר הכנסת נחמייאס, המאפשר לחבר כנסת שמאחר לשמור תשובה על השאלתא שלו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הוא אשר אמרתי. אינני מאמץ רק את רוחב לבו של חבר הכנסת נחמייאס, אלא את הנהוג והנהוג הקובעים, שכשר עונה על שאלות ואחד מחברי הכנסת מאחר להגיע, אפילו בכמה

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
שכר הדירה המשולם הוא סביר יחסית למחירי הדירות במנהטן היום.

הדירה איננה גדולה בהתחשב במעמדו ובצרכיו של ממלא התפקיד. המכהן בראש המשלחת הכלכלית חייב באירות, זאת בהשוואה לדירות ששימשו את ראשי המשלחת בעבר.

הי"ר ד' בן-מאיר:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד ליכאי.

דוד ליכאי (המעריך):
נכבדי, סגן השר, מי קובע את הקריטריונים למקומות מגורים של שליחי מדינה מעין אלה בניו-יורק או בוושינגטון? האם אין סכומי גג? האם זו רמת הדיור הרגילה של שליחי המדינה באותו חבל ארץ?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
חבר הכנסת ליכאי, כל מה שאני יכול להגיד לך הוא, שהדירה ששימשה את הצירים רגשטיין, רטלוי ופיקול הוחזרה מפני שבחקופה מסוימת לא היה ציר כלכלי בניו-יורק. וכדי לשמור על זכויות היה צריך לשלם את שכר הדירה, גם כשלא היה ציר תקופה ארוכה. גם ספק הוא, אם אפשר היה להחזיק בזכויות על הדירה כדירה מוגנת כשדירה מתחלפים. ואפילו כך, קיבלתי אינפורמציה, שאותה ידעה מושכרת כיום כ-6,000 דולר, היא גדולה מדירתו של הציר הנוכחי וממוקמת ברחוב 96. הדירה ההיא ממוקמת באזור מרכזי יותר של מנהטן.

קריאות:

דן תיכון (הליכוד):
למה אתה מגן עליו?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
אני לא מגן עליו, אני רק מוסר עובדות.

הי"ר ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, מה שנוטר לכם לעשות עכשיו, אחרי שקיבלתם את תשובתו של סגן השר, הוא רק לרצות להיות ראש המשלחת הכלכלית בניו-יורק. תשובות נוספות לא תקבלו עכשיו.

דן תיכון (הליכוד):
איך מקבלים את הגיוכ הזה?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
חשאל את החבר שלך.

אהרן הראל (המעריך):
אדוני היושב-ראש, מישור עלול שלא להבין את ההומור שבדברך.

הי"ר ד' בן-מאיר:
אני מצין, שמה שאמרתי — אמרתי במרכאות.

3744. רכישת מניות עלידי הבנקים

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר כיום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

לאחרונה פורסם, כי בנקים מוסיפים לרכוש מניות בשביל עצמם, זאת בניגוד למסקנות דוח-בייסקי וללקחים שהופקו בעקבות הסתבכות הבנקים ב-1983.

דקות, והוא יושב פה ושומע 12 תשובות — אפשר להשיב גם על שאלתא שלו. אדוני השר, עשה זאת בבקשה, אם זה לא מקשה עליך. אין בכך שינוי של הנדג, אך הדבר תלוי גם ברצונך.

שר הביטחון י' רבין:
אענה על השאלתא של חבר הכנסת אמנון לין.

(קרא את התשובה על שאלתא מס' 3631, ראה עמ' 1058).

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אמנון לין, בבקשה.

אמנון לין (המעריך):
אדוני השר, כוונתי היתה לשאול, אם כבוד השר יודע כוודאות, שבמחנות צה"ל, ביחידות צה"ל, אין תופעה של הטלת אימה והשתלטות של חיילים אלימים על חיילים אחרים ואולי גם על מפקדים.

שר הביטחון י' רבין:
לו היה ידוע לי ולא הייתי נוקט צעדים, הייתי חוטא לתפקידי. אני מאמין שכך מקובל בכל צינורות הפיקוד של צה"ל. עם זאת, היות שהעלית נקודה זאת, אבקש לבדוק את הדבר בדקה מיוחדת.

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה, אדוני שר הביטחון. אני מזמין את סגן שר האוצר להשיב על שאלות שהופנו למשרדו.

3737. שכר הדירה של הציר הכלכלי של ישראל בניו-יורק

חבר הכנסת ד' ליכאי שאל את שר האוצר ביום י"ח בכסליו התשמ"ח (9 בדצמבר 1987):

פורסמו ידיעות (ראה "ידיעות אחרונות" מ-29 באוקטובר 1987) שלפיהן שכר הדירה החדושי של הציר הכלכלי של ישראל בניו-יורק מסתכם ב-4,000 דולרים.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בפרסום זה?
2. אם כן — האם יש הצדקה לתשלום שכר דירה כה גבוה, ומדוע?
3. אם אין הצדקה להוצאה זו — מה עושה השר בנדון?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
1. התשובה חיובית.

2. מדובר בדירה בת ארבעה חדרים בגבול אזור המגורים של מנהטן.

דן תיכון (הליכוד):
יעבור הציר לברונקס. מה זה 4,000 דולר? אנחנו מדינה ענייה.

קריאה:

הוא חבר שלך.

דן תיכון (הליכוד):
מה זה משנה מי הוא.

הי"ר ד' בן-מאיר:
אדוני סגן השר, אני מבקש שחשיב קודם על השאלתא.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר על כך שבנקים ממשיכים ברכישת מניות לעצמם?
2. אם כן — אילו צעדים נוקט השר להפסקה מיידית של תופעה זו, שיש בה ניגוד אינטרסים?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למען הסדר יש להעיר, כי בדוח של ועדת בייסקי לא הומלץ לאסור על הבנקים לרכוש מניות בעבור עצמם כהשקעה, אלא לעסוק במסחר במניות.
2. בעקבות ההמלצות בדוח של ועדת בייסקי בעניין ניגודי האינטרסים הקיימים במגוון פעולותיהם של הבנקים, נערכת בדיקה מעמיקה בבנק ישראל בתיאום עם משרד האוצר בשאלת ניגודי האינטרסים בשוק ההון בכלל ובבנקים בפרט. מגמת הבדיקה היא למצוא את האיוון המתאים בשוק ההון בין הפעילויות המותרות לכל אחד מהגורמים הפועלים בו מבחינת ניגוד עניינים לבין הצורך בשוק הון מודרני ועיל.

שאלת החזקת מניות בידי הבנקים היא חלק ממכלול זה, החשובה עליה חלוצה בגורמים רבים אחרים, כגון: האם יוכלו הבנקים לייצג בנושא ההשקעה במניות — ובנושא זה כבר הוגשה הצעת חוק שתאסור זאת עליהם; האם יותר להם לנהל קרנות נאמנות; האם יותר להם לנהל קופות גמל. ההצעות הן כשלבי גיבוש אחרונים, ובקירוב ידונו בוועדת השרים שהוקמה לעניין זה.

ללא קביעה נורמטיבית מחייבת אי-אפשר היום להורות לבנקים שלא להחזיק מניות למסחר. השיקול — אם לקבוע הוראה כזאת — מקומו במסגרת האמורה לעיל.

3823. הטרדות מיניות בשירות המדינה

חבר הכנסת אורי' לין שאל את שר האוצר ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

ב-10 בנובמבר 1987 פורסמו בעיתון "ידענות אחרונות" ממצאי סקר על הטרדות מיניות בשירות המדינה.

על-פי הפרסום, 34% מכלל הנשאלות דיווחו על אמירות פוגעות שיש להן גוון מיני ר-31% על מגע פיסי לא-רצוי בעל אופי מיני.

ברצוני לשאול:

1. האם נבחנו מסקנות סקר זה על-ידי נציבות שירות המדינה?
2. האם נציבות שירות המדינה יזמה אי-פעם בדיקה בנושא ההטרדות המיניות בשירות המדינה? אם כן — מה היו הממצאים?
3. בהתחשב בממצאי הסקר ובמידע ישיר שיש לנציבות שירות המדינה בנושא — מה הוא היקף ההטרדות המיניות של נשים בשירות המדינה, לפי הערכת נציבות שירות המדינה?
4. האם יזמה אי-פעם נציבות שירות המדינה פעולות כלשהן לצמצום התופעה?
5. האם בעקבות הסקר מתכוונת נציבות שירות המדינה ליוזם טיפול בתופעה? אם כן — באיזה היקף, מתי וכיצד?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

1. הממצאים המפורטים של הסקר, שיוזמה יועצת ראש הממשלה לעניין מעמד האשה, נדונו על-ידי נציב שירות המדינה ויועצת ראש הממשלה למעמד האשה. בעקבות התמונה שהתקבלה מהסקר, נערכו נציבות שירות המדינה ויועצת ראש הממשלה למעמד האשה לביצוע מהלכים מספר, ואלה יפורטו בהמשך בתשובה על שאלה מס' 5.

2. הנושא נבדק ביוזמת יועצת ראש הממשלה למעמד האשה.

3. המידע הישיר אשר בידי נציבות שירות המדינה הוא המידע המתקבל מחלונות נשים על הטרדות. מספר המקרים הוא מועט. כל זמן שלא ייבחנו כל השלכות הסקר האמור, לא יהיה אפשר להעריך את היקף התופעה.

4. במקרים הנחוצים הוגשו תביעות לבית-המשפט או לבית-הדין המשמעתי.

5. נציבות שירות המדינה נערכת בהחלט לטיפול בתופעה כמפורט להלן:

א. מהלכים לביצוע בטווח המיידי — נציבות שירות המדינה נערכת מיידית למינוי עובדת ככל משרד, אשר מתפקידה יהיה לרכז ולטפל בכל תלונה ותלונה על הטרדה מינית. העובדת תפעל כעוזרת הסמנכ"ל לאמרכלות, וחקבל את הסמכויות הנדרשות לפעילותה זו. כמירכך הוקם צוות בכיר כמיוחד, ואפשר יהיה לפנות אליו באופן דיסקרטי, שלא באמצעות המשרד, בכל מקרה של הטרדה מינית. בצוות יהיו נציגת היועצת לראש הממשלה למעמד האשה, נציגת משרד המשפטים ונציג נציבות שירות המדינה, הממונה על המשמעת, התביעה והחקירה. בימים אלו מפורסמת הודעה לכל עובדי המדינה, המפרטת את הקמת הצוות ומידעת על האפשרויות להיעזר בו.

ב. מהלכים לביצוע בטווח הלא-מיידי: הקמת צוות לבחינת האפשרויות המתאימות להגדרת הטרדה מינית ולקביעת הטיפול במטרידים כמסגרת התקשיר.

המהלכים שפורטו לעיל מברצים כולם בחיאום מלא עם היועצת לראש הממשלה למעמד האשה.

הויר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אוריאל לין.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני סגן שר האוצר, אני תמה, כי קודם לתשובה על שאלתך זאת היום קיבלתי מאדוני תשובה שעל-פיה לא עשתה, בעצם, נציבות שירות המדינה עד היום דבר בנושא זה. אני חושב שאנחנו צריכים להציב כאן סימן שאלה לגבי רמת תפקודה של נציבות שירות המדינה. אין ייתכן שבנושא כל כך רגיש, כשתופעה זו קיימת והיא נוגעת לאחוז גדול של מספר העובדות בשירות המדינה — קיבלתי בזמני, לפני חמישה חודשים, תשובה מנציבות שירות המדינה, שאין להם שום מושג על היקף התופעה? הם שופטים את היקף התופעה על-פי מספר התלונות המוגשות, בו בזמן שהם יודעים היטב כי נשים אינן ממהרות להתלונן על הטרדה מינית. אני חושב שהתשובה שנתנה לפני חמישה חודשים חושפת רמת תפקוד נמוכה מאוד, מראינה מאוד, ולבד מהפעולות שאחם מתכוונים לעשות היום להערכת הסקר, שנעשה ביוזמת היועצת לשעבר למעמד האשה, יש מקום לבחון את דרך עבודתה של נציבות שירות המדינה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לאדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

לא הייתי מקיש מכאן לגבי רמת התפקוד של נציבות שירות המדינה, אם כי אני חושב שהציבור הישראלי בכללותו, עד לפרסום ממצאי הסקר, לא היה מודע להיקף הבעיה או לחומרתה. את תפקודה של נציבות שירות המדינה צריך לשפוט, לעניות דעתי, לפי מידת התגובה, מהירות התגובה ונחישות הביצוע בעקבות גילויים אלה של הסקר.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. על כל פנים, חבר הכנסת אוריאל לין, בוועדה שנועדה לבחור את הרב הראשי של תל-אביב לא התיינה הסדרות מיניות.

3867. ירידת שלחים מן הארץ

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר האוצר ביום " בכסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):

הובאו לידיעתי נתונים המצביעים על תופעה של ירידת שלחים שכינה מטעם ה"בונדס" בדרום-אמריקה כתום שליחותם, בעיקר למטרות של עשיית רווחים כספיים.

להלן כמה דוגמאות: א. שלח ה"בונדס" בריוד-ז'ניר, יג"ת — שירת במקסיקו במשך שנתיים, הועבר לריוד-ז'ניר בשנת 1980, ועם סיום שליחותו, ב-1984, נשאר במקום ופתח עסק של חלפנות; ב. שלח הבונדס כבוגטה, שכ"ת — שירת בשנים 1979 — 1984, חזר ארצה ולאחר תקופה קצרה נשלח שוב כשלח ה"בונדס" למקסיקו. כעבור שנה הוא עזב את ה"בונדס" ועבר לעבוד בכנק אמריקני; ג. כבוגטה — חיים שני שליחי "בונדס" לשעבר, ע"כ רמ"ג, שעם סיום שליחותם פתחו עסקים ונשארו שם; דש"ש, המסיים כימים אלה את שליחותו בארגנטינה, אינו חוזר ארצה אלא ייצג את בנק "ספרא" בבאנוס-אייזס.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה לך תופעה זו?

2. האם מערך משרדן ששליחים רשמיים ישראלים ההופכים ליורדים יוצרים השפעה שלילית על הקהילות היהודיות כמקום?

3. מי אחראי לבחירת שליחי ה"בונדס" ככלל, ולבחירת שליחי ה"בונדס" לדרום-אמריקה בפרט, והאם הם נשאו באחריות לחוסר העירנות בעניין זה?

4. מה ברעת כבודו לעשות על-מנת לעצור תופעה זו?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

לגבי הדרוגמאות שציין חבר הכנסת שילנסקי, הריני להשיב כך: דוגמה א' נכונה, דוגמה ב' נכונה, דוגמה ג' נכונה, דוגמה ד' נכונה. לגבי מר ש"ש, המסיים את תפקידו במפעל ה"בונדס" בסוף שנה זו, לא ידוע למפעל מלווה העצמאות והפיתוח אם יעבוד בכנק "ספרא" או במוסד אחר כלשהו.

1. התשובה חיובית.

2. לצערנו, תופעה זו אינה ייחודית ל"בונדס", הנהלת הבונדס עושה את מירב המאמצים על-מנת למנוע ירידתם של שליחים. לגבי הדרוגמאות המובאות בשאלתא, כולם חזרו

לארץ, החזירו את דרכוני השירות וסיימו את כל ההליכים האדמיניסטרטיביים עם ארגון ה"בונדס". כנראה, הירידה נעשתה חודשים מספר אחרי חזרתם.

חשוב לצין שרוב השליחים שיצאו לדרום-אמריקה חזרו לארץ ועובדים כאן בתפקידים שונים.

3. משרד ה"בונדס" בירושלים הוא שבוחר את השליחים.

4. משרד ה"בונדס" בירושלים שולח את המועמדים לשליחות לבדיקות ביטחוניות, כלכליות, רפואיות, פסיכוטכניות ופסיכולוגיות. כמו יתר הארגונים העוסקים בשליחות לחוץ-לארץ, גם ה"בונדס" מחתים את השליחים על חוזים המונעים מהם תשלום פיצויים אם אינם חוזרים ארצה כמוסכם בחוזה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דב שילנסקי.

דן תיכון (הליכוד):

מה עם הבדיקות הפסיכומטריות?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני חושב שהנושא אינו כל כך מבוזר. חבר הכנסת דן תיכון, אתה עברת את הבדיקות הפסיכומטריות? גם אתה היית שלח.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דן תיכון, אני חשכתי שתציע בדיקות פסיכומטריות.

חבר הכנסת שילנסקי, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

ראשית, אני רוצה להודיע הודעה "משמחת" לסגן השר: בינתיים נודע לי על כמה יורדים נוספים בין עובדי ה"בונדס", וכפי שבשאלתא לא ציינתי שמות ובכל זאת מה שאמרת היה נכון, כך גם ידיעה זאת נכונה. אינני מבין, הרי אדם הנמצא בתפקיד אינו יורד ביום אחד. הוא מתכנן את הירידה, הוא מכין אותה. היכן הפיקוח, היכן העירנות שלכם? האם ידוע לכם שחלק מהשליחים של ה"בונדס" — אלה שהוזכרתי ואחרים שלא הזכרתי — נשארו בחוץ-לארץ כעובדים של גופים יהודיים ציבוריים ואף של גופים ציוניים? מה עושה משרדכם כדי שגופים כאלה לא יעסיקו אותם? האם ערים אתם לחרפה ששליחים אלה גורמים למדינה? כל יום שבו נמשכת התופעה מוסיף על הביזיון, ושתיקתכם, שתיקת ה"בונדס", מוסיפה על החרפה ומתפרשת כהסכמה שלכם לירידה, וודאי שיש בכך עידוד ומתן לגיטימציה לירידה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לסגן השר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אדוני חבר הכנסת דב שילנסקי, ראשית, אתה ערכבת קצת את היוצרות. ה"בונדס" אינו חלק מהאוצר. זו חברה עצמאית, את השליחים ובחירתם, בין שמדובר באלה שהם חלק מהמנגנון — ודאי אלה שהם חלק מהמנגנון — ובין שמדובר באלה היוצאים ספורדית, אינם נקבעים, בהחלט, על-ידי האוצר.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל אתם האב של הגוף הזה.

דן תימן (הליכוד):
לא, האם.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
לא, בעלי החוב. להיות האב של הכסף זה לא כל כך רע, אבל צריך להחזיר אותו, אפילו עם ריבית.

לצער, תופעה זו קיימת גם במוסדות אחרים, אבל אינני מייצג כאן, אף לא כלפי הכנסת, לא את הסוכנות היהודית, לא מוסדות ציוניים אחרים ולא מוסדות כספיים אחרים.

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
זה שהכסף המגויס על-ידי ה"בונדס" נכנס לקופת האוצר נגזר הן, כהלואה שמקורה בחוק-לארץ — זה נכון.

ריקטור שפיטוב (מפ"ם):
הם האב של הכסף בלבד.

ג. הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון) (מינוי הרמטכ"ל), התשמ"ז — 1987 * (הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

התוך והביטחון, או בעברית פשוטה יותר — של הכנסת על הצבא יהיה — — —
ריקטור שפיטוב (מפ"ם):
ועדת החוק והביטחון נקיה משיקולים פוליטיים?

דוד מגן (הליכוד):
חבר הכנסת שפיטוב, מי כמוך יודע, שכאשר הדיונים הם דיונים רשמיים ופורמליים — ואני יכול לנסות לצטט סדרה שלמה של חוקים, המחייבים התייעצות גם עם ועדת החוק והביטחון בנושאים רבים מאוד ואולי חשובים יותר מנושא מינוי רמטכ"ל. אתה יכול לראות זאת גם בתחום התקציב — עם ועדת הכספים של הכנסת; בתחומי הבריאות, העבודה והרווחה — עם ועדת העבודה והרווחה ועדת הכלכלה; וכברכה מאוד נוספים המחייבים התייעצות ולעיתים גם אשדור של ועדה מורעדת הכנסת.

אהרן נחמיאס (המערך):
חבר הכנסת מגן, מינוי רמטכ"ל זה לא אותו דבר.

דוד מגן (הליכוד):
אני רוצה להזכיר לכולנו, ובתגובה על הערתך, חבר הכנסת שפיטוב, שהכנסת כולה אכן בגריה ממפלגות. לפי החוק גם הממשלה של היום בגריה ממפלגות. אני חותר ואני מנסה להמליץ ולשכנע את חברי הכנסת, כדי להעלות את קרנה של הכנסת בעיני הצבא וכדי להעלות את קרנו של הרמטכ"ל בעיני הכנסת, שהכנסת תהיה מעורבת בתהליך, לא בהחלטה, ושהיא תהיה זכאית לשמוע את דבריו של שר הביטחון כטרם תכריע הממשלה.

יעקב זאק אמיר (המערך):
מה אתה מדבר — — — ?

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אם תהיה לוועדה או לחלק ממנה — אם מדובר בהתייעצות בעניינים סודיים — הסתייגות ממועמד לרמטכ"ל כלשהו, היא תושמע בפורום סגור וענייני, שכן יש ועדת משנה לוועדת החוק והביטחון, וזה לא ייעשה מעל גלי האתר ובחקשורת האלקטרונית, כפי שנעשה לאחרונה.

מיותר לציין כי החלטה המתקבלת אחרי עיבוד יסודי כמו זה המוצע היא, בדרך כלל, חכמה יותר.

אדוני היושב-ראש, בזמן שנשאתי את דברי קיבלתי פתק מטעם "השלטונות", הנהלת הקואליציה, וכדי שלא להמרות את פי "השלטונות", אני מבקש להבהיר כי לא תהיה לי התנגדות לדחות את ההצבעה, עד שיתקיים ליכון נוסף במסדרונות הנהלת הקואליציה.

הי"ר ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק חמ"ר: הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון) (מינוי הרמטכ"ל), התשמ"ז — 1987, מטעם חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אחרי ניסיון של שש שנים וחצי בוועדת החוק והביטחון של הכנסת מותר לי לעבד לקחים, במיוחד לאחר מחול השדים אשר התנהל בחודשים פברואר-מרס 1983, כעת שנדרש שר הביטחון למנות רמטכ"ל חדש, ובסופו של תהליך נבחר כאותה עת נתמנה על-ידי שר הביטחון ובאישור הממשלה רביאלוף במילואים משה לוי. ביתר שאת יש מקום להצעה שהנחתי לפניכם לאחר מחול השדים שהתנהל בתקשורת, כמסדרונות השונים של מערכת הביטחון, בכתים השונים של המפלגות השונות בישראל וגם בפרוודורי הכנסת סביב מינוי הרמטכ"ל הנוכחי, רביאלוף דן שומרון, אשר נכנס לתפקידו באפריל השתא.

בסעיף 3 לחוק-יסוד: הצבא כתוב, ואני מצטט: "ראש המטה הכללי יתמנה בידי הממשלה לפי המלצת שר הביטחון". המלצתי והצנתי היא, אדוני שר הביטחון וחברי הכנסת, כי הסעיף ייכתב בלשון זאת: "ראש המטה הכללי יתמנה בידי הממשלה לפי המלצת שר הביטחון לאחר שהתייעץ עם ועדת החוק והביטחון של הכנסת". אני מרגיש כי במונח "התייעצות" אין חובה לקבל את העצה, אין חובה לקבל את ההחלטה, אבל יש תרומה רצינית מאוד, תרומה נכבדה לטיהור האווירה העכורה שהיא, בדרך כלל, מנת חלקו של מסע מינוי הרמטכ"ל.

מי שרוצה לרענן את זיכרנו מחמן לעין בקטעי העיתונות של פברואר-מרס 1987 ולראות שם את הספקולציות השונות, את ההשמצות ההדריות, את המטבחים השונים שחברי הכנסת, כשליחי מפלגות, מנהלים. בתוך כל התהוה ובוהו הזה נישאים שמות של מיטב המפקדים של צה"ל. במצב כזה אי-אפשר שלא ייפגעו המועמדים השונים מהזרם העכור המלווה את מסע הלחישות, ה"לובינגס", ההשמצות וכיצא באלה דברים.

אהרן הראל (המערך):

דוד מגן (הליכוד):
יש לי כאן הצעה אחרת. בסדר.

אין ספק שאם תתקבל הצעת החוק, הרי הפיקות של ועדת

בני שליטא (הליכוד):
למה רק רמטכ"ל?

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני הישבראש, כנסת נכבדה, חוק יסוד: הצבא קובע בסעיף 3(ג), כי ראש המטה הכללי יתמנה בידי הממשלה לפי המלצת שר הביטחון. חוק יסוד: הצבא, אשר נחקל בכנסת בשנת 1976, מבוסס על ניסיון של שנים ועל מסורת בשיטת מינוי הרמטכ"ל, שהיתה קיימת מאז קדם המדינה אך לא היתה קבועה בחוק. רמטכ"לים מתו על-פי יוזמת שרי הביטחון, אשר היו מביאים את המלצתם לפני הממשלה, והממשלה היתה מחליטה על מינוים. בשנת 1976 הכירה הכנסת בנודח שנודח נתנה לי גושפוקה בחוק יסוד: מכאן נובע שהכנסת ראתה לנכון לקבוע לא בחוק רגיל, כי אם בחוק יסוד, שענין מינוי של הרמטכ"ל יהיה נתון כולו בידי הרשות המבצעת, דהיינו, בידי שר הביטחון והממשלה.

זאת ועוד, מן הראוי להדגיש שבסעיף 2 של חוק יסוד: הצבא נקבע — (א) הצבא נתון למרות הממשלה; (ב) השר הממונה מטעם הממשלה על הצבא הוא שר הביטחון.

מן האמור נובע, שלפי המשפט החוקתי התקף במדינה, הממשלה היא המהווה את הפיקוד העליון של הצבא; הממשלה אחראית בפני הכנסת לתפקודו התקין של הצבא. משהוטלה בחוק יסוד של הכנסת מרות הממשלה על הצבא, אך טבעי הוא שהסמכות למנות את מי שעומד בראש הצבא, אשר נתון למרות הממשלה וכפוף לשר הביטחון, תופקד בידי אותם גופים שעליהם מוטלת האחריות ולא בידי גוף אחר.

לאור האמור, אני מציע — ודווקא בימים אלה — שהכנסת תרחיק את הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת מגן, ואני עומד על כך שההצבעה תחקים עכשיו.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר הביטחון, אינני מצליח להבין, מדוע יצא קצפן על הצעה אשר מבקשת כסך הכול שהכנסת תהיה מעורבת יותר בנושאים הקשורים לרשות המבצעת. נדמה לי שבזמן כהונתו כחבר ועדת החקיקה והביטחון, בשנת 1983, רצית שישמעו את דעתך לפני מינוי של הרמטכ"ל, וביאלוף במילואים, משה לוי, וטוב עשו אלה — — —

שר הביטחון י' רבין:
לא אמת. אין אמת בדברים האלה. לא התייעצו אתי, ובצדק.

דוד מגן (הליכוד):

טוב, אם אתה מכחיש זאת — אני מקבל זאת.

אני יודע שביחמת שר הביטחון התקיימה התייעצות עם חברים שונים בוועדת החקיקה והביטחון. ככל הידוע לי, גם השנה, בפברואר 1987, היתה התייעצות, ועל כל פנים נתקבלו משלחות של חברי הכנסת אשר פנו לגורמים בממשלה והציעו שמות משמות שונים לתפקיד הרמטכ"ל.

שר הביטחון י' רבין:
לא אלי.

דוד מגן (הליכוד):

אני בא ומבקש למנוע את קיומו של הגל העכור הזה ולמסד את תהליך המינוי כך שוועדת החקיקה והביטחון לא תדע עליו רק מקריאה בעיתונות, אלא ששר הביטחון יבוא להתייעץ עמה. אני מדגיש בפירוש, שהתייעצות אין פירושה חיוב לקבל את ההצעה, כפי שמקובל בוועדות שונות בכנסת.

התנגדות חקיקה כזאת לנושא הזה מניעה אותי להזכיר למתנגדים, כי לא לדד יישאר הרכב הממשלה כפי שהוא היום. יש לחשוב על מעמדה של הכנסת בעיני הציבור בכלל ובעיני הצבא בפרט.

ולדבר האחרון, נוכח ה"תרגיל" המתנהל כאן, נוכח הגיוס המלא של חברי הכנסת מטעם המערך בניגוד — ירשה לי היושב-ראש לומר — להודעה שאני קיבלתי, כי לא תהיה הצבעה היום ויצטרך ביזור אחרי השמעת הטיעון והטיעון שכנגד, ואתה עומד על כך שההצעה תוצבע היום — — —

אהרן, הוראל (המערך):

נאמר: אם לא תביא היום את הצעת החוק.

דוד מגן (הליכוד):

לא. לא זה מה שנמסר לי. אני רוצה להודיע לשר הביטחון — — —

שרה דווחן (הליכוד):

— — — ביקשתי והשר התנגד.

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, אדוני שר הביטחון, שאם היה כאן ניסיון להכריע הכרעה ברורה בלי שהמציע יהיה ערוך להצבעה, וההצעה הזאת חיפול כנראה, כבר מחר אגיש את החוק הזה מחדש, ותתראה, בעזרת השם, בעוד 60 יום, כאשר אהיה ערוך שלא לקבל הטעיות וכל מיני הודעות קואליציוניות במרכאות ובלי מרכאות.

על כל פנים, אני מציע לחברי הכנסת, אף ששר הביטחון יוצא בחריפות רבה, שלא בצדק, נגד הניסיון שלנו להיות מעורבים בנושא חשוב כל כך, להפעיל את שיקול הדעת. לא חמדי צריך לציית למשמעת הסינית — ואני מדבר אל חברי כמעריך. כך תעלה אולי תדמיתה של הכנסת, וממילא תעלה גם תדמיתו של הצבא בעיני הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני רוצה לתקן לך טעות אחת, חבר הכנסת מגן: תוכל להגיש הצעה חדשה רק כמושב הבא של הכנסת, אחרי פסח. לא אני אומר זאת, התקנון אומר זאת.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — מינוע

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה להסיר את הצעת חוק יסוד: הצבא

(חקיקה) (מינוי הרמטכ"ל) מסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

ד. הצעת חוק אתר הנצחה — גבעת־התחמושת, התשמ"ח — 1987 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

ואכזריים, ובתוצאה מהם שוחררה ירושלים. 183 חיילי צה"ל נפלו בקרבות על ירושלים, ובתוכם הלוחמים האמיצים בקרב לכיבוש גבעת־התחמושת, שמעליה נמצא בית־הספר הבריטי לשוטרים. הגבעה איימה כמפלצת על כל שכונות הצפון של ירושלים: על תל־ארה, על שכונת התימנים "מחניים", על הרוב שמואל־הנביא, על שכונת הבוכרים ועל כל יתר שכונות הצפון. אין ירושלימי שאיננו וזכר את המפלצת הזאת. עם כיבוש גבעת־התחמושת הובטח הביטחון לכל צפונה של ירושלים.

אני רוצה להביע היום מעל במת הכנסת תודה והערכה לבני המשפחות השכולות שיקריהן נפלו בקרבות על ירושלים, שמיד עם תום הקרבות יזמו את הקמת אתר ההנצחה בגבעת־התחמושת. כזכור לחברי הכנסת, האתר נחנך ברוב עם ב־1975, ומאז אנחנו מציינים במקום זה בטקס מרגש את יום שחרור ירושלים ואת יום איחודה של בירת ישראל.

אדוני השר, אתר גבעת־התחמושת מנוהל מאז 1975 ועד היום הזה על־ידי מתנדבים מבני משפחות החללים, שהקימו למטרה זו עמותה מיוחדת. הם עשו עד עכשיו מלאכת מתנדבים מצוינת, אך עמותה זו שוכ אינה יכולה ככוחות עצמה גם לנהל את האתר, לקיים את מה שיש — ונתנהלת שם פעילות ענפה בכל ימות השנה — וגם לדאוג לפיתוח המקום ולהרחבת הפעילות בו. ההורים השכולים, שיחיו עד 120, הולכים ומזדקנים, חלק מהם כבר איננו עמנו בעולם הזה, ונשאלת השאלה מי יעשה את המלאכה, מי יקיים את האתר ההיסטורי הזה, שהוא אתר הנצחה, ואף יותר מזה — הוא המקום המסמל אירוע היסטורי בלתי נשכח.

הגיע הזמן, כבוד השר, שהמדינה תיקח תחת חסותה את האתר, ויחד עם העמותה והמתנדבים מקרב ההורים השכולים תדאג לקיים את הקיים ולהבטיח את התפתחות המקום בעתיד. במיוחד הגיע הזמן שבוים שחרור ירושלים ואיחודה יתקיים טקס ממלכתי, תוך שמירת האופי העממי שלו.

לכן, הצעת החוק שיש לנו הכבוד להביאה היום, ארבעה חברי כנסת מסיעות שונות, קובעת בסעיפיה השונים את האופי ואת ההיקף של הפעילות באתר היום ובעתיד, את מקורות המימון — בחלקו על־ידי אוצר המדינה, בחלקו על־ידי תרומות של נדיבים — את הרכב המוסדות שינהלו את האתר, שבהם יהיו מיוצגים, כמובן וקודם כול נציגי העמותה, בניהם, הוריהם, אלמנותיהם של החללים, ויחד איתם נציגי משרד הביטחון, פיקוד המרכז, חטיבת מחוז ירושלים, חטיבת הצנחנים, חטיבת "הראל", חיל־האוויר, וכמובן נציגי עיריית ירושלים.

אני מציע אפוא לכנסת לקבל חוק זה, שעל־פיו תוקם רשות אתר הנצחת גבעת־התחמושת, ורשות זו תישא באחריות לעתיד המקום ולפיתוחו.

ככוונה אינני נכנס לפרטי הפרטים של סעיפי החוק. אני חושב שיכולות להיות גם הצעות אחרות. יש גם קצת חילוקי דעות בנושאים אלה. במכוון אינני נכנס עכשיו לפרטים, שכן אם יואיל השל להסכים להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון, או לוועדת משנה שלה, נוכל שם לעבור סעיף־סעיף ולהגיע להסכמה על הצורה הסופית של הצעת החוק.

היו"ר ר' כ"מאיר:

אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק תקצ"ב: חוק אתר הנצחה — גבעת־התחמושת, מאת חברי הכנסת שמחה דיניץ, דן תיכון, דן כהן וויקטור שם־טוב. אני מזמין את חבר הכנסת ויקטור שם־טוב להגיש את ההצעה בשם המציעים. בבקשה.

ויקטור שם־טוב (מפ"ם):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, יש לי הכבוד להביא היום לכנסת בשם חברי הכנסת שמחה דיניץ, דן כהן, דן תיכון ובשמי הצעת חוק שבאה להבטיח את המשכה והתפתחותה של הפעילות הקשורה באתר ההנצחה גבעת־התחמושת שכירושלים, בירת ישראל.

ברחבי ארצנו הוקמו אתרי הנצחה שונים ורבים, כי רבים, לצערנו. רבים מאוד, בני עמנו שנפלו חללים במערכות ישראל. למה הוקמו אתרי הנצחה רבים אלה? הם הוקמו, חברי הכנסת, ראשית מפני שאנחנו חייבים זאת למשפחת השכול, שכה גדלה כ־40 שנות קיומה של המדינה. אנחנו חייבים להנציח את זכרם של הנופלים, קודם כול למען האמהות, האבות, האלמנות והיתומים; אך לא רק למענם. אנו חייבים לעשות זאת למען עם ישראל כולו, כדי שיוזכר ולא ישכח את בניו שנפלו בקרב. כי הזיכרון הוא ההיסטוריה. אם אין זיכרון, אין היסטוריה של עם.

חברי הכנסת, אנחנו חייבים זאת במיוחד לנוער, לצעירים בכל הדורות שיבואו אחרינו. צעירים אלה זקוקים לשלום יותר מכול, כי הם משלמים את מחיר המלחמה, ואנו חייבים לצעירים האלה, שיחיו בדורות הבאים, את הנצחת זכרם של החללים שנפלו, כדי שילמדו שהמלחמה היא הטראומה הנוראה ביותר בתולדות האנושות, כדי שידעו את מחירה של המלחמה, כדי שידעו שאין דבר המבטא את מר גורלו של האדם יותר מן המלחמה.

אני רוצה לצטט את דור בן־גוריון, שעוד ב־1948, מיד עם גמר קרבות מלחמת השחרור אמר: "אני רואה במלחמה את הדבר האיום ביותר בתולדות האדם". עשו שנים מאוחר יותר, בעצרת מיוחדת לרגל הופעת "גוילי אש", שהתקיימה ב־1958, הוסיף בן־גוריון ואמר: "אינני יודע דבר איום יותר מאשר המלחמות". לכן הוקמו אתרי הנצחה ומפעלי "יד לבנים" בכל רחבי הארץ, מדין ועד אילת — בין היתר, כדי להמחיש לצעירים את מחירה של המלחמה. זה אשר לכל אתרי ההנצחה.

אני רוצה לטעון, שבאתר ההנצחה בגבעת־התחמושת כירושלים יש משהו מיוחד, אין הוא כלל יתר מפעלי ההנצחה. ביקרתי במקום לא מזמן, ראיתי את התערוכה המתמדת, ואני אומר לכם, שהמקום הזה מעורר התרגשות מיוחדת במינה, כי באתר ההנצחה בגבעת־התחמושת אנו מציינים מדי שנה את יום שחרור ירושלים ואיחודה. בעצם זה איננו רק אתר הנצחה, אלא זה מקום לציון אירוע היסטורי בעל משמעות שאין כמותה.

חברי הכנסת, ב־5 ביוני 1967, בשעות הבוקר של אותו יום החלה, כזכור, ההתקפה של חיילי הלגיון הירדני על עמדות ישראל בירושלים. בשעות אחרי הצהריים פתח האלוף עוזי נרקיס — אני שמח שהוא נמצא כאן היום, ואני מבקר אותו בהודמנות זו — במתקפה שהתפתחה לקרבות כבדים

הנצחה ממלכתי עלולה להביא בעקבותיה יחמות חקיקה נפרדות לגבי אתרים אחרים וליתר את החוק הקיים, שמתפקידו לבחון את סוגיית כלל אתרי הנצחה הממלכתיים כראייה כלל-ארצית.

על אף זאת, אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה המתאימה; אינני יודע אם זו ועדת החוק והביטחון או ועדה אחרת, ככל שתקבע הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אנחנו מצביעים על העברת הצעת החוק לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק אתר הנצחה

— גבעת התחמושת, התשמ"ח — 1987,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת

נתקבלה.

ה. הצעה לסדר-היום

הקמת מתנה מעצר על-יד דאהריה שבאזור חברון

של עצירים למאסר בפועל של כמה חודשים, ולמספר חודשים גדול עוד יותר — המגיע אפילו לשנה, שנה וחצי ויותר — מאסר על הנאי. כל זה נוסף על הקנסות הכבדים שהם מחויבים לשלם.

בתי-משפט חדשים הופעלו בג'נין ובטול-כרם. מספר גדול של משפטים ומומחי משפט גויסו למילואים, כדי להכין כתבי אישום נגד ציבור העצורים הגדול. ההודאות למשפטים האלה ולנציגי הממשל הצבאי הן ברוות מאוד: לבקש בבתי-המשפט גוריידין קשים ביותר.

על כך יש להוסיף ולציין את המכות, העינויים ועשיית השפטים בעצורים — תוך כדי מעצרים ואחריו מעצרים. עושים בהם שפטים באכזריות, והשטחים הכבושים לא ידעו זאת, בהיקף כזה. בעבר, מכים את העצורים אפילו עד כדי שבירת עצמות, כפי שפורסם בעיתונים. מכריחים אותם להודות, מכיאים אותם לבתי-המשפט, ושם מרשיעים אותם לפי העדויות — המתכונות הידועה של השב"כ, שהכנסת יודעת אותה ולא מזמן היה גם דיון על שיטות העינויים האלה.

במסיבת עיתונאים שהתקיימה אתמול בירושלים הודיעו נציגי לשכת עורכי-הדין כעזה על החלטתם להחרים את בתי-המשפט האלה, כי, לטענתם, הם אינם צופים שיעשה צדק בהם. הם אומרים שאין הבדל בין מה שנעשה ברחוב על-ידי החיילים לבין מה שקורה בבתי-המשפט.

שלטונות הכיבוש מכינים רשימות ארוכות של מאות אנשים במטרה לגרשם ממולדתם. שר הביטחון מאיים כל בוקר וכל ערב ואומר: גירשנו הרבה בעבר, נגרש גם בעתיד.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ההודעה שלך מדויקת בדיוק כמו ההודעה על חמישה הרוגים בבית-חולים — — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): שתוק, אתה לא שווה שאענה לך אפילו במשך שנייה אחת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אני מזמין את שר הביטחון להתייחס להצעה. בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני יכול אלא להצטרף לדברים הנרגשים שהשמיע חבר הכנסת שם-טוב על חשיבות אתר גבעת התחמושת כאתר זיכרון, כמוקד חינוכי לנוער, היום ובעתיד.

אני מכבד את חברי הכנסת שהצטרפו לחבר הכנסת שם-טוב בהצעת חוק זה. ברם, מן הראוי להזכיר, שעל-פי החוק הקיים ניתן להכריז על גבעת התחמושת כעל אתר הנצחה ממלכתי ללא צורך בחוק מיוחד. בעצם ימים אלה דנה המועצה לאתרי הנצחה בעניין מעמדה של גבעת התחמושת. נמסר לי, כי המועצה אכן עומדת להחליט עם גורמים שונים בקשר לאפשרות הכרזתה של גבעת התחמושת כאתר הנצחה ממלכתי.

קבלת חוק מיוחד אשר יקבע את גבעת התחמושת כאתר

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת תופיק זיאר להעלות הצעה מס' 6682, בעניין הקמת מתנה מעצר על-יד דאהריה שבאזור חברון.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דאהריה הוא שמו של מחנה המעצר החדש, שהוקם בימים אלה במטרה לקלוט את מאות העצורים שנעצרו בעת ההתקוממות האחרונה בשטחים הכבושים.

דן תיכון (הליכוד):

איזו התקוממות?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מאות בחורים נוספים הושלכו לבית-הסוהר ולבית-המעצר אל-פארעה, הידוע לשמצה, ומספר גדול נוסף של בחורים הושלכו למחנה-אנצאר מספר 2, על-יד חברון, שאליו הוסיפו שטח כדי לקלוט את מאות העצורים. נוסף על כך, מספר רב של עצורים הושלכו לבתי-הסוהר ולבתי-המעצר בשטחים הכבושים, ואפילו במרכז הארץ, לרבות בית-המעצר עתלית, שגם הוא ידוע לשמצה. מפכ"ל השב"ס — שירות בתי-הסוהר — גונדר שאל לוי מבקש להפוך מחנות צבאיים למחנות מעצר. מספר העצורים היום, לפי המקורות הרשמיים, הוא יותר מ-800, אבל, עורכי-הדין והעיתונאים מהרץ-לארץ ומקורות שידועים את התמונה בכללותה מעריכים, שהמספר הוא יותר מ-2,500 ואפילו מגיע ל-3,000.

הרכב המכריע של העצורים האלה הם קטינים, זאת אומרת, מתחת לגיל 18.

וזה עוד לא הכול. גל המעצרים עדיין נמשך בכל השטחים, הן ברצועת-עזה, הן בגדה המערבית והן בירושלים, וצפוי שהגל הזה יכלול עוד מאות עצורים ואולי אפילו יותר מזה.

נוסף על המעצרים, מביאים את האנשים לשיפוט מהיר בבתי-משפט צבאיים. אתמול התחילו בכך ושפטו מספר רב

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ויינשטיין, תן לחבר הכנסת זימד לסיים את דבריו.

תופיק זימד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר הביטחון גאה בכך שהוא כיצע בזמן כהונתו מספר גירושים הגדול פי-כמה מזה שביצע הליכוד בשנות שלטונו.

חברי הכנסת, הדברים מגיעים עד כדי כך, שהיום יושבים 5,000 עצורים ושפוטים בכתי-הסוהר של שלטונות הכיבוש. המספר היה יציב כמשך כל השנים שעברו. לפי פרסומים ישראלים, משנת 1967 עד לאחריה, לפני גל המעצרים האחרון, במשך 20 השנים שחלפו, הוכנסו יותר מ-350,000 אנשים בשטחים הכבושים לבתי-סוהר. מספר האנשים שגורשו ממולדתם, לפי נתונים ישראלים, לפי סטטיסטיקה של לשכת בבנישתי, הוא יותר מ-2,500. אם גירושם של 2,500 איש או אפילו יותר אינו טרנספר — מהו טרנספר? זהו טרנספר וחל כל הזמן.

השאלה המרכזית היא, חברי הכנסת, האם כל אמצעי הדיכוי, כל שפיכות הדמים, כל הגירושים — האם זה עוז למדיניות הכיבוש ולממשלות הכיבוש? זה לא עוז במאומה. זאת גם התשובה לגבי גל המעצרים וגל הדיכוי כיום, כימים האלה ובשבועות האחרונים. זה לא יעזור לכם לפתור שום בעיה עם העם הערבי הפלשתיני. זה ייתן רק תוצאות הפוכות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה אושר כהצעה לסדר-היום?

תופיק זימד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הרוב המכריע של העם בשטחים הכבושים נולד, תארו לעצמכם, וגדל תחת הכיבוש ובתנאי הכיבוש האכזריים, וכך הגיע היום להתקוממות הגדולה ביותר והמפוארת ביותר בתולדות העם הערבי הפלשתיני מאז הכיבוש של 1967.

הדיכוי האכזרי המבוצע עליידי שלטונות הכיבוש היום — האם הוא יעזור? זאת היא השאלה המרכזית. הוא לא יעזור. הוא מניח את הבסיס להתקוממות גדולה עוד יותר ומפוארת עוד יותר. כל הפשעים שנעשו עליידי שלטונות הכיבוש, קציר הדמים, עשרות ההרוגים, מאות הפצועים, אלפי העצורים — אפילו לידים בני שלוש ובני ארבע שנים השתתפו במאבק הזה, השתתפו כעמידה נגד חיילי הכיבוש — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתה מאיים על המדינה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ויינשטיין, אתה עושה שירות לחבר הכנסת זימד. אני מבקש ממך שלא להפריע.

חבר הכנסת זימד, יש לך עוד דקה אחת.

תופיק זימד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — — לידים בני שלוש ובני ארבע שנים השתתפו בהבערת צמיגים ובהשלכת אבנים. מה היא המשמעות של ההתקוממות הזאת? מה רצה להגיד העם הערבי הפלשתיני? הוא רצה להגיד שאין ולא יהיה דריקס עם הכיבוש. הוא רצה להגיד שהוא עם בלי מדינה, בלי תעודת זהות, בלי דגל. והוא רצה דגל, תעודת זהות, מדינה משלו. בהנהגת הנציג הבלעדי שלו — אש"ף. הוא לא יסתפק בפחות מזה. זה מה שאמר העם בשטחים הכבושים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גם נצרת כבושה?

תופיק זימד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתם הצד שלא רוצה בשלום. יאסר ערפאת התראיין בשבוע שעבר ב"ניוהויק" ושלל: כשאנו מדברים על הוועידה הבין-לאומית לשלום, עם מי אנו מתכוונים לשבת, עם רוח רפאים? האם אנחנו הולכים לוועידה זו למשא-ומתן עם הסורים או עם הלובים או עם המצרים, או למשא-ומתן עם האויב, כמטרה להגיע לפתרון כולל יציב וצודק? ברור שדרישתנו להשתתפות כל הצדדים המעוניינים בדבר כוללת את ממשלת ישראל ואת אש"ף על בסיס שווה.

ואתם ממשיכים להגיד שאש"ף רוצה מדינת פלשתינה במקום ישראל, רוצה להרוס את מדינת ישראל. אתם ממשיכים להרוס את העם הערבי הפלשתיני, ואינכם רוצים שלום. אתם משחקים באש. זכרו את הימים האלה. אם המדיניות הקיימת לא תשתנה — אתם תביאו אסון והרס על העם שלכם, אנחנו לא רוצים את זה. נעבור כיחד עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים כדי למנוע את האסון הזה, שאחם מכנים אותו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לאדוני שר הביטחון, כבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אשר למדיניות הממשלה בהשלטת החוק והסדר הציבורי בשטחי יהודה, שומרון ועזה — מסרתי על כך הודעה מטעם הממשלה, ביום ג' שעבר —

היו"ר ד' בן-מאיר:

ביום ד' שעבר.

שר הביטחון י' רבין:

נדמה לי שביום ג'.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ביום ד'.

שר הביטחון י' רבין:

ביום ד'.

— — — ואנחנו נוהגים על-פי העקרונות שנקבעו במדיניות זו.

הערה שנייה, מאלה שנעצרו ב-9 וב-10 בדצמבר נמצאים היום במעצר כ-900 איש. אשר למחנה המעצר שלי דאהריה — מתקן הכליאה בדאהריה נועד לכליאת עצורים ואסירים שעברו עבירות של הפרת הסדר הציבורי. המתקן הוקם על-פי החוק, ומתקיימים בו כל הנהלים המחייבים ככל מתקן כליאה אחר באזור, ובכללם זכויות העצורים וחובותיהם. כל עציר יהיה זכאי לפגוש את בני משפחתו ולקבל ייצוג משפטי, ויחולו עליו ההליכים החוקיים בנוגע למעצרו. גודל המתקן מאפשר כליאה של 300 כלואים בלבד.

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע לכנסת להעביר לוועדה את הנושא שהעלה חבר הכנסת תופיק זימד.

מרדכי גור (המערך):

לאור ועדה, של מדינת פלשתינ?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אינני יודע, אולי לוועדת החוק והביטחון. אתה יודע בדיוק כמוני לאילו ועדות אפשר להעביר את הנושא הזה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חברי הכנסת, לצערי הרב מסתבר, שההצהרות של ממשלת ישראל והנציג שלה, שר הביטחון, שניתנו בשבוע שעבר, ואחרי שהוא נחת בשדה התעופה — אינן מובילות אותנו לשום כיוון, לשום פתרון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוא מגן עליך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא מגן עלי? אני מודיע לך שאני מוותר על ההגנה הזאת. בסופו של דבר היא רק תויק למדינת ישראל.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוא מגן עליך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היא רק גורמת ליהודים רבים במדינה הזאת להתכייש בממשלה כזאת, המייצגת את העם היהודי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בלעדיה היו עורפים לך את הראש.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חברי הכנסת, רבים מבני העם היהודי מתכיישים יותר ויותר בממשלה זאת. הממשלה הזאת שכה ומוכיחה, שאין שום סיכוי לפתרון, אין שום רצון לפתרון. ככל שידם של הפלשתינים ושל מדינות ערב מושטת בנכונות רבה יותר לשלום, ככל שהרצון של מדינות ערב ללכת לקראת שלום עם ישראל גדל יותר — כך אנחנו דוחים את היד הזאת המושטת לנו לשלום. פותחים מחנות מעצר בכל פעם במקום אחר, ויש אלפי עצורים. דובר צה"ל כבר מפסיק להיות אמין, ואין זאת רק הדעה שלי ושל החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, אלא גם של עורכי עיתונים גדולים במדינת ישראל, שכבר אינם מאמינים לדובר צה"ל ולהצהרותיו לא על מספר ההרוגים, לא על מספר הפצועים ולא על מספר העצורים.

חבר הכנסת תופיק טובי הזכיר פה רעב, ואילו אתה הגבת בזלזול-מה. האם יש ספק שיש רעב ואנשים חשופים לקור ולמחלות?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

איפה?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בתוך המחנות. בתוך מחנות המעצר שהקימו עכשיו.

רבותי, אני פונה למצפון היהודי שלכם, אם הוא עדיין קיים ואם עדיין יש דבר כזה; אני פונה למצפון שלכם בבקשה לדרוש מהממשלה הזאת לסגור את מחנות המעצר, לשחרר את הפלשתינים האלה ולחפש דרך לדו-קיום. והדרך לדו-קיום יכולה להיות רק על בסיס אחד — על בסיס הישיבה סביב שולחן המשא-ומתן עם הפלשתינים; רק על בסיס של הכרה בזכויות העם הערבי הפלשתיני. ככל שנמהר להכיר בזכויות אלה, כך ייטב לעם בישראל.

על כן, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת תופיק זיאר, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לאיזו ועדה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אם כן, נעבור להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדה?

ה צ ב ע

בעד העברת הנושא לוועדה

שתקבע ועדת הכנסת — מינוט

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני קרבע בזאת שההצעה הוסרה מסדר-היום.

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בתוך שבועיים ימלאו את כל בתי-המעצר.

פסח גרופר (הליכוד):

לך תיכנס וחשב אתם, תרקוד אתם.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הטלויזיה אינה מצלמת.

פסח גרופר (הליכוד):

זאת שאלה חשוכה לעם ישראל, אדוני היושב-ראש.

1. הרפואה המשפחתית כמנוף לחיסול משבר הרפואה *

(דיון)

חברי הכנסת, ההצעה לסדר-היום בנושא זה הוגשה לפני כתשעה חודשים, ומאז עברנו עוד כמה משברים ברפואה ככלל וברפואת המשפחה בפרט. כיום אנו עומדים בפתחו, או אם תרצו בהמשכו, של המאבק על תקציב הבריאות לשנת 1988, וכסימן ניסיון נוסף של הממשלה להטיל חובת תשלום על ביקורים אצל רופא ולגבות אגרות נוספות בעבור תרופות וכעבור ימי אשפוז.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון יפתח את הדיון על "הרפואה המשפחתית כמנוף לחיסול משבר הרפואה". בבקשה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני רוצה לברך בראשית דברי את יושב-ראש הישיבה, שיזם את הדיון בנושא זה.

הגיע בסופו של דבר למסקנה זו והוא פועל להחלפתה. ואולם, חשוב מכל היבט אישי הוא הצורך להתוות לקופת-חולים קווי פעולה, שיעלו אותה על דרך המלך. ההסתדרות חייבת להתייצב בראש המאבק לחיזוק הרפואה המשפחתית והציבורית.

חוששני, שגם כמסודות הרפואיים של קופת-חולים לא נעשה די כדי לשרש את הגנע של הפניית החולים הנוקשים לרפואה פרטית אל מחוץ לתור ולעומס במערכת הציבורית. לא ייתכן שאדם המשלם בעד ביטוח בריאות ובריאות משפחתו כמשך שנים רבות יעמוד, כאשר אחד מבני משפחתו נזקק לטיפול רפואי דחוף או לניתוח, בפני הדרישה המפורשת או המרומזת שעליו לשלם כדי לקנות את השירות הזה או לקצר את התור. חברי הכנסת, זו שערורייה, והמקרים הללו הולכים ומתרבים.

היור"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי גור, ואחריו — לחבר הכנסת אפרים שלום.

מרדכי גור (המערך):

אדוני היושב-ראש, בעזרת סבלנות מגיעים לכול. נדמה לי, שהדיון הזה היה צריך להתקיים אך נדחה שלוש פעמים, והנה, הגענו אליו. אני מוכרח לומר, שקצת מזוז שבתקופה של בעיות רבות מאוד בתחום ההיגיינה הציבורית והלאומית, שעסקנו בהן בחורש האחרון, אנו עוסקים בנושא של רפואת המשפחה. אבל, זה חשוב וזה חשוב.

אני מעז לומר, אף שאני עיקר דברי אפנה, כמובן, לנושא הנדון, שמה שהתרחש במדינה כארבעת השבועות האחרונים, במיוחד עם ערביי ישראל, מחייב גם הוא טיפול שורש ציבורי-ממלכתי ממדרגה ראשונה. קשה לי להבין איך יושב פה כינונו חבר הכנסת תופיק יואד ומנצל את הכמה, וזכותו לעשות זאת, ובה בשעה חוסם את נצרת ומודיע בהתלהבות על הקמת מדינת פלשתינא החדשה, ובכך מיידה אבנים על הכנסת מבחוץ. אינני מבין כל כך את ההיגיינה הציבורית הזאת, ואני מתאר לי שגם לה נצטרך לייחד תשומת-לב בתקופה הקרובה, על-מנת לקבוע מה הוא אופיים האמיתי של חיינו הדמוקרטיים בעתות של לחץ ומשבר.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת שדיבר לפני, שגם ברית-המועצות עושה כרגע חשבון נפש ככל הנוגע לשירותים הציבוריים שלה.

חברי הכנסת, אי-אפשר להימנע מעובדת יסוד אחת, ואם נתכחש לה, גברתי שרת הבריאות, נמשיך לבכות. להחלונן, להתיישר, להאשים, ובעיקר יסבלו מכך החולים. אנחנו מתנצחים על עקרונות שכל אחד מהם צודק כשלעצמו, אך אנחנו שוכחים שכל העקרונות האלה כונו למטרה אחת והיא — טובת האדם, טובת החולה. כאן הולך וגממש כבר שנים מצב של מאבק עקרוני, כביכול, על אידיאולוגיות, כאשר מי שלמענו פותחו האידיאולוגיות, האדם, אינו אלא סובל ממאבק זה. אני מציע שבעקבות הדיון הזה אומנם תתקבלנה כמה החלטות, אשר יוכלו להעמיד את מערכת הבריאות הציבורית על רגליים איתנות ולסיים את הסחר-מכר שנעשה כאן מדי שלושה חודשים.

אני רוצה להודות ליושב-ראש, חבר הכנסת דב בן-מאיר, על שהעלה את עניין רפואת המשפחה לדיון כאן, ואני יכול להעיד, לא רק מניסיוני האישי כשר הבריאות אלא גם מניסיוני בתקופה שבה כיהנתי בתפקיד נשיא אגודת הידידים של

חברי הכנסת, אחיינס בקצרה לכמה בעיות העומדות על סדר-היום של הרפואה הציבורית: התפתחותה של הרפואה הפרטית כעידודם ובלחצם של רופאים ובעלי תפקידים אחרים במערכת הבריאות הציבורית עד כדי היווצרות המצב של רפואה לעשירים, במקביל למגמה לתחום סוג מסוים של מחלות וניתוחים, שהם כביכול מחוץ להישג ידו של החולה הישראלי ומשפחתו. כאשר נקלע החולה למצב כזה, הוא תלוי ברצונם הטוב וכחסדם של תורמים ומתרימים שיתרמו כסף כעבור הטסתו לחוץ-לארץ וניתוחו שם. הממשלה מעודדת את תופעה ההתרמות לניתוחים בחוץ-לארץ, מפני שהיא מסרבת להכיר בבעיה שחובתה היא לתת לה פתרון. האם זוהי בעיה של מעטים? ובכן, הבעיה של הרפואה הפרטית היא בעייתם של הרבים.

חברי הכנסת, נוצר מצב, שבו חולים ממתינים חודשים רבים ואף שנים לניתוחים שונים בתקווה שלא תפרוץ שכיתה במועד שנקבע להם, ולמרבזה הפלא התור הזה מתקצר ונעלם, אם יש בידי של אותו חולה כמה אלפי דולרים. ואני יודע על מקרים כאלה. חברי הכנסת, אינני יודע מה הקשר בין הרופאים במחלקות שבכתי-החולים הציבוריים לבין הקליניקות הפרטיות, אבל הקשר הזה קיים. לא מדובר בכל הרופאים, אבל מדובר בחלק נכבד מהם.

חברי הכנסת, התושבים בישראל משלמים את מיטב כספם בעבור שירותי הבריאות שעל קופות-החולים לתת להם. הדרישה להשלום נוסף בעבור ביקור במרפאה או בעבור כל יום אשפוז היא דרישה חצופה ומתעללת. אין זו אלא העלאה נוספת של התשלומים החודשיים, והעלאה זו אכזרית היא ורגרסית מאין כמוה. מי שיחויבו לשלם בעבור התרופות, הביקורים והאשפוז, מטבע הדברים נמנים עם האוכלוסיות החלשות: הקשישים והמשפחות הגדולות. חברי הכנסת, ידוע לכול שעבלי ההכנסות הגבוהות נהנים בחלקם הגדול משירותי רפואה על חשבון המעביד או על חשבון שלטונות המס, וכך הם גם משלמים בעבור השירותים הרפואיים שהם מקבלים ממערכת הרפואה הפרטית. מי שמקיים את המערכת הציבורית הם המוני השכירים והמבוטחים הקטנים, שהעול הנוסף ייפול כרגיל עליהם.

כמו כן, אין לשכוח שבשנים האחרונות קיצצה הממשלה ללא הרף בתקציבי הבריאות. גם הקיצוצים בתקציבי הרווחה שהפיעו שירות במגורים מסוימים של שירותים ואוכלוסיות על שירותי הבריאות הציבוריים, ובמגורים אחרים — בעקיפין.

המשכרים המתמשכים במערכת הרפואית קשורים גם לנושא הכאוב של שכר העובדים במערכת. מדובר בכלל העובדים, החל מן הרופאים, דרך האחיות והאחים וכלה בעובדי המינהל והמשק. אין ספק שרמת השכר של עובדיה אלה, יש לה השלכה חמורה על רמתם המקצועית ועל המוטיבציה שלהם. במקרים מסוימים מדובר בשכר דעב ממש, ועדיין לא שכתנו את ההפגנות שהיו בתחום הזה.

חברי הכנסת, בימים אלה עלתה קופת-חולים הכללית גם היא על סדר-היום. יש התוקפים אותה מכיוונים של אידיאולוגיה אנטי-סוציאליסטית, ויש שמטרתם העיקרית היא לשרת את שגשוגה של הרפואה הפרטית ולהחליש את הגדול והיציג של הרפואה הציבורית בישראל. עם זאת, אין ספק שהנהגתה של קופת-חולים — אפילו בהתחשב בכל הקשיים שהערימו על דרכה ממשלות הליכוד וגם הממשלה הנוכחית — הנהגה זו נכשלה. ייתכן שגם מזכ"ל ההסתדרות

מרדכי גור (המערך):

אינני מדבר על קופת-חולים, אני מדבר על מערכת הבריאות הציבורית, זו המערכת הממשלתית וקופות-החולים וכדומה. לכן אני אומר: היא עדיין לא מתה, ועוד אפשר לנקוט את הצעדים שיבטיחו את קיומה, אם יבחנו את המצב באומץ ירינתו הפתרונות הנכונים.

גברתי שרת הבריות, מה זו רפואה שחורה? רפואה שחורה פירושה, שמי שיש לו כסף מקבל אותה, ומי שאין לו כסף לא מקבל אותה. הרפואה השחורה איננה מאפשרת רפואה שוויונית. היא אנטי-תורה לרפואה השוויונית. ושנינו יודעים, שהרפואה השחורה פתחה בכל המערכת כמעט. כבר לא מדובר רק ברופאים. כלי להצביע דווקא על גופים אלה או אחרים — זה מתפשט בקרב הצוותים. אם משהו רוצה טיפול מסור יותר בכך משפחה הישוכה במחלקה, יש לו דרכים לעשות זאת. ואינני צריך לומר לך, שלפעמים לפני ניתוח — ולשנינו יש סיפורים קשים על כך — נתבעים החולה או בני משפחתו לתרום למחלקה או למחקר או למטרות שונות. אבל, החולה צריך לשלם, והוא משלם הון תועפות, מפני שפונים אליו כרגע שאין לו ברירה. מתרחש פה הרס של הרפואה השוויונית.

אני מסכים אתך שרצוי מאוד מאוד, שחולה אשר בא לקבל טיפול שהוא זקוק לו לא ישלם כסף במקום. דיברנו על כך לא פעם אחת. אבל, אם לא ימצא הפתרון לתשלום מסודר, ובזמן, לא תהיה ברירה למערכת. רופאים ואחיות וצוותים אשר צריכים לתת טיפול זקוקים לתרופות, למזרקים, לסדינים ולמגבות. הם ימצאו את המקורות הכספיים. ולצערי הרב, הם מוצאים אותם בדרכים עקלקלות, לא מפני שהם לא טובים, לא מפני שהם רעים, לא מפני שהם לא ישרים, אלא מפני שהם צריכים לתת טיפול רפואי.

אנחנו מוכרחים אפוא למצוא את הפתרון המוסדי שיסדיר את בעיית המימון. זאת אפשר להשיג באמצעות חוק ביטוח בריאות, ואז שוב לא נצטרך, לא ידינו מר שוסטק ולא אנוכי ולא את, לא נצטרך לרוץ ולהתחנן מדי שלושה חודשים או שנה כדי לקבל מימון, אלא החוק יסדיר את נושא המימון, יקבע מי מממן, מה מממן החולה — לא כשהוא בא לקבל את הטיפול אלא בימים כתיקונם — מה נותן המעסיק ומה נותן תקציב המדינה. בכל שנה ייבחן הדבר מחדש, על-פי גידול האוכלוסייה והצרכים הטכנולוגיים וכדומה. כאן, בכנסת, ייקבע ההיקף, ואם ייקבע שהחולה צריך לשלם כך וכך —

אליעזר שוסטק (הליכוד):

לא החולה, אלא האוכלוסייה כולה.

מרדכי גור (המערך):

כן, כל האוכלוסייה, המבוטחים. אם ייקבע שהמבוטח צריך לשלם כך וכך, בשיטה כזאת או אחרת, הוא ישלם, הוא ידע זאת, והמערכת תוכל להתקיים.

זה התנאי היחיד, הסדר משטר התשלומים, אשר יאפשר את קיום הרפואה הציבורית עם מידה מירבית של שוויון. ואם לא כן, גברתי שרת הבריות — ראי כמה גופי ביטוח רפואיים פרטיים קמו בחודשים האחרונים. הלוא זה נורא. ואנחנו יודעים מה הם יוכלו לספק אחר כך.

עוד לא מאוחר. צריך לקבוע יחד עם ההסתדרות וקופות-החולים את המתכונת של חלוקת נטל המימון. אם יצטרפו המבוטחים לשלם יותר בדרך כזאת או אחרת, לא בזמן המחלה, מוטב. שאם לא כן, תהיה זו רפואה לעשירים, והעניים לא ייהנו ממנה.

אוניברסיטת באר-שבע, שבה פותחה רפואת הקהילה — שהנושא הזה של רפואת המשפחה ורפואת הקהילה, שהוא ייחודי למדינת ישראל, יש בו מסר חברתי אמיתי מצד מדינת ישראל לעולם כולו. בסדורים שערכתי בהיותי שר הבריאות עם גורמים שונים של ארגון הבריאות העולמי נוכחתי לדעת עד כמה המסר הזה גם קולע ודרוש. זאת אומרת, הוא נוגע בנקודה חיונית מאוד לחלק גדול מאוד מאוכלוסיית העולם, במיוחד בארצות מתפתחות, ששם עצם ההיגיינה ההתחלתית מחייבת טיפול. רופאי קהילה ורופאי משפחה עושים שירות יוצא מן הכלל. אני יכול לומר, שגם במדינה כמו שלנו, שרמת הרפואה בה הרבה יותר גבוהה ושירותי הבריאות הציבורית והפרטית כבר הגיעו להישגים יפים, בכל זאת יהיה נעים מאוד לעין לראות מרפאות הפועלות על-פי העיקרון של רפואת המשפחה ורפואת הקהילה, לראות את הנכונות והרצון הטוב של הרופאים והצוות המטפל וגם את שביעות הרצון של המשפחות המטופלות. לכן אני חושב שאנחנו עוסקים בתחום שיש לו מסר חברתי רציני גם כארץ וגם בעולם.

עם זאת, איננו יכולים להתעלם מן העובדה — ואני רוצה לומר לך גברתי שרת הבריות: היום אנחנו יושבים פה רק שלושה שרי בריאות לשעבר, כדיון הקודם ישב עוד שר בריאות אחד לשעבר — —

היו"ר ד' ברמאיר:

אתם כמעט רוב.

מרדכי גור (המערך):

אילו היה רוב לתקציב הבריאות, היה יותר טוב.

כאשר אני מזכיר את מצב הבריאות, אינני מצביע על איש זה או זה בתקופה כזאת או אחרת. אנחנו מדברים על תופעה שאי-אפשר להתעלם ממנה. וגם אם את מכהנת היום בתפקיד שרת הבריאות, הניסיונות להתעלם ממנה לא יעזרו. גברתי שרת הבריאות וחברי הכנסת, הרפואה הציבורית מתמוטטת.

דן חיוכין (הליכוד):

היא מתה, כלשון עבר. וככל שבינו את זה מהר יותר, כן ייטב לנו.

מרדכי גור (המערך):

אני אומר מתמוטטת. והיא מתמוטטת מכפנים. אף לא אחד מן החוק, לא בממשלה ולא בכנסת, איננו נוקט צעדים חוקפניים כלפיה. אף אחד אינו רוצה שיאשימו אותו בכך. אבל, על-ידי מכלול גדול של צעדים או מחדלים, ומכיוון שעוסקים בשירותי הבריאות ואנשים זקוקים לטיפול רפואי, נמצאות הדרכים והשיטות למימון המערכת בדרכים עקלקלות. לכן אני אומר, שהיא נהרסת מכפנים. ולא יעזור, גברתי שרת הבריות, את מוכרחה להכיר בעובדה הזאת. ואם לא תכירי בה, יקשה גם למצוא לה פתרונות. אני היום, בתפקידי מחוז לכנסת, עוסק במערכת שנקראת אליה לאחר שהיא נהרסה, ואני יודע, שאילו הכירו בהרס המתפתח בעוד מועד וקיבלו באומץ את ההחלטות הנדרשות, היא לא היתה מגיעה להתמוטטות כזאת. לכן, חבר הכנסת דן חיוכין, אינני מסכים למונח מתה.

דן חיוכין (הליכוד):

היא נהרסת מכפנים ומבחון, וההרס הכא מבחון מסוכן לא פחות מזה שכא מכפנים — —

מרדכי גור (המערך):

אבל היא לא מתה.

דן חיוכין (הליכוד):

— — — — — שכן אנשים עובדים — — — — —

הבריאות כולו, לא רק לזה של קופת-חולים. אני חושב שהגיע הזמן לבדוק את המערכת ולאחר שירותים ופונקציות במערכת הבריאות.

גברתי שרת הבריאות, אני מסכים לרפואה שוויונית, אולם, לצערי הרב, זה אינו מתקיים. יש מקרים שבהם משולמים אלפי שקלים על-מנת לזכות בטיפול מתאים, וצריך להילחם בזמן נגד תופעה זו. מדובר ברפואה שחורה, ואת רוצה לעשות הכול על-מנת להגיע לרפואה שוויונית.

הייתי מציע גם לבדוק מחדש את נושא ביטוח הבריאות הממלכתי במסגרת קופת-חולים הקיימות, למנוע כפילויות שקיימות ולהביא לניצול יתר של מרפאות חוץ וחדרי ניתוח ביותר מבמשמרת אחת. עלינו להתנגד בכל חוקף להטלת תשלום על החולים בעד ביקור אצל הרופאים ולתשלום אגרה על-ידי חולים בעד ימי אשפוז. עלינו לשמור מכל משמר על שירותי הבריאות הציבוריים.

לבסוף, אני רוצה לכרך את ציבור הרופאים ואת כל צוות העוסקים ברפואה בארץ על תרומתם החשובה בקידום הרפואה, למרות האילוצים התקציביים. לא בהכרח צריך לקבוע כך את סדרי העדיפויות במדינה ולפגוע על-ידי כך בשכבות החלשות.

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה, כמו קודמי, להשתמש בהזדמנות זאת כדי לברך על הישגיה של רפואת המשפחה ועל מאמציהם של רופאי המשפחה. אני חושב שהשילוב הזה של טיפול במסגרת המשפחה יחד עם קידום רפואי בישראל, יש לנו בו הישגים גדולים מאוד.

עם זאת, כפי שאמרו גם דוברים אחרים, אי-אפשר להתעלם בדיון כזה מהמשבר העמוק הפוקד את מערכת הבריאות הציבורית בארץ, את מערכת האשפוז בארץ. אניני מסכים עם הדברים שאמר חבר הכנסת דן חיכון, שמערכת זו מתה, אבל אני חושב שאם יימשך המצב כפי שהוא היום, בהחלט יש — — —

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולזני:
הוא היה רוצה שהיא תמות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

איני בטוח בכך, גברתי שרת הבריאות. על כל פנים, אני לא רוצה בכך. אני רק חושש מאוד שהדרכים שבהן הולכים גם משרד הבריאות, גם הנהלת קופת-חולים וגם ההסתדרות עלולות להביא לכך, שאת מקומה של מערכת הבריאות הציבורית — ואני חושב שהיא חייבת להיות היסוד המוסד של מערכת הבריאות בארץ — תירש מערכת מקבילה, או שהיא תכורסם על-ידי מערכת מקבילה של שירותי בריאות פרטיים.

גברתי היושבת-ראש, הבעיה הזאת של משבר במערכת הבריאות הציבורית, במערכת האשפוז הציבורית, אינה מיוחדת לישראל. הוצאות הבריאות גדלות, טיפולים אקספרימנטליים חדשניים, מיוחדים במינם, יקרים באורח מיוחד, מושכים את תשומת הלב הרפואית באורח טבעי, ואנחנו רואים בכל העולם בעיה של גידול ההוצאות לבריאות כחלק מהתוצר הלאומי.

כיצד התמודדו מדינות שונות עם בעיה זו? למען האמת

לכן, על בסיס האידיאולוגיה ששינו תומכים בה, אבל מתוך ראייה נכונה של המציאות, אנחנו צריכים להתאים את העקרונות למצב החברתי והכלכלי החדש במדינה, להעביר בכנסת את החוק, ואז לוודא שכל אחד נתן את תרומתו. הממשלה תהיה מוכרחה לתת יותר, והמבוססים יצטרכו לשלם יותר. את יודעת היטב שהבעיה עכשיו איננה התקציב. רק השוואת ההוצאות של הרופאים בקופת-חולים מצריכה עוד 40 או 80 מיליון שקלים. זאת אומרת מדובר על טיפול שורש בבעיה.

אני מציע אפוא, שתכריזי פה שאת תומכת בהעברת חוק ביטוח בריאות, המסדיר את עקרונות המימון. אם המבוססים יצטרכו לשלם יותר, הם יעשו זאת מתוך הבנה ובזמן, ולא כשעה שנראה כאילו הם נסחטים. זו, לפי דעתי, התרומה שאני יכולה לתרום היום.

הי"ד ר' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אפרים שלום, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אפרים שלום (המערך):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת הבריאות, חברי הכנסת, כמו קודמי גם אני מצטרף לברכות למציע, חבר הכנסת דב בן-מאיר, שהיום הוא גם יושב-ראש הישיבה.

אני בא מהסקטור של ההתיישבות העובדת. במסגרת זו פועל רופא המשפחה. אני מכיר בחשיבות ובחיוניות של רופא המשפחה, אני תומך גדול בשיטה הזאת ומעודד אותה.

הבעיה בשטח הרפואה איננה נוגעת רק לסוג הטיפול. לצערי, הממשלה משחררת את עצמה מהאחריות למצוקה ולמשבר שמערכת הרפואה בארץ שרויה בה. הדבר המצער ביותר הוא, שבממשלה ובכנסת מתייחסים לנושא דרך התקציב, לפי השתייכות המשרדים. אם בראש משרד הבריאות מכהן שר מהמערך, הרי הנושא הוא מפלגתי. קשה להבין אחרת את היחס של האוצר ושל חלק מחברי הכנסת, שבא לביטוי בדיון על מערכת הרפואה, גם בדיון הקודם.

הייתי גם מציע לחברים שדיברו על תקציב קופת-חולים ועל מסים ולשכת המס שיבדקו מה קרה בעשר השנים האחרונות. על-פי הנתונים שראינו, בשנת 1987 הסתכם התקציב ב-918 מיליון שקלים, לעומת 778 מיליון שקלים בשנת 1986. זה גידול של 18%. זה הרבה פחות מעליית המדד ומעליית השכר. על-פי נתונים שפורסמו, במהלך השנים 1980—1985 גדלה האוכלוסייה ב-7.5%, ואוכלוסיית הקשישים גדלה ב-12%, וזה בזכות הקידום ברפואה והשיפור ברמת הטיפול הרפואי. הודות לכך תוחלת חיינו ארוכה יותר. מדי שנה מצילים יותר פגים שנולדים, יש יותר טיפול במחלות לב וסרטן ובחולים הזקוקים לדיאליזה, ריותר ויותר השתלות נעשות בארץ.

ואילו התקציב הישראלי הולך וקטן משנה לשנה. למרות ההתקדמות ברפואה ובמכשור הטכנולוגי המשוכלל והפעלתו על-ידי אותו כוח אדם טוב ומוכשר, הנמצא במערכת הבריאות, למרות זאת הולך התקציב וקטן. רק בשנה האחרונה קטן כוח האדם במשרד הבריאות, ובקופת-חולים נאלצו להקטין כוח אדם ב-1,700 משרות. בשנת 1987 מגיעה השתתפות הממשלה בקופת-חולים לאפס, לעומת 30% בשנת 1977. עלינו לדעת ולזכור שקופת-חולים, שכל כך תקפו אותה ודיברו נגדה, נותנת שירות בריאות ליותר מ-80% מהאוכלוסייה.

הביקורת שלי על הממשלה היא לגבי יחסה לתקציב

והתשלום בעין הולך ומתפשט: יש הרפואה האפורה — הטיפול הפרטי בקליניקה של הרופא ולא באמצעות תשלום ישיר מתחת לשולחן בבית-החולים; יש קבלת התרומה למחלקה. כל אלה הם אופני התשלום של השוים יותר.

רבתי. חבר הכנסת, על איזה שוויוניות מדובר כאן? הר מדובר על ההיפך משוויוניות.

ולכסוף. יש כאן בזבח משוע. אני לא מכיר מערכת בזכונית יותר ממערכת הבריאות הישראלית; אולי יש מערכת בזכונית יותר — אני על כל פנים לא הכרתי אותה. זו מערכת המנצלת ציוד יקר למשמרת אחת ביום; שבה התמורה לבית-החולים לא קשורה כלל בייעולו, אלא להיפך, על-פי הירב ברמת הבזבז שבו. זוהי מערכת המשלמת שכר נמוך ומגוון לרופאים מצד אחד, אבל מפצה את עצמה כבר היום על-ידי מערכות מקבילות לגביית כסף מצד אחר.

רבתי. על מה אנחנו מדברים כאן? מדובר על האיסור לשלם, אך משלמים לא רק באמצעות הרפואה השחורה או התשלומים השחורים. בתי-החולים מוצאים לעצמם דרכים רבות לקבל עוד כסף. סקר מנהלים של בתי-החולים שגובים כעבורו כסף — זה לא שירות בריאות פרטי? על מה אנחנו מדברים? הרי מטיחים את המציאות בטיח השוויוניות.

איך יוצאים מהמצוקה הזאת? — בראש ובראשונה על-ידי ראיית העובדות ועל-ידי התעוררות מודקטרינות שלא הכיחו את עצמן. וזאת כדי להציל את הבריאות הציבורית. אינני רוצה שהרפואה הפרטית תירש את מקומה. אני לא שולל את הרפואה הפרטית כרפואה משלימה, אבל השלד, היסוד המוסד הוא הבריאות הציבורית, ובראש ובראשונה קופת-החולים של ההסתדרות.

קודם כול אנחנו צריכים ליצור מערכת, שיהיה בה פרס להתייעלות ולא פרס לבזבז. אינני יודע מדוע לא קמה עד היום רשות אשפוז; מדוע לא ניתן אוטונומיה או חצי אוטונומיה עסקית-מנהלית-תקציבית לבתי-החולים. את מקומו של יום האשפוז שבעבורו ניתן הפיצוי צריך לרשט סל אשפוז, שיאפיין את הטיפולים המסוימים, כדי שיהיה בו דרכון לצמצם את ימי האשפוז ולא למלא מיטות בבתי-החולים כדי לקבל כעבורן פיצוי, ולהגביר את גיליון הטיפול. עם זאת, אני אומר שלישראל יש הישגים גם בהורדת ימי האשפוז.

דן תיכון (הליכוד):

אין לה הישגים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כן. הכמות הממוצעת של ימי האשפוז בארץ ירדה.

דן תיכון (הליכוד):

ירדה, אבל היא עדיין גבוהה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

מבחנה סוציאלית וכלכלית אין כל הבדל בין תשלום בעבור ביקור אצל רופא ובין תשלום באמצעות מס הכנסה או מס אחיד. להיפך, ההצעה שרק התצוין העליון של האוכלוסייה ישלם בעבור ביקור אצל רופא היא יותר פרגורסיבית מתשלום באמצעות מס אחיד.

מדוע קבעו הצופתים, השכדים ודוכ מדינות אירופה השתתפות, ולו זעומה, של החולה והמבוטח? הרעיון היה להקטין את צריכת שירותי הרפואה. אינני יודע אם הסטטיסטיקה נכונה אם לא, אבל התפרסם בעיתונות, שבישראל גדול מספר הביקורים אצל הרופא פי שניים מזה

אין מודל אחד, יש שני מודלים עיקריים. המודל האחד הוא השארת מערכת הבריאות הציבורית במשכר שבו היא מצויה ובניית מערכת ביטוח אשפוז וטיפול פרטיים לצדה, וזו המתכנת שבה הלכה בריטניה בשנים האחרונות, כאשר מספר גדל הולך של מבוטחים נוטש את ה-National Health Service ועובר למערכות בריאות פרטיות. לדעתי, אם תימשך המדיניות הקיימת כיום, זה מה שיקרה בישראל.

יש גם מודל אחר, והוא דווקא — אגב, מעניין הדבר — מודל של ממשלות סוציאליסטיות, שכרצותן להציל את מערכת הבריאות הציבורית החליטו על רפורמות מרחיקות לכת ועל השתתפות אקטיבית של ציבור המבוטחים, אלה בעלי האמצעים, במימון ההוצאות. המדינה המשמשת דגם בעניין זה היא דווקא שבדיה — בימיה של ממשלה סוציאליסטית בראשותו של אולף פלמה, ואיש שלא ראה ברפורמה שהיא הנהיגה פגיעה בעקרונות הסעד והרווחה שעליהם מבוססת החברה השבדית. הייתי אומר, להיפך. לאחר שיחה עם כמה מהאנשים שהיו אחראים לרפורמה הזאת עולה, כי הם ראו כמעשה שעשו הצלה של מערכת הבריאות הציבורית.

ואילו אנחנו, בדרך שבה אנחנו הולכים, שבה מערכת האשפוז, מערכת הבריאות הציבורית לוקה בכל החסרונות האפשריים — גחורים, לדעתי, כליה על מערכת שאנחנו מתברכים בה ובהישגיה, ובצדק, למה כוונתי? בזמן הקצר שיש לי אני מבקש להצביע על חסרונות של השיטה ועל הדרכים שבעזרתן ניתן, לדעתי, להימנע מחסרונות אלה ולהביא תרופה — אם מותר להשתמש בביטוי זה — למערכת הזאת.

קודם כול, נוצר בישראל מחסור מלאכותי של מקומות אשפוז. אגב, זוהי מומחיות ישראלית ליצור מחסור כזה, שהוא כל-כולו פרי שיטה ביורוקרטית, מנהלית, פוליטית. בישראל יש אחד השיעורים הגבוהים ביותר של רופאים יחסית למספר האוכלוסין. יש בה מספר מרשים של מוסדות אשפוז ובתי-חולים. יש בה ציוד רפואי מן המשוכללים בעולם. היא עצמה מייצאת ציוד רפואי משוכלל. והנה למרות זאת, ראה זה פלא, אנחנו רואים שלמעלה מ-30,000 איש ממתינים לניתוחים, מחסור משפיל מאפיין את בתי-החולים הציבוריים, גם הם הממשלה וגם של קופת-חולים, ומצוקת האנשים הממתינים לטיפול רפואי היא בה רבה עד שהדבר ממש מעורר חלחלה.

המחסור המלאכותי הזה נוצר בשמה של אידיאולוגיה המעלה את השוויון והשוויוניות על נס. אבל, רבתי, איזו שוויוניות יש במערכת הבריאות הציבורית, איזו שוויוניות? זוהי שוויוניות שבה הכל שווים פרט לאלה השווים יותר. ומי שווה יותר? קודם כול, אנחנו שווים יותר, אנשי הממסד הפוליטי.

אני מעז לומר, שחבר הכנסת, או אשתו, או חבר הוועדה המרכזת של ההסתדרות, או אשתו, או בני משפחתו — לכל אלה אין בעיות של המתנה. אנחנו יודעים זאת מניסיונו. אנחנו תסלחו לי על הביטוי, חברי הנומקלטורה הישראלית, לנו אין בעיה שרכבות ישראלים סובלים ממנה. אנחנו, אם יהיה לנו צורך בניתוח דחוף — לא נצטרך להמתין חצי שנה ושנה. לנו יש, סליחה על הביטוי, פרוטקציה.

מי שווה יותר? שווה יותר גם מי שמשלם לרופא — ואומר חבר הכנסת גור, ובצדק, שלא רק לרופא, אלא גם לצוות. ובכן, גם הוא שווה יותר, גם הוא אינו ממתין.

יש שלוש אופנים לתשלום: יש הרפואה השחורה,

דן תיכון (הליכוד):

עשרות רבות. לפחות 45 שנים. אני עומד בתור 45 שנים. מאז אני זוכר את עצמי, אני עומד בתור בקופת-חולים. תחילה אצל החובש, אחר כך אצל רופא המשפחה, אחר כך אצל הרופא המומחה. המצב הוא בלתי נסבל. אנשים הגיעו למסקנה, שהם צריכים לעזוב את הקופה. המערכת הזאת נהרסת מבפנים ומבחוץ. אין מעשה חזק יותר מההצבעה ברגליים, ואנשים מצביעים ברגליים ועוברים לקופת-חולים אחרות, כי משהו רקוב בממלכת הבריאות של ההסתדרות.

אנחנו יכולים להעלות טענות שונות ומשונות ולהגיד שצריך לחדש את מס היסוף כדי לגייס כסף להצלת מערכת הבריאות, אבל, גברתי, הבה נעניי פעם אחת במס האחר. אין אפשר להסכים שהמס האחד משלמים לקופת-החולים, להסתדרות, יהיה מס רגרסיבי?

יש לי כאן טבלה שפורסמה בעיתון "הארץ" ביום שישי: מי שמשלם 870 שקל משלם עד 3.9% למס האחד; מי שמשלם 4,000 שקל משלם למס האחד לא 3.9% אלא 3.4%, אבל מי שמשלם 5,000 שקל ומעלה משלם 2.7%. רבותי, פשוט אי-אפשר להבין, גם לא להאמין.

נכון הוא שבעבר היתה אידיאולוגיה של שוויון. נכון הוא שפורחים וחוששים שהשכבה החזקה תפרוש מקופת-חולים. היא, בלאו הכי, פורשת מקופת-חולים, כי יש לה אמצעים. היא מקבלת שירותים מהרפואה הפרטית, מה שאת קוראת "הרפואה השחורה". אבל אי-אפשר לבוא ולהגיד: הכו עוד כסף, אנחנו בעד מתן כסף כדי לשפר ולרפא את קופת-החולים החולה, בתנאי שהקופה תעשה מאמץ בתחומה שלה.

ואם דיברתי — על קצה המזלג — על החוליים של קופת-חולים, על החוק לביטוח בריאות ממלכתי ועל רשות האשפה, אני נזקק שוב לידעיה שהתפרסמה בעיתון. ההסתדרות הרפואית בישראל חוגגת היום 75 שנים לקיומה, והנה אני קורא היום שהם החליטו להעמיד לדין את פרופסור אליעזר רחמילביץ' על שזענה לפנייתו והצטרף לוועדה לבדיקת מצב הרפואה במדינת ישראל.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלני:
מה אתה אומר על זה?

דן תיכון (הליכוד):

אני מוכרח לומר שאינני מבין, אני פשוט נדהם. פשוט לא ייאמן באיזו מציאות אנחנו חיים. מה קורה לנו? — והוא, היורש למשפחת רחמילביץ', המנסה לתרום למערכת, לשפר ולהבריא; אבל כנראה הרופאים אינם רוצים בכך, ולכן אמרתי שהרפואה חולה מבפנים ומבחוץ. חל שם ליקוי מאורות. גברתי היושבת-ראש, אני כבר מסיים.

כאמור, בארצות-הברית נחקלו באותן בעיות. שם התמודדו עם הבעיות ופתרו אותן בשיטה מסובכת מאוד, מתקרמת מאוד, שקבעה כעצם אומדנים לכל טיפול וטיפול, עליפי תעריף ותחשיבים שנערכו ונאמדו — וזו ההוצאה שאתה משלם, זו ההוצאה שהמדינה מכירה בה, זה הכסף המשתלם בפועל.

כאמור, יש באמתחתי עוד ביקורת כנה וכהנה, אבל אסיים במשפט האומר בערך כך: הרפואה השוויינית עברה מן העולם. לחפש אחריה — זה בערך כמו לחפש אחר יום האתמול. אני יודע שקשה יהיה לך לשמוע את מה שאני אומר, אבל האמיני לי, כפי שהחלקאות השיתופית נשברה והיא

שבמדינה הבאה אחרינו. פרופסור בראון בעצמו ובכבודו אמר לי, שצריכת התרופות בארץ מדהימה בהיקפה מסיכה פשוטה: אם אינך מטיל חוכת השתתפות כלשהי, אתה יוצר בזבז, והבזבז יוצר מחסור, והמחסור המלאכותי יוצר נהגים משחיתים ומושחתים, וכך נהרסת הבריאות הציבורית. כדי להציל את הבריאות הציבורית, צריך לשנותה מן היסוד. תודה רבה.

היור' ח' גרוסמן:

תודה לחבר הכנסת רובינשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר — הוא איננו באולם. חבר הכנסת כהנא — גם הוא איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, כבקשה.

מי שאיננו נוכח באולם מפסיד את רשות הדיבור.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הנושא הוכתר בשם "הרפואה המשפחתית כמנוף לפתרון משבר הרפואה". אני לא הבנתי כל כך את הכותרת, וודאי שלא הסכמתי עם ניסוחה.

אסתפק בכמה הערות כדי שלא לחזור על דברי קודמי, שהרי הנושא עולה חדשות לבקרים, ונדרמה לי שאתח לחודש או נדרשים לו.

כל מי שיפתח היום את עיתון "הארץ" כוודאי ימצא בו חמש עד עשר ידיעות, העוסקות במצב הרפואה במדינת ישראל.

להערכתו, הרפואה הציבורית חולה, ואולי היא פושטת את הרגל.

מעל כמה זו אני רוצה להעיר כמה הערות על הנוסח והסגנון. שמעתי שמישהו מהאוצר, שלא היה לו האומץ לזהות את עצמו, אמר שעל השרה ליעל במקום ליילל. נראה שזה המקור למינוח על הילדים, מינוח של שר לגבי רפרנטים. אני מתנצל על הביטויים הלא-מוצלחים הללו.

מכל מקום, אנחנו צריכים לקבל תשובות על כמה נושאים, וכאמור אנו חוזרים ומעלים אותם מדי שבוע. מה קורה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי? שש שנים וחצי אני חבר הכנסת. שש שנים וחצי עולים שרי הבריאות ומבטיחים שהביטוח הממלכתי אכן מגיע, הצעת החוק מנוסחת, יש עדיין מספר קטן של הסתייגויות; חבר הכנסת מלמד לא נבחר לכנסת האחת-עשרה, רש אומנם כל מיני מכשולים ומעקפים שהצלחנו להתגבר עליהם — חזר עליהם שר הבריאות לשעבר, חבר הכנסת מוטה גור, ושרת הבריאות הנוכחית, הגברת ארבל-אלמחלני, אבל החוק בושש להגיע. הכנסת האחת-עשרה עומדת לפני סיום כהונתה. נכנסנו לשנה האחרונה, ויש להניח שלא נספיק לדון בחוק הזה.

אני חושב שמערכת הבריאות חולה בשל הגזון הפוליטי שלה. יפה עשה בן-גוריון, שניסה להעניק גזון ממלכתי לשירותים רבים שהממשלה מעניקה. ברם, התחום הזה נשאר תחום סקטוריאלי. אני חושב, שחלק גדול מן הקשיים והחוליים של המערכת הזאת מקורם בגזון הפוליטי שלה. גברתי שרת הבריאות, אני מדבר אליך עכשיו כפוליטיקאי אלא כנאור העוקב זה עשרות רבות של שנים אחרי קופת-חולים.

דב בן-מאיר (המערך):

קופת-חולים לא כל כך זקנה, רק עשרות שנים.

למרפאה רוצים לבוא ולהחזיק במיד, והם מוכנים לשלם יותר כסף תמורת זה, כפי שרוצים לבוא היום למסעדה, וכחצי יעמוד פורטר שסיע את המכונית לחנייה — ואתה מוכן לשלם תמורת זה. הורר אומר, אחד הדברים ה"אוכלים" אותנו כשירותים העממיים הללו הוא התעשרות האוכלוסיה: לא רק בתחום הזה. ומה קורה בתחום המכוניות והתחבורה הציבורית — האם אין זה אותו דבר?

לכן הייתי מציע שלא לשפוך את הילד הזה הנקרא "הרפואה הציבורית" יחד עם מי האמבט. היא זקוקה לרפורמות ולתיקונים. הכה נכתן את הנושא הזה בצורה עניינית. מה שצריך לתקן ברפואה הזאת — ויש מה לתקן — נשען על העלית את הנושא של רפואת המשפחה חשבת, שעד שהבוא הגאולה — חוק ביטוח בריאות ממלכתי, וכל יתר הדברים — אפשר לעשות משהו בינתיים. תמיד אמרו: מוכרחים להביא טרקטור, מוכרחים להביא קומביין, שכחו שאפשר לייעל, שאפשר לבצע עבודה טובה גם עם כלי אחר, לאו דווקא עם קומביין. הווי אומר, גם בעזרת הכלים הפשוטים יותר אפשר לייעל את העבודה.

הנה, אני מדבר על רופא משפחה, ורופא המשפחה אינו הרופא במרפאה. אנשים טעו כאן בעניין הזה. אין זה הרופא במרפאה של קופת-חולים שרשומים אצלו 600 או 800 אנשים, שאדם בא אליו כשהוא חולה. רפואת המשפחה, במובן שאנחנו מתכוונים אליו, היא הרפואה שבה הרופא אחראי למשפחה כולה, בין שהיא פונה אליו ובין שאינה פונה אליו. הוא מטפל בה כמשך עשרות שנים, ואם הוא צריך לעזוב את המקום הוא מעביר את המשפחה לרופא אחר. כאשר האיש עוזב את האזור מעבירים אותו לרופא משפחה אחר. הרופא רואה לכל ענייניה ורואה את הדברים ככללותם.

בדקתי אין עובדת יחידת רפואה משפחתית ברוממה בחיפה. הסתבר לי, שכ-68% מהזמן שהיחידה הזאת מטפלת בחולה מוקדשים לנושאים מינהליים, כלל לא לנושאים רפואיים — להשיג לאותו חולה תור בבית-חולים, אם צריך, להשיג לו תור לרופא המומחה, אם צריך, לטפל בנושאים הארגוניים-המינהליים, למה? — כיוון שהיום הפרט איננו מסוגל להתמודד עם הממותה הזאת שנקראת "מערכת הרפואה הכללית". הוא הולך לאיבוד בין צילום הרנטגן, הביקור אצל הרופא והמעקב אחר הבדיקות שנשלחו למעבדות. יש מחלות שבהן משך הזמן העובר מסטריה לסטריה של הטיפול הוא קריטי לחייו של החולה.

כאשר יוטל כל התחום הזה על היחידה לרפואת המשפחה, אפשר יהיה, למשל, במקום לשלוח כל חולה בנפרד לרופא המומחה, להזמין את הרופא הזה למרפאה כאשר יודקו לו שבעה או שמונה או עשרה חולים. אם יש כל הצוות — רופא הילדים, רופא הנשים, הרופא הכללי ועוד רופאים — בשעה שהרופא המומחה יבדוק את החולה ויקבע את אכזבתו וישמע את מה שיהיה לו להשמיע, כך ידעו כל חברי הצוות כיצד להמשיך בטיפול. פעמים רבות אני מבקר אצל רופא מומחה, ואבחנתו וקביעתו הולכות לאיבוד, כי דבריו לא מגיעים לאוזניו של איש.

הווי אומר, רפואת המשפחה יכולה לפתור הרבה מאוד בעיות מאלה שאנחנו מדברים עליהן פה, עוד לפני חקיקת חוק בריאות ממלכתי ולפני לדברים אחרים, ואפילו לפני מציאת הפתרון לבעיות הכספיות של המערכת הרפואית.

אם אתם רוצים, זה נוגע גם לעניין הרפואה השחורה. כאשר ישלח רופא משהו לבית-חולים או לרופא מומחה, יהיה

ברדקת היום את עצמה ומנסה להתאים את עצמה לסוף המאה ה-20, לתחילת המאה ה-21, תיטיבו אתם לעשות אם תכריזו את עצמכם ותנסו לשפר ולערוך, כי רפואה על בסיס אידיאולוגי עברה מן העולם כמעט ככל הארצות המודרניות והתופשיות.

היורר ח' גרוסמן:
תודה. רשות הידבור לסיכום לאחר הכנסת רב בן-מאיר.

רב בן-מאיר (המערך):
גברתי היושבת-ראש, גברתי שרת הבריות, חברי הכנסת, כראשית דברי אני רוצה להודות לחברים שצינו את היוזמה של העלאת הנושא לדיון. אני רוצה גם להודות על הדברים התשובים שחברים אמרו בנושאים הקשורים לרפואת המשפחה. מוכן שכמקרים כאלה כל אחד גם מפליג לתחומים נוספים המעניינים אותו במיוחד. אבל, חברי הכנסת, לא היתה לי כוונה לפתוח דיון על כל נושאי הבריאות כארץ — לא על נושא האשפה, לא על נושא קופות-החולים — אלא על נושא אחד ומיוחד והוא רפואת המשפחה.

בכל זאת, אני רוצה להעיר שתי הערות לחברים שדיברו בנושאים הללו. העובדה שיש בריחה מהרפואה הציבורית נובעת, קודם כול, מעליית רמת החיים של האוכלוסיה. אני רוצה לספר לכם סיפור מניסיוני. כשבתי הגדולה היתה קטנה היא סבלה ממחלת עיניים קשה, ואחרי כל הטיפולים הרגילים החלטתי לפנות לרופא פרטי — לא ל"רפואה שחורה", לרופא פרטי — המומחה, בה"א הידיעה, לרופא עיניים במדינת ישראל באותה תקופה. צלצלתי אליו בדחילו ורחימו וקבעו לי תור לשישה שבועות מאוחר יותר, ואני הייתי המאושר באדם כי הוא יקבל אותי כעבור שישה שבועות. הוא הזמין אותי לשעה 14:00. באתי לקליניקה הפרטית שלו בשעה היעודה, ודחסו אותי לחדר קטן שבו ישבו 40 איש. לא היה לי מקום לשבת, הייתי צריך לעמוד. היה שקט, איש לא דיבר מלה כיוון שזה הפרטי לרופא שבדק את החולים בחדר הסמוך. בשעה 18:30 — והוזמנתי לבוא אליו בשעה 14:00 — הוא קיבל אותי, והייתי כל כך מאושר ש"נפטרת" מ-1500 לירתי — זה היה הרבה מאוד כסף — וזאת למה? כי זכיתי לבוא לרופא, לשלם לו וכן הלאה. אילו הייתי צריך להגיע לאותו רופא, וזה היה אפשרי, דרך בית-החולים שבו הוא עבד ולחכות ארבעה או שישה שבועות עד לקבלת תור בבית-החולים — מוכן שהייתי מניח שם פצצה או לבנת חבלה. מה זאת אומרת, לחכות בתור לרופא שישה שבועות?

בנושא הזה יש גישה פסיכולוגית מסוימת, ולפיה, כיוון שמדובר במערכת ציבורית, הרי ממילא היא פסולה, ואם אני נדרש לחכות בתור, זה מפני שהמערכת אינה יעילה ולא אכפת לאיש וכולם כיוורקרט — כביכול, רופא המקבל פציינט באופן פרטי עושה את זה מהר יותר, יעיל יותר וכן הלאה.

מה שאני רוצה לומר הוא, שהביקורת שיש לנו על המערכת נובעת, קודם כול, מאי-רצונו של הציבור הזה ללכת לשוק ולקנות תרנגולת, לשלוח אותה ולמרוק את נוצותיה. היום — הוא לא רוצה לקבל אותה נקיה ומוכנה לכישול, אלא הוא רוצה לקבל אותה גם מבושלת, כך שהוא יוכל רק להכניסה לתנור ולחממה. הוא אינו רוצה ללכת לקנות לחם, אלא הוא רוצה שיביאו את הלחמניות לביתו בבורק. ראו את החנויות המוכרות אוכל מוכן, אין הן פורחות בשכונות העשירות ואיש אינו שואל למחיר. הוא הדין ברפואה: לא רוצים לחכות בתור, לא רוצים לחכות בבית-המרקחת ולא רוצים לשבת עם "כל הנערים" כפרונדור של המרפאה ולחכות. האנשים הפונים

להתקיים באין מפריע. היא קמה למטרות רוח, והיא תמשיך להתקיים. אבל, אפשר שלא לערוך חשבון נפש ולומר מי נמצא באזור הספר ובקו העימות? האם הרפואה הפרטית נמצאת שם? מי מטפל באוכלוסייה הזקנה, האם הרפואה הפרטית מטפלת בה? מי מטפל במשפחות מרובות ילדים, הרפואה הפרטית? האם כל זה נעלם מעינינו? התפקידים הלאומיים, החברתיים, אשר הרפואה הציבורית ממלאת — כל זה נעלם מעינינו? כך, במח"ד, שופכים את הילד עם המים? הלא ממפידים את הרפואה הציבורית בכל פעם — היא כבר איננה, היא כבר מתמוטטת, היא כבר מתה, היא כבר הידרדרה, לא ייתכן שלא נציין את אותם מאות ואלפי אורחים המקבלים שירותים, גם בקהילה, גם בבתי-החולים, שירותים ברמה טובה, ומחלימים והולכים בביהר. כל זה נעלם מאתנו? רק דברי ביקורת אנחנו יכולים להשמיע?

צריך לציין גם את ההישגים. אנחנו גאים כמה שיש לנו וכמה שהגענו אליו, ועלינו לבוא ולהסתער, כולנו, על הבעיה וללמוד כיצד להמשיך ולהגן על הרפואה הציבורית, לחזק אותה ולבסס אותה יותר — כי כלעדיה אינני יודעת איזו רפואה תהיה במדינת ישראל, ואיך תוכל מדינת ישראל להתמודד עם כל הבעיות הקשות שיש לה, גם הביטחוניות וגם הכלכליות. בשעת חירום, המערכת הציבורית היא המערכת הניצחת ברוחה ומוכנה.

עקרונות — לא אתווכח עכשיו עם ידידי חבר הכנסת מוטה גור, שר הבריאות לשעבר, בלי עקרונות? בלי אידיאולוגיה? למה אנחנו כל כך לועגים לאידיאולוגיה? האם יש משהו מחברי הכנסת היושבים כאן שאין לו עקרונות ואין לו אידיאולוגיה שהוא רוצה ליישם אותם? בשביל מה נלחמת מפלגה להגיע לשלטון, אם לא כדי ליישם את האידיאולוגיה שלה? מה זה, האם אנחנו חיים בחלל ריק, כאוויר, בלי אידיאולוגיה, בלי עקרונות? פתאום הם לא חשובים וצריך לוותר עליהם?

אנחנו בודקים את עצמנו, בוודאי, בהתאם לרוח הזמן, בהתאם לגורמים שהשתנו בחברה שלנו. הנורמות שונות, ועמד על כך חבר הכנסת דב בן-מאיר. אין לי ספק בכך. טובת החולה לגד עניי כולנו. אין לי ספק, אבל קמו לרפואה הציבורית רבים הרוצים למוטט אותה. אסור לנו לתת יד לכך.

דבר אחד לא מוזכרים חברי הכנסת הנכבדים בכל הדיונים — איפה המדינה? איפה חלקה של המדינה בשמירה על בריאות הציבור? הרי לאט לאט היא מתנערת מתפקידה זה ומעבירה את העומס יותר ויותר אל הציבור, אל המבוטח. האם צריך להשלים עם זה? לא אני. אם הרפואה הציבורית הגיעה לאן שהגיעה, הרי זה רק בגלל העובדה שהמדינה הקטינה את ההשתתפות שלה ברפואה הציבורית — — —

דן תיכון (הליכוד):

למה הקטינה? היא מעבירה אותה באמצעות המס המקביל.

דב בן-מאיר (המערך):

זה לא שלה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:

לא נכון. חבר הכנסת דן תיכון, מס מקביל איננו החלק של הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

זה החלק שהאזרח מעביר באמצעות המדינה.

לו הרבה יותר קשה להתנות את מתן הטיפול בתשלום מתחת לשולחן — אלא אם כן רופא המשפחה מושחת. וגם הוא ייקח כסף. למערכת הרפואה האשפוזית והאחרת יהיה קשה לקחת כסף, לקחת תרומות ולומר לחולה: אדוני, בוא למרפאה הפרטית שלי כדי שאכניס אותך לתור. אינני אומר שכן תיעלם תופעת הרפואה השחורה, אבל אפשר יהיה להקטין את ממדיה. אחרי הכול, לעולם איננו נותנים פתרונות מוחלטים לבעיות החברה. חמד נותנים פתרונות יחסיים, ובאופן יחסי אפשר פה להתקדם. מוצע לא נתקדם עם העניין הזה?

זאת היתה מטרת הדיון. אף שלא יהיה אפשר להגיע עם הנהגת רפואת המשפחה לפתרון כולל לכל בעיות מערכת הבריאות, הרי ייתכן שיהיה בכך משום מתן פתרון לחלק ממדורי הרפואה הציבורית שלנו.

ברוך זו העליתי את הדברים. אני רוצה לשכנע ולהודות לשרת הבריאות, לשרי הבריאות לשעבר ולכל מי שתרם בוריוח הזה, כי אני חושב שבעזרתו נוכל להגיע לדחיפה כלשהי של הרעיון הזה קדימה. תודה.

היו"ר ח' גרסמן:

תודה רבה. גברתי שרת הבריאות, בבקשה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:

נכבד הוישבת-ראש, כנסת נכבדה, הקשתי לדיין בישיבה הקודמת וגם היום. נאמרו בו דברים נוקבים, דברים קשים, בגנותה של הרפואה הציבורית. אילו היה בדברים שנשמעו גם איזון כלשהו, משהו לזכותה של הרפואה הפרטית ולזכותה של הרפואה הציבורית, יכולתי להביך ולקבל את הביקורת. אבל, היסטוריה של 75 שנות רפואה ציבורית, אשר התפתחה על בסיס של אידיאולוגיה שהיום כל כך לועגים לה וכל כך מזלזלים בה — בזכותה הגענו עד הלום מבחינת רמת הרפואה במדינת ישראל, בזכותה הגענו להיקף הזה, לפריסה הזאת של מערכת הרפואה, לכוחות המעולים שבה. הם לא צמחו ביום בהיר אחד על העצים. אותם פרופסורים דגולים ומעולים — אלה לא צמחו על עץ. הם צמחו כתוך מערכת הרפואה הציבורית, בזכותה. לא ברפואה הפרטית הם צמחו. מהרפואה הציבורית הם פנו לרפואה הפרטית.

אינני באה לומר שאין מה לבקר, שאין מה לחקן. יש פרוצדורות, יש סדקים, אבל יש מי שמעוניין להרחיב את הסדקים הללו במקום שיהיה מעוניין לסתום אותם: במקום שיהיה מעוניין לסייע ולהחזיר לרפואה הציבורית את התפקידים החשובים שהיו לה בעבר, שיש לה היום ושהיו לה גם בעתיד.

אני רוצה לשאול את חברי הכנסת הנכבדים, האם הרפואה הפרטית היא תשובה למדינת ישראל? בתקופות של חירום — מי עומד בפרץ? — הרפואה הציבורית. גם בימי מלחמה וגם בעתות רגיעה. גם כימי מהומות וגם בימים של שקט, מי עומד לרשותנו אם לא הרפואה הציבורית? מה היינו עושים כלעדיה? מי היה מכשיר לנו את כל כוח-האדם שיש? מי היה מקים לנו את כל המכונים, את בתי-החולים למיניהם? מי מנע הקמת מערכת רפואה פרטית במשך כל השנים? איש לא מנע, היא יכולה לקום ולהתפתח. לא עצרו בעדה. אבל, נראה שמקומה מוגבל. כי גם כימים אלה, כאשר היא לוקחת את כוח-האדם מהרפואה הציבורית, אין היא מכשירה לעצמה לא רפאים, לא כוח אדם סיעודי, לא בעלי מקצועות פארה-רפואיים — היא חיה על חשבון הרפואה הציבורית, אשר מכינה לה הכול. וכשקורות "פאשלות" אצלה, מי מציל אותה? — הרפואה הציבורית.

אין לי שום דבר נגד הרפואה הפרטית — היא יכולה

אותה ועדת טריינינג, שהסתדרות הרפואית לוחמת בה ונגדה, ואינני יודעת למה — אינני יודעת לסוף דעתה של ההסתדרות הרפואית, אינני מכינה מדוע היא יורדת את הרופאים עד חורמה, עד כדי העמדתם לדין משמעתי על כי הסכימו לכהן כחברים בוועדה ששרת הבריאות מינתה. למה? לאיזו מטרה? להביא שינויים במבנה ובתפקוד של מערכת הבריאות. האם יש דבר חשוב מזה? האם לא שיתוף פעולה, על אף השיחות והפניות שלי, דבר לא עזר. ארבעה רופאים מתוך השבעה התפטרו מהוועדה. נשארו בה שלושה רופאים, והיום מונה הוועדה שבעה חברים. יעמידו אותם לדין משמעתי. על מה? אינני יודעת. עוד לא אירע במדינת ישראל, שרופא שנענה לבקשת שר לכהן בוועדה לטובת העניין עצמו הועמד לדין משמעתי, כמגמה להוציא מהסתדרות הרפואית. אני מוקיעה את ההחלטה הזאת שנתקבלה ואינני מקבלת אותה. אני אפנה ליועץ המשפטי לממשלה, ואנו נגן על החברים שהפגינו אורחות טובה. אני אפנה ליועץ המשפטי לממשלה, כי אני רוצה שנגן עליהם.

החלטתי נחרשה להביא לכנסת חוק להקמת רשות אשפוז. כוונתי להפריד את שירותי האשפוז ממשרד הבריאות, מהמיניסטריאט. אני מקווה שבתוך יומיים תגמור ועדת טריינינג את הדיון בשני הנושאים האלה ותגיש את מסקנותיה. מינתי ועדה, ואני רוצה לכבד אותה ולקבל את סיכומיה. אנחנו נערכים להכין מהר ככל האפשר הצעת חוק, כדי להביא אותה לכנסת ולהתחיל במלאכת החקיקה. כשעשה זאת, אבקש את תמיכת חברי הכנסת, את תמיכת הבית הזה, כדי ליישם דבר שרצו בו כל השנים האלה. אבל לא הוציאו אותו לפועל.

רשות אשפוז אכן תקום, והמיניסטריאט אכן יהיה מיניסטריאט, על-שפתם וקבע מדיניות וטנדרדים ופואיים לכל מערכת הבריאות במדינת ישראל.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
רשות האשפוז לכל בתי-החולים כארץ או רק לבתי-החולים הממשלתיים?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:
רשות אשפוז לבתי-החולים הממשלתיים — אלא מה? אנחנו לא עוסקים בעשי כולל. נצטרך את הצעת הזה קדימה, וכמרוצת הזמן נראה מה יהיה, אולי תקום רשות אחת לכל מערכת האשפוז במדינת ישראל. בינתיים אנחנו צועדים צעד אחד קדימה.

חברי הכנסת הנכבדים, על הרפואה הציבורית עובדים משכרים. חבר הכנסת דן תיכון, אתה חבר ועדת הכספים ואתה יודע שהתקציבים מקוצצים זה שנים. מה נשאר מהאמצעים העומדים לרשות מערכת הבריאות? ואתה עוד רוצה שהיא תמלא את תפקידה על הצד הטוב ביותר ומימון את הכול באמצעים המוגבלים? היא חייבת לתת את הכול. אנחנו לא נעשה הבחנה, מי לחיים ומי למות. אם מישור רוצה לקבוע סדר עדיפויות, בבקשה. יגיד לנו מהו. אנחנו מצווים לתת את הטיפול הדרוש לכל תולה, כדי להביאו ולשלוח לביתו. עלינו להציל חיי אדם. האם את זה לא מכינים האנשים היושבים על יד ההנהגה, קובעים מדיניות, מחליטים החלטות וחורצים גורלות?

המאבק המתנהל עכשיו הוא מאבק על נפשה של הבריאות ועל מעמדה. זהו מאבק ללא פשרות.

בני שליטא (הליכוד):
למה לא ישתמשו במס האחד כדי להשקיע יותר בבריאות?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:

חבר הכנסת דן תיכון, לא. מס מקביל הוא פרי הסכם עבודה שקיים בין ההסתדרות הכללית ובין המעסיקים במשך שנים, עוד לפני קום המדינה. אם נתנו לכך גושפנקא חוקית, אין זה אומר שהממשלה צריכה לבוא ולהתקשט במס הזה שגובים מהמעסיקים, כאילו הוא בא ממנה. זה איננו שלה, זה איננו החלק שלה. זה חלקו של המעסיק, המבטח את העובד שלו.

דב בן-מיאיר (המערך):
כארגון-הבריאות המעביד משלם 100% של ביטוח הבריאות של העובדים אצלו.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:

המדינה הקטינה את השתתפותה, התנערה מעניין זה, מתוך אידיאולוגיה. אל תגיד שאין אידיאולוגיה. מתוך אידיאולוגיה היא הקטינה את השתתפותה בתקציב קופת-החולים, שראויה כדי שישתתפו בתקציבה, כיוון שהיא נותנת שירותים לאוכלוסיות שצינתי קודם וכיוון שהיא נצבת כקו העצמות ובאזורי הספר. הממשלה חייבת לסייע כדי ולעזור לה. והנה, השתתפות הממשלה מגיעה לאפס. על זה אינכם אומרים דבר.

השתתפות הממשלה בתקציב משרד הבריאות ירדה ל-27%. על מה אתם מרבים? איך אתם רוצים שתהיה רפואה ציבורית? צריך לחזק אותה, צריך לאזן את המקורות. האיוון הזה התערער, אם אתם חושבים שחוק ביטוח בריאות ממלכתי יפתור כמטה קסם את בעיות המימון, אינכם אלא טרופים.

חבר הכנסת דן תיכון, אני מביטה לך שאני עושה מה שלא עשו שרים קודמים ומביאה הצעת חוק ביטוח בריאות לכנסת.

דן תיכון (הליכוד):
מתי?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:
בקדנציה הזאת. הדבר יהיה חלוי בכנסת, אם היא תסיים את עבודתה, אבל אני אביא זאת בזמן הקרוב. מה ששרים אחרים לא הצליחו לעשות, אני אעשה.

דן תיכון (הליכוד):
מה עם רשות אשפוז?

היו"ר ח' גרוסמן:
למען הדיוק, גברתי השרה, שרים אחרים הביאו את החוק, אך הוא לא עבר.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמחלינו:
כסדר. אני לא יכולה להיות בטוחה, גברתי היושבת-ראש, שהצעת החוק שאביא לכנסת תתקבל. הלוואי שהיא תתקבל. אבל, את שלי אעשה, ובהחלט אביא הצעת חוק ביטוח בריאות לכנסת. אני עושה כמיטב יכולתי כדי שחוק זה יבוצע כאמצעות קופות-החולים.

דבר שני: חבר הכנסת דן תיכון, אני נמצאת בתפקיד כספר-הכול שנה וחודשיים. אתה מדבר על רשות אשפוז — מינתי ועדה ציבורית מייד עם היכנסו לתפקיד. כמגמה להביא לשינויים, כי אני בטוחה ומאמינה שיש הכרח וצורך להכניס שינויים במבנה המערכת ובתפקודה. כבר בחודש אפריל הנהגתי אוטונומיה בחלק מבתי-החולים, ובאפריל 1988 נהניו אוטונומיה בכל בתי-החולים. ניתן להם עצמאות, שינהלו את ענייניהם.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת בני שליטא, אנחנו בסוף הדיון ולא בתחילתו.

הושע מצא (הליכוד):

זו שאלה מעניינת.

היו"ר ח' גרוסמן:

היא מעניינת מאוד, אבל אנחנו בסוף.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

גברתי היושבת-ראש, יש הברל בין רפואה פרטית לבין רפואה שחורה. אלה שני דברים שונים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): הם משתלבים זה בזה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

רפואה שחורה היא רפואה הניתנת על-ידי רופא שעובד בבתי-חולים ציבורי ומטפל בחולים שבאים לקליניקה הפרטית שלו. זכותו של רופא לנהל קליניקה פרטית על-פי אישור, על-פי היתר ועל-פי התקשיר. כשהוא מקבל תשלום כדי להקרים תור ולטפל בחולה הזכאי ממילא לקבל את הטיפול במסגרת הרפואה הציבורית — זוהי רפואה שחורה, ואותה יש לעקור מהשורש. יש הצעת חוק העומדת להיות נדונה מחר בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ואני מקווה שחברי הוועדה ייתנו לה את ידם, כדי שנצליח לגבור על התופעה הזאת, שבהחלט לא מוסיפה כבוד לרופאים ולמי שעוסקים במקצוע זה.

ומלה אחרונה, גברתי היושבת-ראש, חבר הכנסת דן תיכון, אני שומעת בהבנה גמורה את הביקורת. אתם חוזרים ואומרים שמערכת הבריאות כובדנית, לא יעילה, ואתם מוסיפים כל מיני מלות גנאי ובינוני גנאי. אני מוחה על זה. אם יש מערכת שהתיעלה במשך כל השנים, וחרף גידול האוכלוסייה לא קיבלה אף פרוטה — — —

הושע מצא (הליכוד):

התיעלה או צריכה להתיעל?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

גם צריכה להתיעל וגם התיעלה. במשך חמש שנים גדלה האוכלוסייה ב-9.5%, ואף לא פרוטה נוספת אחת לא התקבלה, נהפוך הוא — היה קיצוץ: הגירול כאוכלוסייה הזקנה הגיע ל-12%, ואף לא פרוטה נוספת אחת לא התקבלה, וזאת בתקופת כהונתו של חבר הכנסת שוסטק כשר הבריאות. גם הוא לא קיבל את האמצעים הדרושים למערכת. גידול בתחלואה, 10,000 חולי לב בשנה, 8,600 חולי סרטן בשנה — ואף לא אגורה אחת איננה נוספת על התקציב. מקדם טכנולוגי — ואף לא אגורה אחת בתקציב.

ובכל זאת, ולמרות הכול, מספר המיטות לנפש ירד מ-3.4 ל-2.8, ועכשיו אפילו ל-2.76. האם אין זו התיעלות, חבר הכנסת דן תיכון? השהות הממוצעת בבית-החולים ירדה ל-5.5 ימים.

דן תיכון (הליכוד):

איפה, בבתי-החולים הממשלתיים או בהסתדרותיים?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

בממוצע בכל הארץ.

דן תיכון (הליכוד):

למה השהות בבתי-חולים של ההסתדרות נמוכה מזו שבבתי-החולים הממשלתיים? איך את מסבירה את ההבדל?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

אין הפרש גדול.

דן תיכון (הליכוד):

ובכל זאת יש הפרש.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

השהות הממוצעת ירדה ל-5.5 ימים. האם אין זו התיעלות? חנו לבריאות לכל הפחות את מה שמגיע לה. האם אין זו התיעלות? על איזה בזבוז אתם מדברים? סבב המיטות במדינת ישראל גדול יותר מכל מדינה אחרת בעולם. לכו וראו את הנתונים של מדינות אחרות בעניין השהות הממוצעת של חולה — 10, 12, 14, 18 ימים. והכול, הודות לרפואה הקהילתית, שהתפתחה במדינת ישראל, וקופות-החולים מקיימות אותה. הודות לרפואה זו הצטמצם האשפוז בבתי-החולים.

הבה ניתן את הציוד הדרוש, ואת התחזוקה הראויה. אכן, ניתן להוסיף וליעל.

חבר הכנסת בני שליטא, אתם טוענים שהמתקנים לא מנוצלים, שחדרי הניתוח לא מנוצלים, ואתם רוצים לנצל אותם יותר. בשנה האחרונה ניצלנו בשקט את המתקנים למען קיצור תורים, ואף אחד מכם לא שמע ולא ידע. עשינו הכול בשקט בבתי-החולים הממשלתיים. גם קופות-חולים עשתה זאת. עשינו מבצעים לא גדולים, אבל הם הביאו לקיצור התורים.

אנחנו רוצים לפעול בשיטה של הפעלת חדר ניתוח והמתקנים אחרי-הצהריים. קופות-חולים חתמה על הסכם עם הרופאים, אך הרופאים באו והודיעו שהכול בטל ומבוטל, לא יקום ולא יהיה. אני שואלת: איך אפשר לעשות ניתוחים אחרי-הצהריים בלי כסף? מי יעשה אותם? יעשו אותם בלי כסף? האחיות והנחות יעבדו ללא תמורה? ודאי שלא.

רופאי המדינה הכריזו על סכסוך עבודה, כי הם רוצים, ובצדק — והכרזתי על כך מעל במת הכנסת לפני שבועיים — שהסכם שחל על רופאי קופות-חולים יחול גם עליהם וההתייחסות אליהם תהיה שווה. אם זה לא יתקיים, חברי כנסת נכבדים, מוכה לנו תקופה קשה ואכזרית, ואיש מאתנו לא יוכל להגיד שרופאי המדינה אינם צורקים. הצדק יהיה עמם כמאבק שניהלו, ומוטב לדעת זאת בעוד מועד.

אין בכוונתנו לפתוח במשאומות עם הרופאים, לכן פניתי לשר האוצר ולממונה על השכר. פניתי אליהם כדי שיקרימו תרופה למכה ויפתחו במשאומות עם רופאי המדינה, כדי להתיל עליהם את אותו הסדר ולאפשר לנו להפעיל את המתקנים ואת חדרי הניתוח גם אחרי-הצהריים. אכן, יש להפסיק אחת ולתמיד את הפזמון הזה ואת הביקורת הזאת.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת בן-מאיר, תגיש הצעה חדשה לסדר-היום: שביתה בבתי-החולים הממשלתיים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת דן תיכון, מדרג אינך מאפשר לשרה לסיים את דבריה?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה קודם כול להודות לחברי הכנסת שהשתתפו בדיון. אני מעריכה את דבריהם — גם דברי הביקורת שנשמעו, כנחת נשמעו — אבל ברצוני להביע גם תרומת על כך שהדברים לא היו מאוזנים. חברי הכנסת מתבקשים, נדרשים לעמוד לימינה של הרפואה הציבורית, כדי

— הרפואה המשפחתית כמנוף לחיסול משבר הרפואה (דיון): מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת:
הצעה לסדר-היום —

1. הכנסת רואה בחומרה את ההירדרדות של מערכת הבריאות הציבורית. המשברים התכופים הפוקדים את המערכת עלולים למוטט אותה כליל. הכנסת קוראת לממשלה להקצות את התקציבים הדרושים כדי למנוע חמורה נוספת במצב מערכת הבריאות.

2. הכנסת קובעת שאימילוי חובותיה של הממשלה לקופות-החולים מעמיק את מצוקתן של קופות-החולים וגורם סבל רב לציבור הנזקקים לשירותיהן. וקוראת לממשלה לפרוע מייד את חובותיה לקופות-החולים.

3. הכנסת קוראת לממשלה לפעול כדי לפתוח מרפאות בכל כפר ובכל מקום שבו ריכוז אוכלוסייה, דבר אשר עדיין לא בוצע. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:
חברי הכנסת. נעבור להצבעה על הצעות הסיכום.

ה צ ב ע

הצעת הסיכום שהוכאה עליידי חבר הכנסת
צ' ביטון לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהוכאה עליידי חברת הכנסת
ע' סולודר נתקבלה.

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:
הצעת חוק הגליל, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

ח. הצעה לסדר-היום

מצוקת חולי דיאליזה

מיני ניסיונות של השתלות, ביניהן כאלו האסורות על-פי ההלכה ובהן לא תוכל מדינת ישראל להשתוות לרמת בתי-חולים בחוץ-לארץ, מאחר שאין לנו, ברוך השם, אותו מספר חולים אשר מקבלים אותו טיפול בחוץ-לארץ — ראוי להשקיע אותם כספים בהצלה ודאית של חיים, חייהם של חולים הזקוקים לדיאליזה.

המצב הנוכחי הוא, שאפילו כל הצידוד הקיים איננו מנוצל באופן מלא ואין עבודה בכל המשמרות האפשריות בבתי-החולים השונים שבהם יש מתקני דיאליזה. אין גם תקן מספיק של אחיות לטיפול במכשירים הקיימים.

תצא נא קריאה והחלטה מהכנסת לגורמים המתכננים ומחליטים במשרד הבריאות, להתייחס במלוא כובד הראש לנושא הנדון ולהקצות לו את כל המשאבים הדרושים גם מהתקציב הקיים, כדי שחולים אלה לא יסבלו ולא יגיעו למצב של סכנת חיים.

אני מבקש מהכנסת לדון בנושא.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. גברתי השרה, בבקשה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אודה על האמת,

שלא למוטט אותה, כדי שלא לדרדר אותה, כי היא חייבת להמשיך ולהתקיים ולתת את הטיפול הטוב ביותר לחולים הזקוקים לו.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. חברת הכנסת עדנה סולודר תביא הצעת סיכום בשם סיעות הליכוד, המערך, חזית דתית-לאומית, ש"ס, אגודת ישראל ואומץ.

עדנה סולודר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא את הצעת הסיכום בשם סיעות הליכוד, המערך, חזית דתית-לאומית, ש"ס, אגודת ישראל ואומץ:

הכנסת רושמת לפנייה את דברי שרת הבריאות שושנה ארבל-אלמוזלינו, שנמסרו לכנסת ביום כ"ג בכסליו התשמ"ח, 14 בדצמבר 1987, ואת דברי חשבותה מהיום, ז' בטבת התשמ"ח, 28 בדצמבר 1987. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חבר הכנסת צירלי ביטון יביא הצעה לסיכום הדיון על רפואת המשפחה מטעם סיעת חר"ש.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא לכית הצעה מטעם חר"ש לסיכום הדיון על רפואת המשפחה:

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מספר 6673, בנושא: מצוקת חולי דיאליזה — מאת חבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, תורת ישראל קובעת כי "אין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש". ידוע כי מצבם הרפואי של חולי כליות הוא חמור, והם חשים כמה פעמים בשבוע שמתקיים בהם "והיו חיין חלויים לך מנגד", רחמנא ליצלן — רק אם הם מקבלים טיפול בדיאליזה, יש להם אפשרות להמשיך לחיות. אף שהטיפול עצמו הוא מכאיב וקשה, זהו הטיפול הרפואי היחיד בחולים אלו, מלבד השתלת כליות, המאפשרת את קיומם של חולים אלו והמשך תפקודם. שיבושים בקבלת הטיפול בדיאליזה גורמים לחולים אלה סבל רב וסכנת חיים.

לכן מפליא הדבר שהרשויות הממונות על ענייני הבריאות במדינה אינן מוצאות לנכון להסדיר — כמסגרת סדרי העדיפויות שלהן במתן טיפול רפואי — שהחולים הללו, אשר הטיפול כה נתון להם, אומנם יקבלוהו באופן מסודר.

במקום להשקיע כספים של הממשלה ושל תורמים בכל

לכל החולים שריכזת אתם, וריכזת עליהם כרגש. אני מסכימה למה שאמרת על הסבל שעובר עליהם. מדוע לא נעשה כולנו כדי להחזיר לציבור הרחב את המודעות לכך, שלאחר איבוד החיים ולאחר שאין להשיבם עוד, יש לתת חיים לאחרים?

יש מגבלות ויש קשיים. כל הכבוד לרופאים, שאינם מרפים מהעניין הזה ומחפשים את התורמים הללו בנרות. הם משכנעים את בני המשפחה, כי רק בהסכמת המשפחה אפשר לבצע את ההשתלות אלה הזקוקים להן כדי להציל את חייהם.

אנחנו נלחמים עכשיו נגד קיצוץ תקציב משרד הבריאות. גם במסגרת המאבק הזה יש בדעתנו להקציב את הסכומים הדרושים לחולי דיאליזה, וכך נעשה, אבל אנחנו רוצים את עזרתך ואת עזרת יתר חברי הכנסת, כדי שהמערכת הזאת תקבל את המגיע לה גם לסעיף זה, כדי שהיא תוכל לתת את הטיפול הדרוש לחולי דיאליזה, לחולי סרטן, לחולי לב, לקשישים, למחלקות הגריאטריות ולצרכים אחרים. הדברים הללו לא ייעשו ללא אמצעים, ומחולים אלה אייפשו לגבות סכף בעבור השירות שנותנים להם. יהיה זה פשע אם נגיד: אם לא תשלם — לא תקבל את השירות. השירות יינתן, והוא יינתן בזכות המגיעה לחולה.

חבר הכנסת בן-שלמה, אם אתה עומד על כך שנעביר את ההצעה לוועדת העבודה והרווחה, אני מתנגדת. הנושא יעבור לבדיקה. אם אתה מסכים להסתפק בדברים שאמרת — אשמה מאוד. הזכות בידך, בכקשה. עשיתי ונעשה כמיטב יכולתנו, שהשירות הזה יינתן לחולים הזקוקים לו, ונבקש את עזרתכם כדי שנוכל לקבל את האמצעים שאכן יאפשרו לנו לתת את השירות הזה לחולים הזקוקים לו.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
גברתי השרה, האם אפשר להבין מדברייך שהפרסומים שהיו בקשר לחולי הדיאליזה אינם נכונים?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולוני:
אילו כתבת בדברי ההסבר על מה אתה מסתמך כשאתה אומר שיש חמירה, הייתי יכולה להשיב לך. לא הכנתי לאוזן החמירה אתה מתחית. אני חוזרת ואומרת: אין היום חולה דיאליזה הזקוק לדיאליזה ואינו מקבל את השירות הזה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מסתפק בתשובת השרה.

היו"ר ח' גרוסמן:
אתה מסתפק בתשובת השרה. תודה רבה.

שכאשר קיבלתי את הנוסח של ההצעה הרוחפה לסדר-היום, ובמיוחד של דברי ההסבר, לא יכולתי לרדת לסוף דעתי של המציע. מתוך דבריו לא יכולתי לדעת דבר, לא ידעתי מה הן טענותיו, על מה הוא מלין, על מה הוא טוען. לא היה אפשר להבין מה הן מגמות ההצעה, ובכל זאת, לא התנגדנו להעלאת הנושא הזה בכנסת ולהכריז בהצעה כדחופה — והראיה היא שהנשיאות הנכבדה של הכנסת הכירה בדחיפות ההצעה.

אני רוצה לומר ולהבהיר, כי מערכת הבריאות בישראל עושה כל הדרוש כדי לתת לכל החולים הזקוקים לדיאליזה את הטיפול הדרוש להם. במשך כל השנים האחרונות, על אף כל הקיצוצים החוזרים ונשנים במערכת הבריאות, ניתן לכל הזקוקים לכך כל הטיפול הדרוש להם בכל עלות, בכל מחיר, ובכל חלקי הארץ.

כיום מטופלים 1,400 חולי דיאליזה, לסוגיהם השונים, מי בבית-החולים — באים פעמיים או שלוש פעמים בשבוע, רחוקים למכונה 3 — 5 שעות בכל פעם; ומי בבית או בקהילה. אפילו הזדמן לי לראות באחד הביקורים אצל השכט הכדואי על לי כסיפה שבגנב אשה בדואית העושה דיאליזה ככר שלוש שנים באוהל. היא חיה, מביאים לה את הציד והיא עושה את זה בכוחות עצמה. זאת שיטה של דיאליזה שנעשית בבית.

הטיפול ניתן ב-11 יחידות ממשלתיות, 8 יחידות של קופת-חולים הכללית ו-9 יחידות ציבוריות אחרות. איפה הרפואה הפרטית כאן? אתם רואים, במקרה זה הרפואה הפרטית איננה, כי הטיפול בתולה דיאליזה עולה 10,000 דולר לשנה. בכל זאת אין אף לא חולה דיאליזה אחד הזקוק לטיפול ואינו מקבל טיפול. יש גידול של 150 מקרים בשנה, והם בהחלט נטל כבד על מערכת הבריאות. אף-על-פי-כן הם מקבלים את הטיפול על חשבון סעיפים אחרים ועל חשבון פעולות אחרות, כי אם לא ייתנו להם טיפול של דיאליזה ייחרן, לצערי הרב, גור-דינס. ואנחנו רוצים שהם יאריכו ימים ושנים בזכות הטיפול הזה, ובכל אלה, חבר הכנסת שמעון בן-שלמה, האוצר איננו מכיר כהוצאה לצורך התקציב. הוא אינו מכיר בכל הגידול בתחלואה שהזכרתי לפני כמה רגעים.

בשנה האחרונה, מאז ינואר 1987, כוצעו 80 השתלות כליות בישראל. הלוואי שיכולנו לבצע יותר השתלות, כי ההשתלה משחררת את החולה מהמכונה שהוא משועבד לה שלושה ימים בשבוע, אולי יותר ואולי פחות. אילו עזרתם בנושא הזה, הייתם מביאים גאולה והצלה לחולי הדיאליזה. הבעיה של תורמים פוטנציאליים לאחר המוות היא התשובה

ט. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 34), התשמ"ח — 1987 * (קריאה ראשונה)

בנראה, לסמוך רק על ההיגיון ועל יצר הקיום של האדם, אלא יש להסדיר אותם בהוראות ובחוקים.

במדינה כמו שלנו, הנקלעת לצערנו מדי פעם בפעם לקרבות ומלחמות, ברור שהמקלט בבית הוא דבר מובן מאליה. ברם, כל זמן שלא נתקבל חוק, אשר אינו מאפשר הקמת בית ללא מקלט, בנו רבים בתים ללא מקלט בהסתמך על הגורל, שאולי להם זה לא יקרה. היום, אף שבעבר לא הפטיקו לומר, שאם יחייבו הקמת מקלטים יגרום הדבר הוצאה כספית שאיש לא יוכל לעמוד בה — המדינה עומדת בה ואין בית ללא מקלט.

היו"ר ח' גרוסמן:
אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 34), התשמ"ח — 1987, בקריאה ראשונה. חבר הכנסת דב בן-מאיר יציג את החוק.

דב בן-מאיר (המערך):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק מוכאת בזאת לקריאה ראשונה, לאחר שאושרה בקריאה טרומית במליאה, ולאחר שוועדת הפנים ואיכות הסביבה הכניסה בה כמה וכמה שינויים, ומיד אעמוד עליהם. לפני כן אני רוצה לומר, שבמדינה מתוקנת יש נושאי יסוד שבהם אייפשו,

היו"ר ח' גרוסמן: חבר הכנסת, אנו עוברים לדיון. הרשימה סגורה. לכל נואם מוקצות חמש דקות. זהו חוק לא גדול ולא מסובך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

בני שליטא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את המציע, חבר הכנסת דב בן-מאיר, שהיה סגן ראש עיריית תל-אביב והוא בעל ניסיון מוניציפלי. הוא הביא הצעת חוק בעניין שהוא מורגש בהחלט.

בדרך כלל יש לי השגות לגבי הצעות חוק הבאות להטיל מטלות על האזרח. אני תוהה רבות מה יקרה, בסופו של דבר, מרוב המטלות, התוכניות וכל החוקים והתקנות שאנו מטילים על האזרח — האם איננו מגזימים לעתים. אבל בהחלט מקובל עלי. שאם 50% מהדיירים מסכימים להחקת אמצעי מיגון, יש מקום להטיל זאת על כל דיירי הבית. אני רק מציע, חבר הכנסת דב בן-מאיר, שיהיה כתוב: 50% ועוד אחד. צריך להיות קול אחד נוסף על ה-50%.

דן תיכון (הליכוד):

— — — "בר-ברית"?

בני שליטא (הליכוד):

אינני רוצה להגיד שעיר ישראל דמו לסדר, אבל יש היסוס בהחלט בעיות. הצעת חוק זו, אם תתקבל ותופעל, חקל על משטרת ישראל, החסרה כוח-אדם, תגביר את הבטיחות ואת הביטחון ותעשה אולי את ערינו שקטות יותר. מכאן החיוב שבדבר, ואני מחייב את הצעת החוק.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

יצחק ארצי (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, למצוא בפקודת העיריות סעיף הטעון שינוי ולהגיש תיקון לו — זה מצריך גם בקיאות וגם רגישות. אני רוצה לשבח ולברך את חבר הכנסת דב בן-מאיר, אשר מחפש בהתמדה פתרון לכעיות, מצא את הסעיף ומגיש לנו את התיקון.

האנגלים הורישו לנו את הממרה "בית הוא מבצר", אבל "מבצר" אין פירושו בית מבוצר יתר על המידה. נדמה לי שהחוק הזה מחייב סידורים שקשה להשלים אתם לחלוטין. אני רוצה להבחין בין בתי-עסק לבין בתי-מגורים. אני מקבל את הגישה לגבי בתי-עסק, אינני מקבל את הגישה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בחוק זה, לגבי בתי-מגורים.

אשר לעסקים, העסק נשאר בלא שמירה ובלא פיקוח בין 12 ל-14 שעות ביממה, ומן הדין הוא שייעשה הכול כדי להרתיע גנבים ופורצים. לכן יש צורך כאמצעי אזהרה ובכל אמצעי מיגון אחרים, וטוב שבעל העסק יחויב בכך. הדבר הזה הוא גם לטובת המבוטח ולטובת חברת הביטוח.

לא כן הדבר לגבי בתי-מגורים. אני רוצה להביא כחשבון שהבעיה נוגעת, בדרך כלל, לאנשים מבוגרים ולקשישים. אוכלוסייה זו מגיבה בשתי דרכים. אני מכיר קשישים אשר אוהבים להתבצר בתוך הבית, אבל אני מכיר גם קשישים, אשר ההתבצרות בתוך הבית יוצרת אצלם טראומה, בייחוד קשישים בודדים החוששים שמא יודקו לעזרה ולא יהיה אפשר לפרוץ

הוא הדין בכמה וכמה נושאים אחרים. מי רוצה שהבית שלו יישרף? אף-על-פי-כן מסתבר שמונחים בתים. ראינו את השרפות בבתי-רבי-קומות. הדיירים עצמם הפקירו את ביהם שלהם, לא דאגו לו, וכאשר פרצה שרפה היא נגמרה כאסון. מפני שהבית לא היה ערוך לשרפה, לא מבחינת המפלטים לעשן ולאש, לא מבחינת האפשרות לצאת לגג, וזדאי שלא מבחינת ארגוני החשמל, שאחרי תקופה מסוימת צריך לחדש את ציודם.

בדרכנו למדינה המתקנת מחברר שעלינו להבטיח את מיגון הבתים, משום שהאנשים עצמם אינם מודעים לבעיה זו. אני בטוח, שלו היה במדינה חוק, אשר היה מחייב כל משפחה לסמן את הרכוש שלה, בעיקר את הרכוש המועד לגנבה, כמו מכשירים אלקטרוניים, היה קל יותר לאתר את הרכוש המסומן ולהילחם במכת הגנבות. הוא הדין בנושא זה. היזכרו בתקופה של ריבוי מקרי האונס בתל-אביב — הרי האנסים הללו עקבו אחרי נשים בודדות, אבל תקפו רק נשים שהתגוררו בחדרים ובדירות קרקע. מה שנקרא "פרטור", משום שלדירות אלה קל להיכנס. מבחינה זו המיגון של דירות קרקע, ובעיקר של אנשים קשישים ואנשים בודדים, הפך היו לבעיה מאוד מאוד רחופה ודוחקת בגלל התגברות הפריצות והוצאת הרכוש.

אני רוצה לומר עוד משהו: עליית רמת החיים הביאה לדי כן, שהבתים במדינת ישראל מלאים, כלי עין הרע, ככל טוב והם קורצים לגנבים. ומבחינה זו, לא די שאדם מבטח את ביתו, אלא עליו לדעת שצריך גם להגן על הבית, ולפעמים הוא לא מגן מספיק על הבית כיוון שהדבר תלוי בהסכמת הדיירים האחרים. למשל, התקנת דלת עם "אינטרקום" בחדר הכניסה של בית משותף מחייבת הסכמה ומשאומתן, ולפעמים מי שגור בקומה עליונה אולי אינו רוצה בכך וכתוצאה מזה כל הכניסה מפולשת, והיום הדבר הזה איננו פשוט.

הוא הדין בבתי-עסק. אולי יש בעלי עסקים שלא אכפת להם שפורצים לעסקיהם, כי כתוצאה מכך הם יכולים להגיש תביעה לביטוח, אבל זהו מיעוט מבוטל. רוב האנשים אולי אינם מודעים לכך שעל-ידי שימוש באמצעי מיגון טובים יותר הם יוכלו להגן על רכושם. אני חושש שדברים אלה צריכים להיות מוסדרים.

כועדת הפנים התעוררה בעיה לגבי בתים קיימים, מה שקרוי החלת החוק למפרע. הווי אומר, אם הסכימו כי מהיום והלאה לא ייבנו בתים אלא אם יהיו בהם אמצעי מיגון, נשאלה מה לעשות לגבי בתים קיימים, ובעיקר באזורים של מעוטי יכולת. כדי לענות על שאלה זו קבענו בחוק, לפי בקשתם של חברי הכנסת, שהחוק לא יחול על בית אלא אם כן מתחית מדידתו הסכימו להכניס את אמצעי המיגון. הווי אומר, אם 50% מהדיירים מסכימים להכניס את אמצעי המיגון, זה בית שיש להניח שממוצע הדיירים בו הוא באותה רמה כלכלית — היינו, אם זה בית בשכונת עוני, גרים בו גם בקומה השנייה וגם בקומה השלישית דיירים שהם באותה רמה כלכלית של הדיירים בקומה הראשונה — יש אפשרות לכפות את העניין הזה. קבענו דבר נוסף: אם יש עיריית המודאגות מנושא זה בעיקר לגבי שכונות במסגרת פריקט שיקום השכונות ושכונות אחרות, והן רואות שהדיירים עצמם אינם מסוגלים לעשות זאת, אם הן תורציה בכך, הן תוכלנה לעשות זאת על חשבונן.

אלו הן למעשה התוספות שהכנסנו בחוק לפי בקשתם של החברים שהשתתפו בדיון.

אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק לצורך העברתה לוועדה והכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

החובה לטפל בניתוק המטרד הזה, הוא סעיף חשוב מאוד, הבא לרווחת האזרח. כחבר מועצת עיריית תל-אביב וגם כחבר הכנסת קיבלתי הרבה מאוד פניות ובקשות לעשות משהו בעניין זה. איני יודע אם על כך חשב חבר הכנסת דב בן-מאיר כשיזם את ההצעה. אבל, מכיוון שהיא קיימת היום, ומכיוון שהחובה מוטלת עכשיו על העירייה, אני חושב שאנחנו עושים כאן תיקון חשוב ביותר לאיכות החיים. איננו רואים לענייני ביטחון בלבד, אלא גם לאיכות החיים, מפני שמתקני האזעקה האלה, הפועלים לייק, שכחותם ובחגים ארוכים וביס הכיפורים וכדומה הם צוה צרורה.

למרות בעיות מסוימות, ונצטרך עוד ללכת אותן בוועדה, הרי העיקרון והמגמה של החוק הם חיוביים. אני חושב שכדאי להעביר את החוק לוועדה לצורך השלמת המלאכה וכדי להביא חוק שיכל לעזור מאוד לאזרחים, גם להקנות ביטחון וגם למנוע תקלות.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת רפאל איתן.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני נגד החוק. איני מכין מה רוצים מהאזרחים. חבר הכנסת דב בן-מאיר חושב שהוא יודע יותר טוב מהם מה צריך כל אדם לביטחון ביתו. יכול להיות שהוא חושב שביתו של אדם הוא מבצרו. אם אחת מחלטי להגן על הבניין של בעל הבית, תגיד לו שיקנה 0.5 או 0.3, שיכנה לו צריה וגדרות חיל. מה עוד אתה רוצה כדי שאדם יגן על ביתו? ומי יאמר לו מה לעשות? — הוד מעלתו ראש העיר. אז בתל-אביב יש אלוף, הוא ייתן יעוץ ביטחוני. אבל מה יקרה במקום קטן יותר? חבר הכנסת בן-מאיר, כוא נלמד לתת לאזרח קצת חופש, ליצור אצלו קצת רצון להגן על עצמו. הוא ודאי יאמר לך שצריך להציב מקלע, זה יותר יעיל.

בכלל, תראה מה קורה לנו כאן הזאת: כל דירה הופכת למבצר, כל ירושלים מוגנת בסורגים עבים מימי הטורקים, בקוטר של 5 ס"מ. לא תזעזע את הסורגים האלה. מעשה באזרח שבא לדירה חדשה והתקין בה סורגים. באה העירייה ואמרה לו: האם יש לך רשיון בנייה? האם פנית לוועדה המקומית לבניין כדי לקבל רשיון להתקין סורגים? הוא אמר: לא שבתתי שצריך לפנות לעירייה. הגישו נגדו תביעה לבית-הדין העירוני, והוטל עליו קנס.

עכשיו בא חבר הכנסת דב בן-מאיר, והוא בעל ניסיון גדול בניהול עיר, הוא היה כמשך שנים סגן ראש עיר, והוא מציע שכל בן-אדם יעבור עכירה, או שכל בן-אדם יתחבר לוועדה המקומית לתכנון ולבנייה ויקבל רשיון כדי להתקין סורג וכריח, ואולי "רכיכריח".

עדנה סולודר (המערך):

אולי במקום זה נציע לעומדים בראשות העיר להגביר את אמצעי הביטחון בעיר?

דן תיכון (הליכוד):

יכול להיות. אבל, רבותי, בואו נלמד שלא להיכנס לנשמה של האזרחים. אני יודע שיש בעיות, שיש מקרי אונס, טרור וכר. האמן לי, כשזה קורה לך — שום מיגון לא עוזר. וחבר הכנסת צבן יציע בוודאי, שמכשירי האזעקה לא יצפרו אלא בשעות מסוימות, שכן הם מהווים מטרד. אין לזה סוף, ואין סוף לחלמאות.

אני בטוח שהחוק יעבור כאן בקריאה טרומית, אבל אולי

לתוך דירתם, משום שהיא מכוצרת יתר על המידה. אנחנו צריכים לכבד את הרגישות של כל אדם ואדם בנקודה זו.

בעיה נוספת היא הבעיה של אנשים החיים על הכנסה זעומה. בתל-אביב, למשל, לפחות מחצית מ-65,000 הקשישים חיים מקצבת הביטוח הלאומי. אדם זה צריך לקבוע מהו סדר העדיפויות שלו — האם הוא רוצה להשקיע את המעט שיש לו בכל מיני סידורים כדי לאבטח את דירתו, או שיש לו מטרדה אחרת להוצאת כספו. ואני מבחין בין התקנת דלת עם "אינטרקום" בכניסה לבניין, שזהו עניינם של הדיירים כולם — ובהצעת החוק נאמר שאם 50% מהדיירים מסכימים לכך צריך להתקין דלת זו — לבין אמצעי השמירה בכל דירה ודירה. בתחום זה אני רוצה להשאיר את ההחלטה והבחירה לכל יחיד ויחיד.

לכן אני חושב שיש בהצעת חוק זו גרעין נכון, אבל אני מקווה שבדין שיהיה בוועדה יגיעו למסקנה שלגבי דירות מגורים ולגבי היחיד — צריך להשאיר את ההכרעה בידו.

כמובן, מתוך גישה עקרונית חיובית לתיקון, אצביע בעד העברתו לוועדת הפנים. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, התיקון הזה מכיל אלמנט חיובי, ולכן צריך להעבירו לוועדת הפנים לטיפול יסודי להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. צריך לזכור, שעם כל הדברים שהעיר חבר הכנסת ארצי, והם נכונים, בסופו של דבר יכול החוק בנושא המגורים על בתים חדשים. באופן תיאורטי אפשר היה להחיל את ההוראות הללו באמצעות חוק התכנון והבנייה, אלא שזהו חוק שאינו פעיל דיו — והוא אינו כל כך פעיל, כי הוא לא כל כך מופעל על-ידי העיריות — ולכן, ייתכן שכדאי להוסיף הוראות אלו לפקודת העיריות.

אבל ברגע שמדובר על בית קיים, והחוק לא חל על בתי-מגורים, או שהוא חל רק במקרה שמחצית הדיירים מסכימים, הרי הפגיעה שבנכונת השלשון, וצריך כמובן להתחשב בהן, היא הרבה יותר קטנה. ייתכן מאוד שבועדה צריך יהיה לתקן זאת ולומר, לא מחצית הדיירים אלא רוב הדיירים של אותו בית. אבל אלה דברים שצריך לבחון אותם ביסודיות בוועדה.

אני רוצה לציין אספקט נוסף שהחברים שדיברו לפני לא הזכירו אותו. בחוק נאמר: "להורות לבעלים או למחזיקים של עסקים או מגורים בדבר נקיטת אמצעים להגברת ביטחון עסקיהם או מגוריהם, לרבות הוראות בדבר התקנת סוגים מסוימים של מערכות אזעקה, לפקח על הפעלתם או לנתקם אם הם מהווים מפגע". גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, את המפגעים הנוראים ביותר הם מתקני האזעקה, שבליילת שבת מתחילים לפעול, מצלצלים שעה, שעתיים ושלוש שעות, ואי-אפשר להפסיק אותם. כשקוראים למשטרה, היא אומרת: "היא אינה מוסמכת לטפל בכך; כשמודיעים לעירייה — היא אומרת: אנחנו לא אשמים. מחפשים את הבעלים, שגרים מחוץ לעיר, במקום חרוק — והם אינם. במקרה זה אין שום ערך למתקן האזעקה, ריש פה כסף-הכול הטרדה של האזרחים כסביבה. מי שגר בקרבת אזור עסקים, או כסביבה מעורבת של דירות מגורים ובתי-עסק, יודע בריק על מה אני מדבר, לכן, הסעיף המעניק לעירייה את הסמכות, וגם יטיל עליה את

כזאת, שאין מגוס מלהתערב גם בנושאים מהסוג הזה, וההצעה לא באה רק להבטיח אכסחה נאותה של כתי"עסק ובתי מגורים, אלא גם למנוע את ההטרדות הנגרמות לציבור, בייחוד לשכנים ולתושבים המתגוררים באזורים מסחריים. כל מי שעוסק בתחום המוניציפלי יכול לספר לכם כמה פעמים בלילה מצלצלים לביתו של נבחר ציבור ומבקשים ממנו לבוא ולטפל בניתוק אזהקות מן הסוג הזה. הצעת החוק שהניח לפנינו חבר הכנסת בן-מאיר יכולה לפתור את הבעיה הזאת של הטרדת התושבים, ואני חושב שכך היא גם מעלה את איכות החיים באזורי המגורים.

ואם כאזהקות שווה ובהטרדות תושבים עסקינן, אני רוצה לנגוע באזהקה נוספת ובהטרדה נוספת שנגרמת לשכנים כתוצאה מהפעלת מערכות אזהקה במכוניות. בנושא זה אין עדיין חשוכה. יכול להיות שצריכים לקבוע תקנים שיבטיחו משך זמן מוגבל של האזהקה הזאת והטרדת התושבים לא תהיה כזאת שתחייב הזעקת המשטרה או גורמים אחרים וריצה של כל השכנים למטה לראות מכוניתו של מי נפרצה. אם הנושא הזה יכול לבוא במסגרת הצעת החוק המונחת לפנינו, או שמא יובא במסגרת של תקנות מעכורה שיוצאו על-ידי שר התחבורה — זאת אני משאיר לטיפולם של היועצים המשפטיים הנוגעים בדבר. אבל, יש לפתור גם את השאלה הזאת של הטרדת התושבים כתוצאה מאזהקה של מכוניות, ולרעתי יפה שעה אחת קודם.

מכל מקום, כמי שגם השתתף בדיוני ועדת הפנים של הכנסת בהכנת ההצעה המונחת כאן, אתמוך בהצעת החוק של ידיד, חבר הכנסת בן-מאיר.

הי"ר ח' גרסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, האחרון בדיון זה — בבקשה.

אמנון לין (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול, אני רוצה לברך את המציע והיוזם, חבר הכנסת דב בן-מאיר. ובכן, זו אחת ההצעות האופייניות לרילמה שאנחנו מצויים בה לעתים, להתלכטות בין הרצון — והוא בא לביטוי בדבריהם של חברי הכנסת דן תיכון ורפאל איתן — לשמור על זכויות הפרט, לשמור על חופש הפרט — תנו לאנשים לחיות, שיחליטו מה הם רוצים — ובין החובה המוטלת עלינו, בהתחשב בנסיבות שאנחנו חיים בהן, לפעול או להפעיל סמכות של השלטון המקומי והמרכזי לטובת האזרחים. מה אגיד לכם? אנחנו עדיין לא הגענו למנוחה; לנחלה הגענו, אבל המנוחה לא נמצאת כנחלה. הסכנה לא רק אורכת לנו לפתחי בתינו, בכל מקום, מהטרור הערבי, אלא היא אורכת לנו מהפשעה הנוראה, ההולכת וגדלה. האם נבוא ונאמר: נשאיר את זה לאזרחים, לדיירי הבתים, שהם יחליטו לשים סורגים, או לשים דלת עם "אינטרקום", או דלת כזאת או אחרת? האם נאמר: תנו לאזרחים להחליט? ומה יש לעשות כאשר בבית אחד גרים כמה דיירים, וכולם למעט אחד רוצים להתקין סידורי ביטחון? מה יעשו לו לדייר המתנגד? איפה הסמכות? מי הסמכות שתכפה עליו?

דן תיכון (הליכוד):

לפי החוק יש סמכות שתעשה את זה?

אמנון לין (המערך):

העירייה הופכת פה להיות הסמכות שהחוק מעניק לה לקבוע, לאחר בדיקה, לאחר דיון, מה נחוץ ומה לא נחוץ לביטחונם של הדיירים. יהיה דייר אחד שיסבול מפני שהתקינו

יימצא משהו עם שכל ישר שיאמר: הבה לא נתערב בעניינים האלה.

הי"ר ח' גרסמן:

אנחנו דנים עכשיו על החוק בקריאה ראשונה.

דן תיכון (הליכוד):

סליחה. אם כן, אני מקווה שלפחות בוועדת הפנים יקום משהו ויגיד: רבותי, אל נא, אל נא, כזאת נעצור ונראה מה אנחנו רוצים בכלל. יכול להיות שאתה מייקר את מחירי הדירות במדינת ישראל בעשרות אחוזים. מדרע לא? מי שיש לו — יתקין: מי שאין לו — יתקין את מה שהוא יכול להתקין.

המשטרה מצווה לשמור על הביטחון, או אולי המשמר האזרחי? אגב, למה אתה ממליץ שהעירייה תיתן את אישורו הזה ולא המשמר האזרחי? הוא בוודאי מתאים לכך יותר. כאמור, אני נגד, נגד, נגד.

הי"ר ח' גרסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו — לחבר הכנסת עובדיה עלי.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, אני מתנגד להצעת החוק המוצעת כזו. מודע להתערב בעניינים שהם בתחום הפרט — אם יהיו בעסקי של הפרט או בבתי-המגורים שבבעלותו סידורי אכסחה או לא? מודע לכפות הוצאות נוספות? ומי ישלם בעד האחזקה?

כדי להבטיח רכוש פרטי וציבורי יש משטרה, משמר אזרחי, חברות שמירה, שומרים בשכר, אם רוצים. ואם קרה ורכוש נזוק או נגנב כתוצאה מפעילות פלילית, הרי קיימות חברות ביטוח שתישאנה בהוצאות, אם הרכוש מבוטח.

אם כוונת החוק המוצע היא הגברת הביטחון נוכח פעילות עוינת, הרי אין באמצעים הללו כדי להוסיף או לתרום לאותה כוונה. לזוגמה, נניח שבבית-מגורים התקינו סידורי אזהקה, כלומר, כשפותחים דלת ראשית או כניסה ראשית — מופעלת אזהקה. בבתי-מגורים חדשים הולחות היום נעולות, ואתה צריך לחתוך על כפתור שמסמן את הדירה שאליה אתה רוצה להגיע, ומשם פותחים לך את הדלת. אילו עוד סידורים יכולים להתבצע? עד איזו שעה הם יהיו מופעלים? מאיזו שעה לא יהיה אפשר להיכנס לבית-הדירות?

מפעלים ובתי-עסק — זה עניין פרטי: אתה רוצה להבטיח, לך שכור שומר; אתה לא רוצה להבטיח, אל תשכור שומר; אתה רוצה לשים מתקני אזהקה, שים מתקני אזהקה. אבל למה לכפות? הלא זו התערבות בעניינים פרטיים, והיא לא מוסיפה לביטחון הציבור כהוא-זה. לדעתי, אלא מכניסה גם את הציבור וגם את הפרט להוצאות נוספות ומיותרות.

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הי"ר ח' גרסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו — לאחרון הנואמים, לחבר הכנסת אמנון לין.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כראשית דברי אני מברך את ידידי חבר הכנסת דב בן-מאיר על יוזמתו. אני תומך בהצעת החוק המונחת לפנינו, אף שבבסיסה מונחת מגבלות שהרשות מטילה על אזרחיה, ולפעמים גם מתערבת בנושאים שאולי לא היה צריך להחריב בהם. אבל, המציאות בארץ היא

חוברת י"א, ישיבה שפ"ג

— הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 34): הצעת חוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות (מס' 12) —

הזי"ר ח' גרוסמן:

מי בעד העברת הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 34), התשמ"ח — 1978, לוועדת הפנים? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 34), התשמ"ח — 1987, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

לו אמצעי ביטחון, אבל יהיו שבע משפחות באותו בניין שידור לעירייה על שאפשרה להם זאת.

אני תומך, כמובן, בהעברת ההצעה הזאת לגיבוש בוועדת הפנים.

הזי"ר ח' גרוסמן:

תודה. חבר הכנסת רב כץ-מאיר, אתה מבקש להשיב?

רב כץ-מאיר (המעריך):

אני מוותר. אפשר להצביע.

י. הצעת חוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות (מס' 12), התשמ"ח — 1987* (קריאה ראשונה)

החוק המונח לפנינו היום פשט צורה ולבש צורה. הוא מובא בקריאה ראשונה אחרי דיונים ממצים שהתקיימו בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, והוא מונח כשינויים מסוימים בהשוואה להצעת החוק המקורית, שאושרה בקריאה הטרוםית. אודה על האמת, השינויים האלה הם תוצאה של פשרה עם משרדי הממשלה, ואין הם מניחים את דעתי, אבל זו טיבה של כל פשרה בין הרשות המבצעת לבין הרשות המחוקקת.

השינוי המרכזי בחוק המוצע הוא הכללתו בפקודת המועצות המקומיות והכפפת המועצה התעשייתית למשרד הפנים ולמסגרת החוקים המפורטים בפקודת המועצות המקומיות, על כל המשתמע מכך.

שינוי משמעותי נוסף הוא הרכב המועצה. בהצעת המקורית הצעתי רוב מוחלט לנציגי התעשייה, שהם בעצם בעלי המפעלים — הם אלה שהשקיעו משאבי עתק בהקמת המפעלים ובפיתוחם, הם אלה שיש להם כל הניסיון וכל הידע לפתרון הבעיות המיוחדות לתעשייה, ואך טבעי הוא שבמועצה תעשייתית האמורה לטפל במרכז תעשייתי ישתתפו אנשים שמחמצאים בנושא ייודעים לטפל בבעיות הנובעות מריכוז תעשייתי מהסוג האמור. כרם, נציגי הממשלה חשבו אחרת, הם הציעו רוב לנציגיהם. אנו התפשרנו, כדי לקדם את הצעת החוק אחרי הקריאה הראשונה — והסכמנו להצעתם. אני מקווה, שהמעוטה הזה יתקן בעת הכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בוועדת הפנים של הכנסת.

אמנן לין (המעריך):

אם אינני טועה, בתחילה היתה היוזמה שלך לחוקק חוק לאתרים תעשייתיים — איך התגלגל הדבר ונהיה חוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות?

עובדיה עלי (הליכוד):

אמת וצבי. לפני דקות אחדות הסברתי, שאחד ההבדלים המרכזיים בין הצעת החוק המקורית שאושרה כאן בקריאה טרומית לבין זו המונחת כאן הנה השינוי הזה. אני ביקשתי והצעתי להקים מועצה לאתרים תעשייתיים, שיהיה בה רוב לנציגי התעשייה. כך מחייב ההיגיון, כרם, בעקבות פשרה שנעשתה במסגרת הדיונים עם נציגי הממשלה, שינה החוק את צורתו, והוא מונח כאן במחכונת שונה מזו שאושרה בקריאה הטרוםית. השינויים שהוצעו אינם לשביעות רצוני. אני מקווה, שאם החוק יאושר בקריאה ראשונה ויועבר לדיונים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה — — —

הזי"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עוברים להצעת חוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות (מס' 12), התשמ"ח — 1987, בקריאה ראשונה. חבר הכנסת עובדיה עלי יציג את החוק.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות (מס' 12), התשמ"ח — 1987, באה לתת מענה על שאלת השירותים המוניציפליים הנדרשים למרכזים תעשייתיים אזוריים שהוקמו במרצת השנים האחרונות. האזורים האלה — שמעתי מחבר הכנסת דן תיכון, שהוא אחד היוזמים של הקמת מרכזים כאלה, ואני מבין אותו על יזמה חשובה זו — נועדו לרכז מפעלים בעלי אופי מוגדר, לרכז את הטיפול בבעיות המיוחדות הנובעות מסוג זה של מפעלים, לפשט את הטיפול ולקצר את ההליכים המתבקשים מכך. המדינה השקיעה סכומי עתק בפיתוח תשתית נאותה ובהקמת המפעלים.

כיום, אחרי הקמת המפעלים, התעוררו שאלות קשות של מתן שירותים מוניציפליים ברמה נאותה, ולא אחת נגרמים נזקים גדולים לתעשייה ולאזור, משום שבהעדר רשות מוסמכת אחת לטיפול בבעיות השוטפות של המרכזים האלה — כגון טיפול בהפעלת מערכות ציבוריות, כבישים, טיפול במי-שופכין ורחוקה כללית — בהעדר רשות מוסמכת על-פי החוק שתדאג לאכיפת חוקי-העזר בנושאים האמורים, תלוי הטיפול בהפעלת מערכות ציבוריות ובאחזקתן כרצונם הטוב של המפעלים ובחסדיהם, ולא אחת הוא מושפע מאינטרסים פרטיים של המפעל היחיד, שאינם עולים תמיד בקנה אחד עם טובת האזור כולו.

בעת כתיבת החוק האזורים האלה הועלו כמה הצעות לפתרון הבעיות. אך כיום, עם הפעלת האזורים, נראה כי יש צורך דחוף בהקמת גוף מנהל, מפקח ומבצע, שיתמחה בבעיות המורכבות והמיוחדות באתרים האלה. כל חפקיד, ייחודו ויעודו של הגוף הזה יהיה לתת פתרונות למפעלים, לשאלות האקולוגיות ולכל הבעיות הנגרמות עקב הקמת מפעלים וריכוזם באזורים אלה.

היום אין גוף כזה, והמצב באתרים התעשייתיים הולך ומחריף בשל העדר גוף ניהולי מתאים. בחלק מהאתרים, כמו ברמת-חובב, נוצרים סיכונים ומטרדים שנעשים למטרדים גדולים לציבור. לא אחת יש סכנה ממשית לשלומם של הציבור בשל ריכוז חומרים רעילים; יש סכנה ממשית למי התהום המתרכזים באקוויפר; יש סכנה ממשית לכל מי שמתגוררים בסביבת המרכז התעשייתי הזה.

אמנון לין (המערך):

תסלח לי, אפשר — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

לא, לא, לא. אנחנו פותחים בדיון. לא צריך להפריע. מה שכתוב כתוב.

אמנון לין (המערך):

— — —

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת אמנון לין, אתה יודע שמה שכתוב בחוק זה מה שהשוב ולא הפרשנות.

אמנון לין (המערך):

בשם מי הוא מגיש?

היו"ר ח' גרוסמן:

הוא מגיש בשם ועדה. שמעת את ההסבר קודם לכן.

עובדיה עלי (הליכוד):

חבר הכנסת אמנון לין, אין כאן סתירה, יש כאן שינוי. השאלה היא באיזו מסגרת צריך היה לכלול את החוק הזה; האם במסגרת של הקמת גוף מיוחד ונפרד לאתרים תעשייתיים או במסגרת קיימת של פקודת המועצות המקומיות, שקשורים אליה חוקים ברורים, שהרי יש כאן מסגרת של משרד הפנים על כל שלוחותיו.

בהצעה המונחת כאן אני רואה את הרע במיעוטו. אני חושב, שהשגנו כאן את רוב רצוננו ואת כל טובו. מכל מקום, אני מבקש לאשר את ההצעה הזאת. אני מקווה, שהשינויים המתבקשים אכן יוכנסו כעת הדיונים והכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי. חברי הכנסת — חמש דקות לכל מתדיין. הרשימה סגורה.

עדנה סולודר (המערך):

למה חמש דקות?

היו"ר ח' גרוסמן:

כי יש נושאים רבים ואנחנו יושבים שעות רבות.

עדנה סולודר (המערך):

אני אומרת שצריך לדבר יותר, אבל אם יש לחברי הכנסת מה לומר — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

לא, לא. מוכרחים להשאיר את זה לשיקול הדעת של היושבי-ראש, הרואה מה טיבו של החוק, האם הדיון הוא על כל סעיף או על העיקרון של החוק.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

חברת הכנסת עדנה סולודר, כדי להניח את דעתך, אני קוראת את סעיף 249(2) לתקנון.

עדנה סולודר (המערך):

אני לא מערערת על התקנון.

היו"ר ח' גרוסמן:

בסעיף 249(2) נאמר: "קבע היושבי-ראש את הזמן שיוקצב

לנואם ואת תור הנואמים, והוא רשאי לקבוע את הזמן הכולל לדיון זה ולמתוח קו". עשיתי שני דברים, מתחתי קו וקבעתי את הזמן לדיון.

עדנה סולודר (המערך):

אני לא מערערת על זכותך.

היו"ר ח' גרוסמן:

ראיתי איך בדיון על החוק שקדם לזה התבטאו חברי הכנסת בקצרה ואמרו את העיקר.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אכן זהו חוק מעניין. בשעתי סברתי שצריך להוציא מתוך הערים את אזורי התעשייה, ולהקים אזורי תעשייה אזוריים או בין-אזוריים. כך כעצם קמו אזורי התעשייה בתפן, בלביא, באלון-תבור ובמת-חובב. הגעתי למסקנה שהקרקעות לתעשייה בתוך הערים אולו, ובגלל מריבות בין רשויות שונות אי-אפשר לשנות ייעוד, מה גם שהערים התפתחו וחבקו את אזורי התעשייה וכן נוצר מצב שאפילו בעפולה יש אזור מלאכה הנמצא בלב-לבה של העיר. הרעיון היה להפסיק להשקיע באזורי התעשייה והמלאכה שבתוך העיר, או נכון יותר לייעד את מה שנותר למלאכה זעירה ולהוציא את התעשייה אל מחוץ לערים, לאזור בין-עירוני.

אני חושב שהרעיון היה טוב, אם כי ברור היה, שלכשיפתחו האזורים הללו תתעורר בעיה — מי ישלוט במקומות אלה, או נכון יותר, מי ינהל את האזורים האלה.

מה שקרה בפועל הוא, שבאזור הראשון שהקמנו, רמת-חובב, הועבר הניהול לידי חברת "מבני תעשייה", שתכננה אותם אזוריים, אבל אני מבין שפרצו מחלוקות בין החברה, התעשיינים שהגיעו למקום והמועצות האזוריות, שפרסו את כנפיהן על אותו אזור ורצו ליהנות מן הכסף, מן ההכנסות ומן הארגונויות, והעניין לא הוסדר עד עצם היום הזה.

אניני יודע אם ההצעה שמציע חבר הכנסת עובדיה עלי היא מושלמת, אבל יש בה, בלי ספק, גיסוין כלשהו להתמודד עם וקום שנוצר וטרם נתמלא, שכן באין מי שינהל את האזורים הללו לטובתם ולרווחתם של התעשיינים, כאמור, פורצים סכסוכים בלא סוף ובעצם מתעוררות בעיות כבר למן יום הראשון, למשל בנושא הובל — מי יסלק את הובל, מי יסלק את השפכים, והבעיות הן קשות, משונות ודורשות טיפול, ויפה עושה חבר הכנסת עובדיה עלי שמנסה להתמודד עמן.

כאמור, אניני בטוח שזהו הפתרון האופטימלי, אבל, כפי שאמרתי, זהו צעד ראשון בכיוון הנכון. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

בני שליטא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ההצעה הזאת היא פרי יוזמתו של ראש עיר המבין משהו — אם להתבטא בלשון המעטה — במאטריה המוניציפלית. ההצעה באה בהחלט בעתה, והיא עונה על הרבה מאוד שאלות.

אנחנו יודעים שהמרחקים בין האזורים השונים בארץ אינם גדולים, ואפשר להזיז הוצאות ולפתור את בעיותיהן של שלוש רשויות על-ידי יצירת אזור תעשייה אחד — אגרופי

מדבר על השמירה על הניקיון, אבל אני כן מדבר על התחזוקה, השיפוצים והשיפורים.

לכן, יש לי היסוסים מסוימים בנוגע להצעה הזאת. אני רואה בעין יפה את ההפרדה מהרשות המקומית אפילו נמצא המרכז התעשייתי במרחק מסוים ממנה.

אני רואה את ההצעה של חבר הכנסת עובדיה עלי כפתרון למצב שאין מנוס ממנו, כאשר אזור תעשייתי קם רצמח ואין לו שום שכנות מוניציפלית אשר יכולה לראוג לו.

לכן אני מחייב את הניסוח האומר: רשאי שר הפנים להקים את המועצה הזאת. הווי אומר, זהו פתרון נוסף, אשר צריך להיות מופעל בכל אותם מקומות אשר בהם לא פועל הפתרון הקלטי של ציורף היחידה לרשות מקומית קיימת בשל אופי הרשות המקומית, או בשל חוסר העניין של הרשות המקומית. אני אומר זאת, משום שעדיין אני רואה שמבנה ניהולי המבוסס על אינטרסנטים, נציגי הממשלה ונציגי הרשות המקומית השכנה למרכז התעשייתי — הוא הפתרון הטוב.

כאמור, הכביה איננה הניהול, אלא הכלים הנמצאים בידי ההנהלה הזאת ובאיו מידה היא תהיה מסוגלת להשתמש בהם, ובאיו מידה היא תהיה מסוגלת לגייס את האמצעים, כדי שיהיו לה כל הכלים. הווי אומר, היא לא תוכל למלא את תפקידה כלי להישען על יחידה מוניציפלית, אפילו היא רחוקה יותר.

ההסתגויות האלה תובאנה בוודאי לדיון מפורט יותר. אני חושב, שההצעה טומנת בחובה גרעין חיובי, ויש להעביר אותה לדיון נוסף בוועדה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יצחק ארצי. חברי הכנסת, אני מבקש להזכיר שישבת-ראש הישיבה שהיתה לפני הקציעה חמש דקות לכל נואם, לא רק לנואם זה.

שרה דורון (הליכוד):
די בארבע דקות.

הי"ר א' נחמיאס:

ארבע, אבל לא אני קובע ארבע דקות. קבענו חמש דקות — ארבע דקות יקבע הנואם.

עדנה סולודר (המערך):
יש לי שאלה.

הי"ר א' נחמיאס:
בבקשה, גברתי.

עדנה סולודר (המערך):

היושבת-ראש גם סגרה את הרשימה והגבילה אותה מפני שאמרו שיש דוברים רבים.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחברת הכנסת חייקה גרוסמן.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אם אקבל את הטעון שהעלה חבר הכנסת ארצי, לא יהיה צורך בחוק הזה.

מטרת החוק היא להמיר את המסגרת הקלסית המוניציפלית, שאינה יכולה להתמודד עם בעיות המתעוררות באזורי תעשייה מסוימים. זה כמה שנים שחברי ועדת הפנים לכל הפחות רואים בביקוריהם השונים ברמת-חובב סיטואציה, שלפיה שום רשות מקומית באזור לא יכולה היתה להתמודד

תעשייה. למשל, הערים עפולה, מגדל-העמק ונצרת-עלית יכולות להתאחד באזור תעשייה אחד, וכן היה להן קל יותר לקבל עובדים, ואם יחסרו עובדים בעיר אחת, הרי יש עובדים בעיר אחרת — עובדים מכל הסוגים, גם מקצועיים וגם עובדי כפיים — והתוכנית הזאת היתה מאפשרת לבנות תעשייה גדולה, כבדה, וללא יצירת בעיות אקולוגיות לערים עצמן. אני חושב שהיום אפשר לנסות בקלות כמה קילומטרים עד לאזור התעשייה. הוא לא חייב להיות בלב העיר.

לכן, הצעת חוק זו באה בעתה והיא במקומה. צריך להקים גוף ניהולי למרכזי התעשייה האלה. אני מקווה, שהוא לא יהיה מסורבל מדי וינהל את העניינים כתבונה.

נשאלת שאלה בעניין ההכנסות. ודאי שגוף ניהולי כזה יודקק להכנסות מסוימות לשם השקעה חוזרת בפיתוח הסביבה, ולכן יצטרכו גם לקבוע, שחלק מההכנסות יעברו לרשויות הנוגעות בכך, כלומר לאותן רשויות מקומיות או אזוריות שאזור התעשייה הגדול משרת אותן.

לכן אני רואה חיוב בנושא זה, גם מההיבט שעמד עלי לפני חבר הכנסת דן חיבון, שהערים התמלאו והן למעשה סתומות. לפעמים קשה מאוד למצוא מקום מתאים. יש גם תחרות שוחקת בין הערים על כוח המשיכה שלהן. לפעמים מפסידים זמן מפני ש"קנאת הסופרים", הריצה אחרי המשקיע כל כך גדולה, שהפיתוח האמיתי מתעכב. אם יהיה אזור תעשייה גדול, מסודר, שיהיו בו תעשיות מגוונות, מכל מיני סוגים, גם קלות וגם כבדות, תעשיות שיונהלו כיד אחת ובמרכזן, והעיריות השכנות לא יפסידו הכנסות, אלא יקבלו חלק מהכנסות המפעלים האלה — אני חושב שעם ישראל יצא נשכר. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת בני שליטא. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מרכזי התעשייה הקדימו אפילו את מרכזי הקנייה — הקניונים, שהם הצעקה האחרונה. התופעה של אזורי תעשייה היא כשלעצמה תופעה חיובית, משום שהיא תורמת התרמה הרבה מאוד לפיתוח התעשייה החדשה, אותה תעשייה הזקוקה לשטחים קטנים, אבל גם לשירותים ולשיתוף פעולה. האזור התעשייתי החדש מאפשר לתת את התשובה על בעיות אלה בהשקעה קטנה יחסית.

יש אזורי תעשייה שהוקמו בתחום הרשויות המקומיות. אני מבין, שהצעת התיקון של חבר הכנסת עובדיה עלי באה לתת תשובה לאזורי התעשייה שאינם נמצאים בתחום הרשות המקומית, אלא הוקמו על פרשת דרכים והם זקוקים ל"אבא" מוניציפלי שיסדר את ענייניהם. לכן הוא מציע את רעיון המועצה התעשייתית. ובכן, אני רוצה לציין, שבהזדמנות זו הוא יוצר ישות מוניציפלית חדשה, ובגדן זה יש לי ספקות.

אני חושב שיש להעדיף את ההצטרפות, השילוב של המרכז התעשייתי ברשות המוניציפלית הקרובה ביותר, בכל מקרה שהדבר אפשרי. מדוע? — משום שהרשות המוניציפלית בנויה כדי להפריש שירותים מסוימים לאותה יחידה תעשייתית.

אם אני לוקח, למשל, נושא כמו מכבי-אש, אם אני לוקח נושאים אחרים שתפעולם יקר, הרי אי-אפשר לבקש מיחידה קטנה יחסית שתמציא את האמצעים למימוןם. מובן שאינני

מה שאני קוראת פה אומר, שבמקום שמשרד הפנים ינהל מועצות מקומיות או מועצות אזוריות או ערים המנהלות על-ידי רשויות נבחרות, הוא ימנה. עד היום היה מינוי רק במקרה שרשות מקומית לא תפקדה. אני מוכרחה לומר, שהרכב המועצה מעורר בי כל מיני חשדות. למה אני צריכה לתת Carte blanche למשרד הפנים? יש כאן יצירת מערכת לא דמוקרטית מקבילה למערכת דמוקרטית.

אם יש בעיות לאזורי תעשייה, אפשר לפתור זאת כפי שעשו במקרים אחרים, על-ידי איגוד ערים. באזור המגורים שלי יש איגוד ערים לכל מיני צרכים — מים, אשפה. למה אי-אפשר להשתמש בו לאתרי תעשייה? למה צריך להקים מערכת נוספת?

היו"ר א' נחמיאס:

אי-אפשר לעשות איגוד ערים לעניין תעשייה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

למה אי-אפשר? למה אפשר לעשות איגוד ערים לכל מיני דברים אחרים ולזה לא?

היו"ר א' נחמיאס:

שם מדובר במתן שירותים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני לא נותנת עכשיו את הפתרון. אני רק אומרת, שהפתרון שהוצע בהצעת החוק הזאת אינו טוב. אני חושבת, שבמקרים מסוימים יכול אזור תעשייה להיות גם חלק באזור שיפוט של מועצה אזורית, ובמקרים אחרים חלק של משהו אחר.

החוק כפי שהוא אינו מעורר אצלי אמון ואינו מאפשר לי לתת לו יד. הוא מציע כינון מועצה מקומית תעשייתית מקבילה למועצה מקומית, ועוד כבעלות של משרד הפנים. למה אני צריכה לתת לזה יד?

עצם התעקשותו של משרד הפנים לניסוח זה, ולא לפי כוונתך, חבר הכנסת עובדיה עלי, מעוררת אצלי אי-אמון, ולכן לא אתן יד לחוק הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. חבר הכנסת רפאל איתן — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומר בכל גילוי הלב, חבר הכנסת עובדיה עלי: החוק הזה מעורר אצלי אי-שקט רב; ולא רק אי-שקט אלא אף תרדה מתוצאותיו. אני רוצה שהדבר ייכתב בפרוטוקול, כי עוד תראו איזה רעש יהיה בארץ, איזה רעש יקים השלטון המקומי בארץ, אם לא נשנה את החוק הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת עובדיה עלי עצמו הוא ראש עיר, הוא לא צנחן.

אמנון לין (המערך):

אני יודע. חבר הכנסת עובדיה עלי, כבוד ראש העיר, אומנם לא הייתי ראש עיר, אבל הייתי חבר מועצה ואני גם משפטן — החוק הזה כמו שהוא מאפשר לשר הפנים ולשר התעשייה והמסחר להכריז בתוך עפולה — — —

עובדיה עלי (הליכוד):

לא, אדוני. סעיף 4 וסעיף 8 של פקודת העיריות — אם אתה מכיר אותם — איתם חלים. סעיפים אלה מדברים על

עם הבעיות שהתעוררו במקום. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם נקבל את הפתרון הקלסי והקל, יקרה אותו דבר בתפן, ולא עשינו דבר וחצי דבר.

הצעתו של חבר הכנסת עובדיה עלי במקורה ובקריאה הטרונית שלה היתה שונה לחלוטין. ברם, משרד הפנים התנגד לחוק לחלוטין, והשר המופיע כאן ועונה בשם הממשלה — השר קורפו — הסכים שהחוק יעבור לוועדה. כך נמצאה הפשרה "הצולעת". הביאו חוק כלשהו, שאינו פותר את הבעיה.

עם כל הרצון שיש לי לקדם את העניין, אני חושב שהצעת החוק אינה עונה על הבעיות שצריך להתמודד אתן.

יש כמה בעיות: בעיה אחת היא, שאם נשאיר זאת לשיקול דעתו הבלעדי של שר הפנים, הוא לא יקים לעולם גוף כזה. הוא יחפש תמיד את הפתרון במסגרת המוניציפלית הקיימת. אולי הוא יציע להקים איגוד ערים, אולי הוא יציע משהו דומה לזה, אבל הוא לא יתמודד התמודדות של ממש עם הבעיה. למפעלי התעשייה עצמם יש אינטרס גדול ומרכזי, והם אלה שצריכים להשפיע בצורה ניכרת ולנהל במידה רבה את העסק. זהו דבר אחד שנצטרך למצוא לו פתרון כזה, שהיוזמה תוכל לבוא לאו דווקא משר הפנים. אם נחכה ליחזמתו שלו, ולא מדובר במצב הנוכחי, אלא בכל שר פנים — נחכה עד בוש.

הבעיה השנייה — אם יבוסס המבנה על כך שעיקר האחריות היא בידי מפעלי התעשייה, שבניגוד או כעבורם מקימים את הרשות הזאת, יהיה להם גם גם חלק בעניין. אם תקראו את סעיף 3: שר הפנים ימנה את חברי המועצה ורשאי הוא למנות כחברים גם נציגים של מפעלי תעשייה — תבינו שהם נספחים, הם סרח עורף, ואילו המרכיבים העיקריים הם משרדי הממשלה ונציגי הרשויות המקומיות השכנות.

אני מודיע שהכוונה המקורית של הצעת החוק, גם לאחר התגלגלותה זמן רב במקומות שונים, היתה לשים דגש בניהול של מפעלי התעשייה. אני חושב, שאנחנו צריכים לחתור לכך גם בדיני הוועדה על החוק. יש להתגבר על ההתנגדות של משרד הפנים. לאמיתו של דבר היה משרד הפנים מעדיף שהחוק הזה לא יעבור כלל וכלל. אבל אנחנו חושבים אחרת, ורוצים שתהיה חקיקה שיהיו לה רגליים וידיים.

אם אנחנו רוצים להשיג זאת, עלינו לשנות מן היסוד את התפיסות לכל הפחות בשתי הנקודות שהזכרתי.

עם זאת, אני מסכים שהחוק יועבר לוועדה, ובוועדה רק תתחיל העבודה, כי אין זה חוק שאפשר להעבירו ב-24 שעות, אלא צריך לעבוד קשה כדי להופכו לחוק מועיל. כפי שקיווה חבר הכנסת שהציע אותו.

היו"ר א' נחמיאס:

תרדה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. רשות הדיבור לחברת הכנסת חייקה גרוסמן, ואחריה — לחבר הכנסת רפאל איתן, ובהיעדרו — לחבר הכנסת אמנון לין, בכקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפעמים קורה שהר מוליד עכבר. הפעם, אינני יודעת אם זה עכבר, אבל את זה הוליד הר, וזה קרה בלחץ משרד הפנים. חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה חושב, שזו רק קריאה ראשונה, ובקריאה שנייה ושלישית יהיה החוק טוב יותר. אך אני אילצו אותך להכניס לקריאה הראשונה כל מיני דברים שלא רצית בהם ויצא חוק שמקים למעשה מערכת מקבילה, מועצה מקומית תעשייתית מקבילה לרשות מקומית — מניין לי שלא יכריחו אותך לעשות זאת גם בהצעה שתוכבא לקריאה שנייה ושלישית?

כמעט ייחודי בארץ. שהוא הוקם במקום שהיה בו וקדם בין רשות מקומית לבין מועצה אזורית. הוא הוקם, כפי שתוכנן, בשטח שאין בו יישוב. לימים התקרבו אליו כמה יישובים. ייתכן שאזור תעשייה הוא אזור עצמאי מורכב מאוד, המחייב הנהלה מיוחדת, אבל תוצאות הלוואי שלו ושפכו משליכים על האזור שמסביבו. על כל פנים, לתוצאות הלוואי של אזור תעשייה יש השלכות על המועצות ועל הציבור שחי סביבם. לכן הניתוק שלהם לא יכול להיות ניתוק מלאכותי.

אני חושבת, שאין לנו בארץ מקרים כה רבים כמו המקרה של אזור התעשייה של רמת-חובב, והוא באמת בעיה מורכבת מאוד. אני חושבת שהבעיה של אזור התעשייה תפן, וגם הוא החבר בדיון, שונה, כי הוא יושב בלב-לבן של שלוש מועצות אזוריות מקומיות — בלב-לבן של המועצות האזוריות מרכז-הגליל, מעלות-תרשיחא ומעלה-יוסף. והנה עכשיו מציעים להוסיף על הקומפלקס הזה מועצה מיוחדת לנושא של גני תעשיית תפן, שיש להם ההשלכות על הסביבה והתושבים העובדים במקום הזה.

העניין מורכב מאוד. כבר נאמר שהצעת החוק המקורית לא נתקבלה. היה חיקון, ואני מוכרחת לשבח את חבר הכנסת עובדיה עלי על שנענה בגמישות לנימוקים שהועלו, והתקיימו שני דיונים רציניים למדי עם אנשי התעשייה ועם אנשי משרד הפנים. אי-אפשר להתעלם מן הבעיה, והיא מורכבת מאוד. אזורי תעשייה קמים, ושום דבר לא יעזור לנו. היות שיש לנו גם חוקים העוסקים במרחק שנוסעים העובדים אל מקום העבודה, אני חושבת שעדיף שאזורי תעשייה לא יוקמו במרחק גדול כל כך משטחן של הרשויות המקומיות או המועצות האזוריות ולא יוכלו להיות עצמאיים. עם זאת, צריך לפתור את הבעיות של המפעלים שכבר הוקמו, ואי-אפשר לעשות זאת כלאחר יד.

אומר משהו שאולי אינו שייך ישירות לנושא זה. אנחנו חיים במציאות שבה אין עתה שר פנים, ולא שבוע ולא שבועיים, לא חודש ולא חודשיים. אם אפשר להפנות מפה קריאה לממשלה ולומר, שגם כל הכבוד לראש הממשלה, הממלא את מקומו של שר הפנים — ראש הממשלה הוא אדם עסוק מאוד ואינו רואים אותו משיב בכנסת על בעיות שהן בתחום סמכותו של שר הפנים; לעולם איננו רואים אותו משיב על בעיות של משרד הפנים בוועדת הפנים. לאורך תקופה ארוכה מאוד אנתנו מנחים שטח זה ללא כעלים, ללא שר. ענייני הפנים אינם עניינים קלי ערך. אני חושבת שהגיע הזמן שיהיה בממשלה שלנו שר פנים, שידאג לבעיות המורכבות האלה.

אני שמחה שכתוב בחוק: "רשאי שר הפנים". אני מקווה, ששר הפנים יקח את הסמכות ויתקין את החוק הזה, או חוק דומה לו, שיפתור את הבעיה — יהיה דיון רציני מאוד בנושא. כפי שאמרתי, אני רואה היום את הבעיה של רמת-חובב כבעיה העיקרית שיש לתת לה פתרון. יכול להיות שיצטרכו לעשות חוק מיוחד לרמת-חובב, וכבר יש לנו חוקים מיוחדים, לדוגמה: חוק דרינג, שחוקק במיוחד למקום מסוים. ייתכן שצריך יהיה ללכת לכיוון הזה.

אני חושבת שהחוק בגלגולו הנוכחי מחייב ליבון. אצביע בעדו רק בשל ככרת הדרך שהלכנו יחד ובשל הידיעה שהיכנים לפתור עניין זה. אני רק מקווה ופונה לחבר הכנסת עובדיה עלי, שלא ניחפו בחקיקה הזאת ונכתח באמת ונלבן את העניין על כל היבטיו.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. חבר הכנסת שבח רייס,

אותם אתרים או אותם מקומות הנמצאים בתחום שיפוט של עיר. במקומות שהם בתחום שטח שיפוט, זה לא יחול.

אמנון לין (המערך):

אינני רוצה להיכנס לזה עכשיו. ברגע שיש ניגוד בין חוקים, יכולים כל ארבעה, חמישה, עשרה מפעלים ללכת לבית-משפט ולאץ את שר הפנים ואת שר התעשייה והמסחר להכריח בתוך חיפה, בעיר המפרץ, או בנהריה, או בעכו, או בעפולה על מועצה מקומית תעשייתית. היה טוב, אילו היה כתוב בהגדרה שבסעיף הפתיחה: "להוציא אזורים בתוך שטח שיפוט של רשות מקומית".

מכל מקום אני רוצה לומר, חברי הכנסת, אני מודאג מאוד שמא לא יהיה בוועדת הפנים מי שיהיה ער לצורך בניסוח נכון של החוק. לכן אני ממליץ, חבר הכנסת עובדיה עלי, שתזמין לדיון הזה נציגות של מרכז השלטון המקומי.

עובדיה עלי (הליכוד):

היא הוזמנה.

אמנון לין (המערך):

דבר שני: אנחנו רוצים לעשות את המעשה הזה, כדי לעזור לתעשייה. אך הולכת ונוצרת כאן מועצה שאינה כוללת את אנשי התעשייה. אומנם שר התעשייה והמסחר ישלח את נציגו, אבל, לדעתי, יש היגיון בכך שבמועצה המקומית התעשייתית יינתן מקום רב יותר לבעלי המפעלים הגדולים לפי קריטריונים, ולא אכנס אליהם עתה. יש איזה רעיון של סטף ורטהיימר, ואני מחשיב מאוד את דעתי, אבל הוא מפרט קריטריונים שיקבעו מי מבין המפעלים ישלח נציג. לא אכנס לדיון על הרעיון הזה, אני רוצה רק להעלות את העיקרון. דרך אגב, ייתכן שזה יהיה בסמכות, ייתכן שאיגוד התעשיינים ישלח שלושה או חמישה תעשיינים למועצה. אם כן, ההיגיון אומר שבמועצה של אזור תעשייתי יהיו נציגי התעשייה. הייתי מציע, שכשתיא את ההצעה לוועדת הפנים, תחום את השינוי של הרכב המועצה.

אני אתמוך בהעברת החוק הזה לוועדה. ברם, ידידי, חבר הכנסת עובדיה עלי, אם לא אהיה בטוח שנמנעו הכפילות וההתנגשות בין הרשויות המקומיות ובין המועצה המקומית התעשייתית, לא אצביע בעד החוק הזה בקריאות השנייה והשלישית.

החוק יהיה מרוקן מתוכן, אם לא יכלול הרכב המועצה את בעלי התעשייה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אמנון לין. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת דב בן-מאיר. בבקשה.

דב בן-מאיר (המערך):

אני מוותר.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה ומתוודה שנפשי לא היתה שלמה עם החוק הזה מראשיתו. עם זה, אני רוצה לברך את חבר הכנסת עובדיה עלי שהעלה את הבעיה. אני חושבת, שגלגוליו השונים של החוק אולי יביאו אותנו לפתרון לבעיה.

עיקרה של הבעיה באזור התעשייה של רמת-חובב, שהוא

בכל העולם, לטובת השמירה על איכות הסביבה והאוויר — ואני חושב שכן צריך באמת להיות — יש טעם למנות מרעצה כלשהי.

הרכב המרעצה צריך להיות מפורט בחוק. אני חושב שיש למחוק את הסעיף האומר "שר הפנים ימנה את חברי המרעצה ורשאי גם". יש לומר בחוק מפורשות: חברי המרעצה הם כדלהלן. בעלי העניין.

הרשויות לא מצליחות להתמודד, ויש דוגמאות לכך, כמו באר"שבע ואזור רמת-חובב ומפעל "מכתשים". שניסו להכניס אותו להסדר בשל בעיות איכות הסביבה, שאנחנו מדברים עליהן, ולא הצליחו. אם יהיו בעל המפעל או בעלי העניין חברים במרעצה, יגדל הסיכוי שהם יאגרו לאיכות הסביבה ולשירותים טובים, כי יהיה להם עניין בזה. אבל, אם אמנה להם פקידים ממקום אחר, כפי שנעשה כבר היום, שהרי הממונה על המתח הוא הממונה על מקומות כאלה, לא נצליח להתמודד עם הבעיות.

אני בעד העברת החוק לוועדה, ואני מקווה שנוכל לכלול בו את כל החיקונים הדרושים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יצחק פרץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי לדברי סיכום.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני מודה לחברים שהשתתפו בדיון על הצעותיהם המחכימות. חלקה הגדול של הביקורת הוא במקומו. אם אסכם אותה, נדמה לי שהיא מתמקדת בעיקר בשאלת הרכב המרעצה. נכון הוא שיש לפרט בחוק ולומר במפורש מי יהיו הנציגים באותה מרעצה. ההצעות של חברי הכנסת יצחק פרץ, אמנון לין ועדנה סולודר בעניין זה הן במקומן. אעשה הכול במסגרת ועדת הפנים כדי שהרכב המרעצה אכן יפורש ויפורש בדרך שלא תשאיר שום פתח לאפשרות. שהמרעצה לא תכלול נציגים אוטנטיים של התעשיינים בעיקר, ושל הרשויות המקומיות באזור, כדי להבטיח שהאזור יתפקד כנאות.

יש נושא נוסף המעורר שאלות, ואני רוצה להסיר ספקות, שהובעו בעיקר על-ידי חבר הכנסת אמנון לין. סעיף 4 לפקודת העיריות לא יחול במקרה זה. הסעיף הזה מונע אפשרות, ששר הפנים יכונן מרעצה מהסוג הזה בשטח שיפוט של עיר. זהו בדיוק סעיף 4 של החוק. במצב הקיים היום יכול שר הפנים לקחת אזור תעשייתי מסוים ולצרף אותו לאיזור רשות אחרת, ולכונן באותו שטח שיפוט רשות מקומית. מי יכול למנוע זאת ממנו? האם משהו יכול למנוע משר הפנים להקים מרעצה מקומית באזור מפרץ חיפה?

אמנון לין (המערך):

למה לא לכתוב בחוק "באזורים שאינם כלולים בשטח שיפוט"?

עובדיה עלי (הליכוד):

סליחה, סעיף 4 נותן תשובה על השאלות שלך. המשפטים הציעו לכתוב זאת כך, ואני סומך על המשפטים. שהצעתם נכונה.

הערה שלישית, שאני חייב להעיר. חברים יקרים, כולכם יודעים שהמצב הנוכחי אינו טוב, אינו שפיר, והוא גורם נזקים עצומים לאקולוגיה ולתעשייה, ומפריע להתפתחות התעשייה. האם עדיף להשאיר את המצב החוקי כפי שהוא?

רצית להעיר הערה. נרשמתי אחרי שיושבת-ראש הישיבה נעלה את הרשימה. בבקשה.

שבת רייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מה אסור שייעשה בשמו של חוק זה? ודאי שלא מתקבל על הדעת ששטח תעשייה טבעי, הנמצא בתחום שיפוט של רשות מקומית, ייעקר משם באופן מלאכותי. זה ברור לגמרי. כרגע שיוכסח העניין הזה, אראה צידוק בחוק הזה, ואנמק זאת בקיצור נמרץ.

בארץ הזאת יש לנו מרחבים גדולים, וחלקם מיועד לתעשיות. חשוב שיוקמו בהם תעשיות, ושלא תהיינה לידן ערים, אולי אף בשל אופי התעשיות. אנחנו צריכים לעשות מאמץ של תכנון אורבני. כדי למנוע את הקמתם של אזורים התיישבות בשטחים אלה. לעומת זאת, אנחנו מעוניינים שיהיה לקריה כזאת איזה ממד שלטוני שידאג לסדר. כקריה כזאת יש פעילות קהילתית, אם יש בה 10 או 15 מפעלים — כביש, תאורה, כיוב, רישון למסעדה של פועלים וכיוצא באלה דברים.

זהו תחום שלא הוסדר עד כה וצריך להסדירו, ואיגוד ערים לא יכול להשתלב בו. מדובר על מקומות מרוחקים מישות מוניציפלית, ועל כן החוק הזה נחוץ כל כך.

אם משהו חשוב שיפורש אותו בצניעות, הרי שר הפנים יכול לעשות שימוש ציני גם במצב הקיים. גם היום הוא יכול לעקור, אך על-פי החוק הזה אין הוא יכול לעשות זאת. אם הוא רוצה להיות ציניקן, לפי החוק הקיים לרשויות מקומיות הוא יכול לקחת חלק מרעננה ולצרף אותו להרצליה. על כן, סכנה כזאת לא קיימת.

הערה אחת: חיוני שלקראת הכנתו לקריאה שנייה יירשם בחוק, שאנשים אשר יעמדו בראש אותה רשות יהיו אנשים שיש להם עניין בתעשייה, אנשים שיש להם מפעלים, אנשי תעשייה. יש לדאוג שלא תהיה זו עוד הודמנות למנות מינויים מלאכותיים ולהצניח אנשים שאינם שייכים לעניין. זה חייב להופיע במסגרת החוק, ואם יופיע. אתמך בחוק גם בקריאה השנייה והשלישית.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שבת רייס. גם לחבר הכנסת פרץ, שהוא אחרון הדוברים, יש הערה לפני דברי סיכום.

יצחק פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה עלה לפני עשר שנים, ומי שהתנגד לו לפני עשר שנים וממשיך להתנגד לו עד היום הוא משרד הפנים. למשרד הפנים יש חשבונות שאינם ענייניים תמיד, ודאי שלא בנושא זה. המשרד מחפש כל מיני אמתלות להיאחז בהן, ולכן לא אתן לו את הסמכויות, ואני מקווה שגם חבר הכנסת עובדיה עלי יקבל זאת, בקריאה שנייה ושלישית. כרגע שיינתנו לו סמכויות, הוא יפעיל אותן בדיוק כפי שרצה מלכתחילה.

כמה בעצם מדובר? יש איגוד ערים. אם מדובר על חיפה והקרית, מוגדר אזור התעשייה בתחום השיפוט, ולכן יכול איגוד הערים לפעול. לעומת זה בתפן או ברמת-חובב אין רשות מוניציפלית.

עדנה סולודר (המערך):

בתפן יש.

יצחק פרץ (המערך):

אני לא יודע, אבל אם הוקמו כל אתרי התעשייה האלה, אם החליטו לרכז תעשיות מתוך לאזורי המגורים, כפי שמקובל

היו"ר א' נחמיאס:

כן, בוודאי. הייתי מצטרף לכל המחייבים, אבל היות שהוא בעל ההצעה, היה רק טבעי שאומר כך ולא אחרת. מורי ורבותי, אנחנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק פקודת המועצות המקומיות (מס' 12), התשמ"ח—1987, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעת החוק התקבלה בקריאה ראשונה, ללא התנגדות, ותועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

אומנם אין השעה מאוחרת, ואף-על-פי-כן אני מודה לכל החברים שנשארו עד עתה. אקרא כשמות, כפי שכבר הכתחתי, כדי שהדברים יירשמו בפרוטוקול. נשארו חברי הכנסת עדנה טולודר, שרה דורון, עובדיה עלי, מרדכי וירשובסקי, אמנון לין, יצחק ארצי וחייקה גרוסמן. חברי הכנסת שבח וייס ויצחק פרץ ברחו החוצה לפני דקה, אבל גם הם ייכללו ברשימה.

תודה לעובדי הכנסת שנשארו אתנו וגם למקליטים היושבים למעלה.

מורי ורבותי, הישיבה הבאה — מחר במועדה. ישיבה זו נעולה.

אני לא רואה סכנה גדולה בכך, שהחוק הזה יהיה במסגרת פקודת המועצות המקומיות. מה הסכנה הגדולה? אילו ראיתי בכך סכנה גדולה, הייתי מתנגד לזאת. עם כל הכבוד, אני לא מוכן להתפשר בכל מחיר. לא ראיתי בכך כל סכנה. אין שום משמעות לשאלה, אם המועצה תהיה במסגרת פקודת המועצות המקומיות או במסגרת חוק אתרים תעשייתיים. מה המשמעות הגדולה של העניין הזה? אין לו שום משמעות.

לעומת זה, להרכב המועצה יש משמעות מיוחדת. אם נצליח להבטיח במסגרת הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית, שהרכב המועצה ישיבע את רצוננו מבחינת הנציגים של התעשייה ושל הסביבה — אני חושב שנעשה בכך שירות חשוב לתעשייה, לאתרים התעשייתיים האלה, המנהלים היום בצורה כושלת. אני לא רואה שום מקום לחששות הגדולים שהובעו בעניין זה, אני משוכנע שנעשה וגם נצליח.

מכל מקום, אני מודה לכם על הביקורת, ואקח אותה לחשומת לבי. אני משוכנע שגם חברי, חברי ועדת הפנים היושבים כאן, אכן יתחשבו בה בעת הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי. נמנע ממני להשתתף בדיון, ולכן לא יכולתי להביע את דעתי. אילו עשיתי כן, הייתי מצטרף לדבריו של חבר הכנסת עובדיה עלי.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, לדברים שלי לא היית מצטרף?

הישיבה ננעלה בשעה 20:47.